

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

דוחות כספיים ליום 30 בספטמבר 2008

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

דוח הדירקטוריון ליום 30 בספטמבר 2008

דוח הדירקטוריון שלהלן סוקר את פעילותה של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן: "החברה") לתשעת החודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר 2008 (להלן: "תקופת הדוח").

דוח הדירקטוריון ליום 30 בספטמבר 2008 סוקר את השינויים העיקריים בפעילות החברה בתקופת הדוח ונערך בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח – 1998 ומתוך הנחה שבפני המעיין בו מצוי גם הדוח התקופתי המלא של החברה לשנת 2007.

ביחס לתיאור עסקי המבטחים המאוחדים בדוחות החברה, נערך הדוח בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998.

מעבר לדיווח בהתאם לכללי חשבונאות בינלאומיים (IFRS)

בחודש מאי 2007, פרסם המפקח על הביטוח (להלן: "המפקח") חוזר הקובע כי על חברות ביטוח לערוך את הדוחות הכספיים לפי תקני ה-IFRS, וזאת החל מיום 1 בינואר 2008. בנוסף, פרסם המפקח, בחודש אפריל 2008, חוזר ובו הנחיות לגבי אימוץ תקני הדיווח הכספי הבינלאומיים (להלן: "תקני ה-IFRS").

1. תיאור החברה

1.1 בעלי מניותיה של החברה

החברה הינה חברה פרטית. עיקר פעילותה ופעילות החברות הבנות שלה הוא בתחומי הביטוח והפנסיה. נכון למועד הדו"ח החברה הינה בבעלות מלאה של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (100%) (להלן: "מנורה החזקות") שהינה חברה ציבורית שמניותיה נסחרות בבורסה לני"ע בתל-אביב, הנשלטת על ידי ניידן אסטבלישמנט ופלמס אסטבלישמנט (להלן: "תאגידים זרים") המחזיקים בכ- 61.86% ממניותיה. תאגידים אלו מוחזקים בנאמנות עבור מר מנחם גורביץ כנהנה יחיד.

במהלך תקופת הדו"ח בוצע תיקון לתכנית המניות של מנכ"ל החברה מכוחו רכשה מנורה מבטחים החזקות את יתרת מניות החברה שהונפקו למנכ"ל במסגרת ומכוח תכנית המניות וזאת כנגד הנפקת סך של 1,696,518 מניות בנות 1 ש"ח ע.ג. כ"א של מנורה החזקות, לנאמן עבור מר קלמן. בעקבות האמור דולל חלקם של התאגידים הזרים במנורה החזקות לכ- 61.86% ומנורה החזקות מחזיקה בחברה בשיעור של 100% (ראה ביאור 8 לדוחות הכספיים).

1.2 תחומי פעילותה של החברה

כחלק מיישום תקני ה-IFRS לראשונה בשנת 2008, בחרה החברה לאמץ באימוץ מוקדם את תקן IFRS-8 שעניינו מגזרי פעילות. כחלק מאימוץ התקן האמור, נבחנו תחומי הפעילות הקיימים של החברה והוגדרו מחדש כמפורט להלן:

<u>תחומי פעילות בשנת 2007</u>		<u>תחומי פעילות בשנת 2008</u>
ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	}	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (כולל ביטוח בריאות למעט תאונות אישיות)
		ביטוח בריאות
ביטוח רכב חובה		ביטוח רכב חובה
ביטוח רכב רכוש		ביטוח רכב רכוש
ביטוח רכוש	}	ביטוח כללי אחר (כולל ביטוח תאונות אישיות וענפי ביטוח שלא נכללו בתחומי הפעילות הנ"ל)
		ביטוח חבויות
		ביטוח כללי אחר
שירותים פיננסיים		שירותים פיננסיים
אחר		אחר (פעילות אחרת שאיננה פעילות בעסקי ביטוח)

לתיאור תחומי הפעילות ראה פרק תיאור עסקי התאגיד בדו"ח התקופתי לשנת 2007.

2. התפתחויות מאז הדוח השנתי האחרון

2.1 הנפקת כתיבי התחייבות באמצעות מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ

בחודש מאי 2008 פרסמה חברה בת מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ (להלן: "מנורה גיוס הון") תשקיף להרחבת הסדרה שהנפיקה בחודש מאי 2007, וזאת לסך נוסף של 200 מיליון תעודות התחייבות בנות 1 ש"ח ע.ג. כל אחת. ביום 29 במאי 2008 בוצע מכרז לציבור מכוח התשקיף האמור אשר במסגרתו גייסה החברה את מלוא הסכום האמור כנגד ריבית אפקטיבית שנתית בשיעור של 4.36%.

2.2 מנורה מבטחים גמל בע"מ (להלן: "מנורה מבטחים גמל")

ביום 1 ביולי 2007 התקשרה חברה קשורה מנורה מבטחים גמל עם קובץ חברה לניהול קופות גמל בע"מ בשמו של בנק הפועלים בע"מ (להלן: "המוכרת"), בהסכם לפיו תרכוש מנורה מבטחים גמל את מכלול הזכויות וההתחייבויות הקשורות בניהולה של קופת הגמל "יתר", קופת גמל לתגמולים. בחודש מרץ 2008 הושלמה עסקת הרכישה כאמור וזאת כנגד סך של 33 מיליוני ש"ח. במסגרת העסקה הנ"ל ועל פי דרישת הממונה על שוק ההון, כתנאי לאישור העסקה, העמידה החברה ערבות לטובת עמיתי קופת הגמל "יתר" להבטחת התחייבות הקופה כלפיהם לשיעור תשואה מובטח. יצוין, כי במקביל התחייב החשב הכללי במשרד האוצר כלפי הקופה לקבל את מרבית הפיקדונות של כספי העמיתים בתשואה מובטחת העולה על שיעור התשואה המובטח לעמיתים (ראה גם ביאור 7(ג) לדוח הכספי).

2.3 מנורה מבטחים פנסיה בע"מ (להלן: "מנורה מבטחים פנסיה")

בחודש יולי 2008 ובהמשך להודעת מר אורן אל-און מנכ"ל מנורה מבטחים פנסיה על רצונו לפרוש מתפקידו מונה מר יעקב רוזן כמנכ"ל החברה האמורה.

2.4 פטור מאישור הסדר כובל

בחודש אוגוסט 2008 ניתן על ידי הממונה על ההגבלים העסקיים פטור מאישור הסדר כובל להסכם בין החברה לבין אי.איי.גי ישראל חברה לביטוח בע"מ שעניינו שיתוף פעולה בין החברות בשני ערוצי פעילות כמפורט להלן: (א) הגדלת קיבולת הכיסוי בתחום הביטוח המסחרי אשר יאפשר לשתי החברות ביחד להתחרות על עסקים גדולים (ב) הפניית לקוחות מנורה מבטחים פנסיה לקבלת הצעות לביטוחי פרט מאי.איי.גי, בענפי ביטוח תאונות אישיות, נסיעות לחו"ל או ריסק חיים שהינם מוצרים אשר שיווקם באמצעות סוכנים בעייתי ומוגבל בהיקפו בשל טיב המוצרים, והכל תוך הגדרת מערכת היחסים בין החברות, לרבות איסור על שימוש במאגר הלקוחות על ידי אי.איי.גי למטרות החורגות ממטרת ההתקשרות כאמור.

2.5 הליכים משפטיים

לעניין התפתחויות בדבר חשיפה לאישור תובענות שהוגשו כנגד החברה בת מנורה ביטוח וחברה מאוחדת שומרה חברה לביטוח בע"מ כייצוגיות, ראה ביאור 7 לדוחות הכספיים.

2.6 מגבלות ופיקוח על עסקי התאגיד

2.6.1 כללי

2.6.1.2 לאור האירועים האחרונים בשוקי ההון המקומי והבינלאומי, המשפיעים, בין היתר, על המסחר באגרות החוב הקונצרניות הסחירות והבלתי סחירות, על שווי השוק שלהן והשווי ההוגן שלהן, פרסם המפקח, בחודש נובמבר 2008, חוזר שעניינו הוראת שעה לעניין השקעה באגרות חוב קונצרניות, שתחולתו מיום פרסומו. החוזר מאפשר למשקיע מוסדי – חברה מנהלת לגבי השקעות המבוצעות עבור קופת הגמל שבניהולה, ומבטח לגבי השקעות העומדות כנגד התחייבויות תלויות תשואה - לרכוש אגרות חוב קונצרניות, סחירות ובלתי סחירות, או מסגרות מנוצלות ללווים, כהגדרתן בחוזר, בהיקף של עד 3% מסך כל הנכסים המנוהלים על ידו, ולהציג את השקעתו כאמור לפי עלות מתואמת ולא לפי שווי שוק או שווי הוגן, בתנאים המפורטים בחוזר, ובין היתר,

בתנאי כי האגרות יוחזקו על ידו עד למועד פירעונו, למעט בנסיבות מיוחדות אשר אושרו על ידי ועדת ההשקעות, וכן בתנאי כי המשקיע המוסדי יפתח "מסגרת השקעה", קרי - חשבון ייעודי שבו ינוהלו רק איגרות חוב קונצרניות או מסגרות מנוצלות ללווים שנרכשו או הוקצו, לפי העניין, החל ממועד תחילתו של החוזר ועד למועד שיודיע עליו הממונה, ובהתאם לעקרונות שבחוזר, והכל, עבור כל קופה או קרן או עבור כל מסלול השקעה בנפרד. עוד נקבע בחוזר, כי ועדת ההשקעות תדון, לפחות אחת לרבעון, באופן ניהול מסגרת ההשקעה.

2.6.1.3 בחודש אוקטובר 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שעניינה הסדרת אופן התנהלותם של הגופים המפוקחים במסגרת בירור תלונות הציבור. הטיוטה נועדה להסדיר את אופן ההתנהלות של חברות הביטוח, חברות מנהלות, סוכנויות ביטוח, סוכני ביטוח, יועצים פנסיוניים וסוכני שיווק פנסיוניים בטפלים בפניות ציבור אשר המפקח או סגנו מברר לפי סמכותו. הטיוטה מפרטת, בין היתר, את המידע אשר המפוקח נדרש לפרט ולהעביר למפקח, מועדים להמצאת המידע הנדרש, אופן המצאת ידיעות ומסמכים וקביעת מקרים בהם על המפוקח להעביר המידע גם לפונה. לטיוטה מצורף נספח ובו פירוט של מסמכים אשר עשויים להיות רלבנטיים לבירור התלונה, על פי טיבה ומהותה.

2.6.1.4 בחודש ספטמבר 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שנייה שעניינה הוראות לעניין רואה חשבון מבקר של גוף מוסדי וכן טיוטה שנייה של תקנות הפיקוח על שירותיים פיננסיים (ביטוח) (כללים למניעת ניגוד עניינים של רואה חשבון מבקר), התשס"ח-2008. טיוטת התקנות מגדירה הוראות לעניין אי תלות של רואה חשבון מבקר וכן הוראות בדבר מניעת ניגוד עניינים של אקטואר מבקר.

2.6.1.5 בחודש ספטמבר 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שנייה בנושא דיווח למפקח על נושאי משרה בגופים המוסדיים. מטרת החוזר הינה האחדת שלושת החוזרים הקיימים בנושא, שנתנו מענה נפרד לחברות ביטוח, קרנות פנסיה וקופות גמל, תוך הרחבת ושינוי אופן הדיווח ותוכנו לאור הניסיון שנצבר מיום פרסומם.

2.6.1.6 בחודש אוגוסט 2008 פרסם המפקח חוזר שעניינו פרסום סולם המרה בין סולם הדירוג הישראלי לסולם הדירוג הבינלאומי. החוזר מחייב את חברות הדירוג שאושרו על ידי הממונה כחברה מדרגת לפרסם סולם המרה כאמור במקום בולט וברור באתר האינטרנט של חברת הדירוג. כמו-כן, על חברות הדירוג לעדכן באופן שוטף ובמידת הצורך את סולם ההמרה האמור.

2.6.1.7 בחודש אוגוסט 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שעניינה פרסום מרכיבי התשואה של תיק הנוסטרו של חברות הביטוח. על פי הטיוטה, על המבטחים לפרסם, אחת לרבעון, את מרכיבי התשואה החודשית של תיק הנוסטרו, בציון תרומתו של כל אפיק השקעה לתשואה של כספי הנוסטרו שבניהולם, בחלוקה לפי סוגי התחייבויות, כמפורט בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי השקעת ההון והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו), התשס"א - 2001.

2.6.1.8 בחודש יולי 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שעניינה פרסום דוחות כספיים של חברות הביטוח וקרנות הפנסיה בעיתונות. הטיוטה מסדירה, בין היתר, את מתכונת פרסום הדוחות הכספיים, את מבנה הדיווח ומועד פרסום הדיווח. הוראות טיוטת חוזר זה יחולו על חברות ביטוח ועל קרנות פנסיה.

2.6.1.9 בחודש יולי 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שעניינה איסוף מידע סטטיסטי אגב יישוב תביעות. הטייטה קובעת את אופן איסוף ושימור נתוני התביעות, שסכומן עולה על 1,000 ₪, לכל שנה, בחלוקה לפי הענפים השונים. על פי הטייטה, הגופים המוסדיים יידרשו להציג, בין היתר, את מספר התביעות ומשך הזמן הממוצע לטיפול בתביעות לגבי תביעות אשר נסגרו בפשרה (לרבות גישור), תביעות שנסגרו בבוררות ותביעות שהוגשו לבית המשפט, על פי הפירוט המופיע בנספחים לטייטה. עוד קובעת הטייטה, כי גוף מוסדי יציג באתר האינטרנט שלו את נתוני התביעות בכל שנה קלנדארית עד ליום 31 במרס ביחס לשנה שחלפה, והוא יחול על נתוני התביעות לשנת 2009 ואילך. באתר האינטרנט יוצגו נתונים מארבע השנים האחרונות.

2.6.1.10 בחודש יולי 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שנייה שעניינה גמול לדירקטורים חיצוניים בגופים מוסדיים. הטייטה מחילה על הגופים המוסדיים, המאוגדים כחברות פרטיות, את תקנות החברות (עניינים שאינם מהווים זיקה), התשס"ז - 2006 ואת תקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), התש"ס - 2000, אשר תוקנו לאחרונה וחלות על חברות ציבוריות, שתכליתן הינה הגדלת השכר המרבי לו זכאי דירקטור חיצוני. התקנות האמורות יחולו גם לגבי נציג חיצוני בוועדת השקעות אף אם אינו דירקטור חיצוני בגוף המוסדי, כאילו היה דירקטור חיצוני בגוף מוסדי.

2.6.1.11 בחודש יולי 2008 פרסם המפקח חוזר שעניינו היערכות ליישום דירקטיבת Solvency II, אשר אומצה על ידי האיחוד האירופאי בחודש יולי 2007. מטרת החוזר הינה להבטיח את היערכותן הארגונית של חברות הביטוח בישראל ליישום הדירקטיבה המוצעת, במועד יישומה במדינות החברות באיחוד. הדירקטיבה מהווה שינוי יסודי ומקיף של הרגולציה הנוגעת להבטחת כושר הפירעון והלימות ההון של חברות ביטוח ועוסקת, בין השאר, בחישוב דרישות ההון בגין חשיפה לסיכונים ביטוחיים, סיכונים שוק, סיכונים אשראי וסיכונים תפעוליים. החוזר קובע הנחיות בדבר מינוי אחראי וצוות מפתח, שיהיו אחראים לקידום ההיערכות ליישום הדירקטיבה, וכן הוראות לעניין אופן היערכות הדירקטוריון לפיקוח ובקרה על יישום תכנית ההיערכות. עוד קובע החוזר, הנחיות בדבר דיווחים לדירקטוריון, גילוי בדוח הדירקטוריון, קביעת לוחות זמנים לביצוע סקר הערכה כמותית (QIS4), והנחיות בדבר דיווחים נדרשים למפקח אודות ההיערכות לאימוץ הדירקטיבה.

2.6.1.12 בחודש יולי 2008 פרסם המפקח תיקונים והבהרות לחוזר ניהול סיכונים אשראי אגב פעילות השקעות, חוזר העמדת אשראי לא סחיר על ידי גופים מוסדיים – תשתית לתמיכה ניהולית, מקצועית ותפעולית, מחודש אוגוסט 2007, ועדכון לוחות הזמנים ליישומם.

2.6.1.13 בחודש יוני 2008 פרסם המפקח חוזר שעניינו אופן יישום כללי ההצגה והמדידה לפי ה-IFRS לצורך חישוב ההון הנדרש וההון המוכר של חברות ביטוח, שמטרתו קביעת אופן יישום תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (הון עצמי מינימאלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח – 1998 (להלן: "תקנות ההון") לגבי השקעות בחברות מוחזקות (לרבות חברות ביטוח וחברות מנהלות שבשליטת חברת הביטוח). בחוזר נקבע כי דרישות ההון לפי תקנות ההון יוסיפו להיות מבוססות על דוחות סולו וכי דרישות ההון בשל השקעות בחברות ביטוח וחברות מנהלות נשלטות יחושבו על פי הקבוע בתקנות ההון כנוסחן כיום. חישוב סכומי השקעות בחברות מוחזקות לצורך חישוב ההון המוכר, יתבצע על בסיס אקוויטי בשרשור מלא. תחילת חוזר זה החל מהדוחות הכספיים בגין הרבעון השני בשנת 2008.

2.6.1.14 בחודש יוני 2008 פרסם המפקח חוזר שעניינו שימוש בפולגראף ביישוב תביעה. החוזר קובע כללים בדבר עריכת בדיקת פולגראף, ובין היתר, אוסר על גופים מוסדיים לחייב תובעים בעריכת בדיקת פולגראף, וקובע כי בדיקת פולגראף תעשה רק לאחר שנחתם הסכם פולגראף בין הגוף המוסדי ובין התובע. החוזר ייכנס לתוקף ביום 1 בספטמבר 2008.

2.6.1.15 בחודש יוני 2008 פרסם המפקח חוזר שעניינו מתנות והטבות למבוטחים ולעמיתים. על פי החוזר, החל מחודש אוגוסט 2008, בעל רשיון, קרי – מבטח, חברה מנהלת, סוכן

ביטוח, בעל רשיון (יחיד או תאגיד) כהגדרתו בחוק הייעוץ, או מי מטעמם בין במישרין ובין בעקיפין, לא יעניק אגב התקשרות בעסקה למבוטח או לעמית, לרבות פוטנציאלים, מתנה או הטבה אחרת שאינה חלק אינטגרלי מהעסקה, אשר מחיר השוק שלה עולה על סך של 250 ש"ח כולל מע"מ או זכות להשתתף בהגרלה, למעט כרטיס השתתפות בהגרלה שמחירו לא יעלה על הסך האמור. כמו כן נקבעו כללי גילוי נאות בקשר לשווייה של המתנה וכן נקבע כי מבוטח או עמית לא יידרש לעמוד בהתחייבות כלשהי בתמורה לקבלת מתנה.

2.6.1.16 בחודש יוני 2008 פרסם המפקח נייר עמדה שעניינו גודל גרעיני השליטה בחברות הביטוח. לאחר בחינת המצב הקיים, כמפורט בנייר העמדה, שוקל המפקח לאמץ מדיניות חדשה ולאפשר הקטנת גרעין השליטה המינימאלי בחברות ביטוח מ-50.01% לשיעור נמוך יותר, בהתאם לשיקול דעתו של המפקח, ובשים לב לפרמטרים נוספים, כגון מבנה ההחזקות בחברת הביטוח, החזקות בעלי עניין נוספים בחברה, שעבודים הקיימים על שרשרת ההחזקות בחברה, וכן נושאים רלבנטיים אחרים, כמפורט בנייר העמדה.

2.6.1.17 בחודש אפריל 2008 פרסם המפקח את עיקרי השינויים שבכוונתו לבצע בטיטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (הון עצמי מינימאלי הנדרש ממבטח) (תיקון), התשס"ח – 2007, אשר פורסמה בחודש אוקטובר 2007, כחלק מהיערכות לקראת יישום הדיקטיבה האירופית "Solvency II", (להלן: "טיטת התקנות המתוקנת", "טיטת התקנות" ו-"Solvency II", בהתאמה), כמפורט להלן: מחיקת דרישת ההון המינימאלי בשיעור של 2% מהתחייבויות בשל תוכניות ביטוח חיים מבטיחות תשואה שאין כנגדן או כנגד חלקן אגרות חוב מיועדות; הוספת דרישות הון בשל סיכון אריכות חיים בפוליסות קצבה בהן מקדמי הקצבה מגלמים הבטחת תוחלת חיים; הפחתת דרישות ההון בשל סיכון לאסון טבע בביטוח כללי; ועדכון דרישות ההון בגין סיכונים תפעוליים ובגין נכסים. המועד להשלמת דרישות ההון יוקדם ליום 31 בדצמבר 2010, באופן מדורג. עוד מוצע כי הוראות התקנות יפוגו ביום כניסתה לתוקף של דיקטיבת "Solvency II".

2.6.1.18 בחודש אפריל 2008 פרסם המפקח טיטת חוזר שעניינה טיוב נתוני זכויות העמיתים בגופים המוסדיים. הטיטה קובעת את האמצעים שעל גוף מוסדי לנקוט בקשר עם ניהול וטיוב מידע בדבר זכויות עמיתים או מבוטחים. בהתאם לטיטה, על תהליך הטיוב לכלול את כל המידע החל ממועד הצטרפותו של העמית לקופת הגמל או ממועד תחילת ביטוח אצל המבטח, ועל הגוף המוסדי לאמת ולבקר את שלמות המידע. עוד נקבעו בטיטה, הוראות לעניין ניהול תהליך הטיוב, לרבות אופן הפיקוח והבקרה של הדיקטוריון וההנהלה, ביצוע תהליך ניתוח ומיפוי פערים וגיבוש תכנית עבודה. טיטת חוזר זו, אם וככל שתאומץ כחוזר מחייב, יתכן ותביא להגדלת הוצאותיה של החברה. החברה עדיין לומדת את הוראות טיטת החוזר ואין ביכולתה להעריך בשלב זה את השלכותיו הצפויות.

2.6.1.19 בחודש אפריל 2008 פורסם חוק איסור השקעה בתאגידים המקיימים קשר עסקי עם איראן, התשס"ח - 2008. חוק זה מצטרף לפקודת המסחר עם האויב משנת 1939, המגבילה את הסחר עם מדינות אויב. החוק חל על מוסדות פיננסיים, לרבות גופים מוסדיים, ומטרתו הינה למנוע ממוסדות פיננסיים מלקיים קשר עסקי מהותי התורם כלכלית, במישרין או בעקיפין, לאיראן. בהתאם לחוק, עתידה לקום ועדה אשר תנהל רשימה של תאגידים המקיימים קשר עסקי מהותי עם איראן, אשר בהם ייאסר על הגופים הפיננסיים להשקיע.

2.6.1.20 בחודש אפריל 2008 הודיע המפקח כי הוא מאמץ את עמדת היועץ המשפטי לממשלה בסוגיית תחולת הדוקטרינה של אשם תורם חוזי ביטוח, לפיה אין מקום להשית אשם תורם חוזי בהקשר של חוזה ביטוח בשל התרשלות המבוטח שגרמה לקרות אירוע הביטוח, אלא במקרים הבאים: יש סעיף ספציפי בפוליסה הפוטר את חברת הביטוח מתשלום במקרה של רשלנות המבוטח; המבוטח התרשל ברשלנות רבתי; המבוטח פעל תוך פזיזות או אי אכפתיות לתוצאה המזיקה.

2.6.2.1 בחודש אוקטובר 2008 פרסם המפקח חוזר שעניינו שימוש במאגר המידע לאיתור הונאות בענף ביטוח רכב חובה. החוזר קובע את התנאים לעיון במידע המצוי במאגר ואת אמות המידה לקביעת כשירות המורשים להפניית שאילתה בקשר לפרטים אשר במאגר, בהתאם לתקנות ביטוח רכב מנועי (הקמה וניהול של מאגרי מידע), התשס"ד - 2005. על פי הטייטה, כל מבטח ימנה מבין עובדיו הבכירים ממונה על מניעת הונאות ביטוח, אשר יהיה אחראי, בין היתר, לקבוע את כשירות המורשים. תחילתו של החוזר בחודש נובמבר 2008, למעט הוראת מעבר לסעיף העוסק באימות פרטי המידע במאגר בעת תהליך החיתום. החוזר מבטל חוזר קודם שעניינו הרשאות לעניין מאגר המידע לאיתור הונאות בענף ביטוח רכב חובה, משנת 2004.

2.6.2.2 בחודש ספטמבר 2008, פרסם המפקח חוזר שעניינו השתתפות עצמית בביטוח חובה. על פי החוזר, מבטח רשאי להציע חוזה ביטוח רכב חובה הכולל תניה בדבר השתתפות עצמית (להלן: "תניה"). לגבי מנהל הסדר, כהגדרתו בתקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שיווי ומנגנון לקביעת התעריף), התשס"א - 2001, נקבע כי עליו להציע לכל פונה, חוזה ביטוח הכולל תניה. במקרה בו הפוליסה כוללת תניה, המבטח ומנהל ההסדר יגבו דמי ביטוח מופחתים, כמפורט בחוזר. עוד נקבע בחוזר, כי דמי ההשתתפות העצמית לא יעלו על סכומים הנקובים בו.

2.6.2.3 בחודש ספטמבר 2008 פרסם המפקח חוזר שעניינו תעריפי הביטוח השיווי החל מיום 2 בנובמבר 2008. על פי החוזר, החל מהמועד הנזכר ישתנו התעריפים בביטוח השיווי ("הפול"), כמפורט בנספח לחוזר. יצוין, כי מרבית תעריפי הביטוח השיווי נותרו ללא שינוי ביחס לתעריפים שחלו החל מיום 1 בינואר 2007, אשר מוצגים בחוזר כשהם מוצמדים למדד מאי 2008, למעט תעריפי ביטוח לרכבת להובלת נוסעים או מטענים וכן ביטוח הכולל תניית השתתפות עצמית, כמפורט בחוזר, אשר תעריפו יוזל בשיעור של 11%.

2.6.2.4 בחודש ספטמבר 2008 פורסמה טיוטת תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו - 1986. הטייטה מתקנת את הפוליסה התקנית הנהוגה בענף ביטוח רכב מנועי - רכוש (עצמי וצד שלישי) ונקבעו בה, בין היתר, הוראות בעניינים הבאים: מנגנון לחישוב החזר דמי ביטוח למבוטח כאשר הוא מבטל את הפוליסה; השתתפות עצמית מוגדלת כאשר בתאונת דרכים הנהג היה נתון תחת השפעת אלכוהול; תיקון רכב שגילו עד שנתיים; תיקון רכב שיש לגביו אחריות יצרן או יבואן; איסור על גביית השתתפות עצמית כפולה במקרה של נזק עצמי ונזק לצד שלישי; הסדרת השבתת הביטוח; נוסחת דמי כינון; והסדרת אופן הטיפול בתביעות צד ג'.

2.6.2.5 בחודש אוגוסט 2008 התקבל בכנסת חוק מכירת רכב משומש (זכאות למידע וגילוי נאות), התשס"ח - 2008. החוק קובע, בין היתר, כי מי שרכש רכב משומש זכאי לקבל מכל מבטח שביטח את הרכב מידע אודות סכום תגמולי הביטוח ששולמו בעד הרכב ופירוט סוג הנזק או ירידת הערך שבשלם שולמו. מבטח רשאי לגבות תשלום בעד ההוצאות הכרוכות במסירת מידע כאמור. החוק מטיל על מבטח חובת שמירת מסמכים אודות רכבים שבוטחו על ידו למשך שבע שנים.

2.6.2.6 בחודש יולי 2008 פורסמה טיוטת תקנות ביטוח רכב מנועי (השתתפות עצמית) (הוראת שעה), התשס"ח - 2008, המיועדות להסדיר את נושא ההשתתפות העצמית בפוליסות ביטוח רכב חובה מסוג אופנוע. על פי הטייטה, ניתן יהיה לרכוש ביטוח רכב חובה הכולל השתתפות עצמית לאופנוע בלבד, בתנאי שהאופנוע נמצא בבעלות פרטית ואיננו משמש למטרות עסק. הטייטה מחייבת את חברות הביטוח בגילוי נאות כלפי המבוטח, וקובעת כי מבטח רשאי יהיה לכלול תניה בפוליסה רק אם המבוטח חתם על נספח נפרד לטופס הצעת הביטוח, שבו מפורטים ההבדלים בין פוליסה הכוללת השתתפות עצמית לבין פוליסה ללא השתתפות עצמית, תוך ציון סכום ההשתתפות העצמית וסכום ההנחה בפרמיה בשל ההשתתפות העצמית.

2.6.3.1 בחודש נובמבר 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שעניינה כיסוי ביטוח להשתלות. הטייטה קובעת הנחיות בדבר יישום הוראות חוק השתלת איברים, התשס"ח – 2008 ("החוק") על תכניות הכוללות כיסוי ביטוחי, בדרך של שיפוי או פיצוי, למימון ביצוע השתלה ("מימון השתלה"), ובין היתר אוסרת על מתן תמורה לאדם בעבור איבר שניטל מגופו או מגופו של אדם אחר, וכן מטילה על המבטח חובה לבדוק, בטרם מימון ההשתלה, האם ההשתלה בוצעה בהתאם להוראות החוק. כמו כן, נקבעה הוראה בדבר מתן גילוי נאות למבוטחים בעניין זה והוראות יישום החוזר על תכניות שונות. הוראות החוזר יחולו על כל תכנית ביטוח הכוללת כיסוי ביטוחי להשתלות.

2.6.3.2 בחודש נובמבר 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שעניינה דיווח שנתי למבוטחים בביטוח בריאות. הטייטה קובעת חובת משלוח דיווח שנתי ע"י המבטח למבוטחיו, תוך שלושה חודשים מתום שנה קלנדארית, בגין השנה שנשתיימה, בהתאם למתכונת הדיווח הקבועה בחוזר, וזאת על מנת לאפשר למבוטחים לעקוב אחר הפרמיות והכיסויים הניתנים במסגרת ביטוח הבריאות שברשותם. הוראות החוזר יבטלו הוראות חוזר קודם בנושא, ויחולו על כל סוגי ביטוחי הבריאות – פרט וקבוצתי.

2.6.3.3 בחודש אוקטובר 2008 פרסם המפקח חוזר שעניינו ביטוח משלים בקופות הגמל ובקרנות הפנסיה. בחוזר נקבעו כללים לפיהם חברה מנהלת של קרן פנסיה או של קופת גמל רשאית לרכוש כיסויים ביטוחיים קבוצתיים עבור העמיתים בקופה. במסגרת החוזר נקבע, בין היתר, לגבי רכישת ביטוח משלים באמצעות החברה המנהלת במסגרת ההפקדות השוטפות בעד העמית לקרן או לקופה, כי החברה המנהלת וחברת הביטוח שממנה יירכשו הכיסויים הביטוחיים לא יהיו צדדים קשורים, כהגדרתו של מונח זה בתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964, וכן כי החברה המנהלת תשמש כבעלת פוליסת הביטוח המשלים, הביטוח הקבוצתי המשלים יהיה למקרה מוות בלבד, התשלומים עבור הכיסויים הביטוחיים ייעשו מכספי החברה המנהלת בלבד ולא מכספי קרן הפנסיה או קופת הגמל. הוראות דומות חלות לגבי רכישת ביטוח חיים קבוצתי מכספי עמיתי קופת הגמל.

2.6.3.4 בחודש ספטמבר 2008 הועבר לועדת הכספים של הכנסת נוסח תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (עמלות הפצה) (תיקון), התשס"ח-2008 (להלן: "הטייטה"). הטייטה מוסיפה, בין היתר, סייג לתשלום עמלת הפצה וקובעת כי לא תשלום עמלת הפצה בשל סכומים העומדים לזכות לקוח בקופת גמל שמקורם בתשלומים שהופקדו לקופת ביטוח מבטיחת תשואה עד ליום 31 בדצמבר 1991.

2.6.3.5 בחודש אוגוסט 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שעניינה הצהרה על מדיניות השקעה צפויה בגופים המוסדיים. על פי הטייטה, יידרשו גופים מוסדיים להצהיר מראש, ברבעון האחרון של כל שנה, על מדיניות ההשקעות הצפויה שלהם לשנה הקלנדארית הקרובה, במתכונת של קביעת שיעורים מינימאליים ומקסימאליים להשקעה באפיקי השקעה שונים, כדוגמת: מניות, אג"ח ממשלתי, אג"ח קונצרני ומט"ח, תוך התייחסות לטווחי סטייה אפשריים משיעורים אלו וקביעתם של מדדי ייחוס. פרסום המדיניות יאפשר לפקח, לבקר ולהעריך את ביצועי הגוף המוסדי ביחס למדיניות ההשקעות שהצהיר עליה וביחס למדדי הייחוס הרלבנטיים אותם בחר להשיג. מדיניות ההשקעה תדווח למפקח באמצעות אתר האינטרנט של הגוף המוסדי ולעמיתים או למבוטחים באמצעות הדוח השנתי הנשלח אליהם. הוראות הטייטה יחולו על חברות ביטוח לגבי התחייבויות תלויות תשואה, על קופות גמל וקרנות הפנסיה שבניהולן ועל קרנות הפנסיה הותיקות.

2.6.3.6 בחודש אוגוסט 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שלישית שעניינה הוראות בדבר חישוב שווי נכסים לא סחירים של גוף מוסדי. מטרת החוזר הינה קביעת עקרונות לאופן הערכת נכסים בגופים מוסדיים ולתהליכי הבקרה עליהם. נקבע, כי נכסים אלו יוצגו בשוויים ההוגן (Fair Value), תוך השתלבות במגמת החשבונאות הבינלאומית הרווחת כיום, לפיה יש להעדיף את שווי ההוגן של הנכס על פני שווי ההיסטורי לצורכי מדידה וגילוי. הטייטה משנה את הגדרת "נייר ערך סחיר" תוך תלות בהיקף

המסחר בפועל בנייר הערך וכן קובעת כי ועדת השקעות של גוף מוסדי תוודא קיומו של מערך בקרה שוטף ומערך ביקורת על אופן חישוב שווי הנכסים ועל עדכניות הערכותם. הוראות הטייטה יחולו על חברות מנהלות וקופות גמל שבניהולן, קרנות פנסיה ותיקות ותיק המשתתף ברווחים בחברות הביטוח.

2.6.3.7 בחודש אוגוסט 2008 פורסמו תקנות עבודת נשים (מועדים וכללים לתשלומים לקופת גמל), התשס"ח-2008. לפי הוראות התקנות, אשר תחילתן בספטמבר 2008, עובדת בשמירת הריון ועובדת בחופשת לידה זכאיות להמשך ההפקדות השוטפות בגין בקופות הגמל בתקופת שמירת ההריון ובתקופה שבעדה הן זכאיות לדמי לידה מהמוסד לביטוח לאומי. הזכאות האמורה חלה, בשינויים המחויבים, גם לעניין עובד המצוי בחופשת לידה בגין לידה של בת זוגו. התקנות האמורות מחליפות את תקנות עבודת נשים (הבטחת פנסיה), התשנ"א-1991, שהוראותיהן יוסיפו לחול על תקופות זכאות לדמי לידה שהחלו עד סוף חודש אוגוסט 2008.

2.6.3.8 בחודש אוגוסט 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שנייה שעניינה פרסום מרכיבי התשואה של הגופים המוסדיים. הטייטה פורסמה בהמשך לחוזר שעניינו מידע נדרש באתר האינטרנט של גוף מוסדי, המחייב גופים מוסדיים לפרסם את התשואה אותה השיגו במהלך החודש וכן את הרכב תיק הנכסים. מטרת הטייטה הינה לאפשר לחוסכים להשוות בין התשואות השונות של הגופים המוסדיים ולעודד גילוי ושיקופות, באמצעות פירוט מרכיבי התשואה החודשית בציון תרומת כל אפיק השקעה לתשואה של כספי החיסכון, באמצעות אתר האינטרנט של הגוף המוסדי. בנוסף, אחת לרבעון יפורסמו מרכיבי התשואה הרבעונית המצטברת במקביל למרכיבי התשואה החודשית. ההוראות תחולנה על הגופים המוסדיים לגבי כספי החיסכון שבניהולם.

2.6.3.9 בחודש אוגוסט 2008 פורסמו טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (השתתפות חברה מנהלת באסיפה כללית), התשס"ח – 2008 (להלן: "טיטת התקנות") טיוטת חוזר שעניינה הגברת מעורבות הגופים המוסדיים בשוק ההון בישראל (להלן: "טיטת החוזר") והבהרה שעניינה מינוי דירקטור על ידי הגוף המוסדי. הטיטות מאמצות את המלצות הועדה לבחינת הצעדים הדרושים להגברת מעורבות הגופים המוסדיים בשוק ההון בישראל (להלן: "ועדת חמדני"), אשר סיימה עבודתה בחודש ינואר 2008, ושמה דגש בהמלצותיה לחובת ההשתתפות של הגופים המוסדיים באסיפות בעלי מניות ומחזיקי אג"ח, התמודדות עם ניגודי עניינים, עידוד הגופים המוסדיים לקבלת סיוע מגורמים מקצועיים לגיבוש המלצות הצבעה באסיפות, הגברת מעורבות גופים המוסדיים במינוי דירקטוריונים חיצוניים בחברות ציבוריות ועידוד הגופים המוסדיים למעורבות פעילה בתחומים אחרים של הממשל התאגידי והפיקוח על החברות הציבוריות בהן הם משקיעים. בטיטת החוזר נקבעו, בין היתר, חובת פרסום שונות, כגון: מדיניות ההצבעה בנושאים שונים, אופן ההצבעה בפועל, ואמות מידה ביחס לאיכות הממשל התאגידי, המנחות את ועדת ההשקעות בבואה להחליט על השקעות בניירות ערך. כמו כן, נקבע בטייטה, כי ועדת ההשקעות של המשקיע המוסדי תקבע מדיניות בנוגע לאופן הפיקוח על החברות הציבוריות בהן משקיע המשקיע המוסדי, אשר על הגוף המוסדי לפרסם.

2.6.3.10 בחודש אוגוסט 2008 פרסם המפקח חוזר שעניינו העברת כספים בין קופות גמל. החוזר פורסם בהמשך לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (העברת כספים בין קופות גמל), התשס"ח-2008 ("התקנות"), שבמסגרתן נקבעו כללים שנועדו לאפשר למבוטחים לבצע העברת הכספים בין קופות גמל (למעט העברת כספים מקופת גמל לקצבה לקופת גמל שאינה למטרת קצבה). החוזר, שפורסם לנוכח התקנות, מטפל, בין השאר, באופן הטיפול בבקשה להעברת כספים בין קופות גמל והסדרת הליך הודעת ביטול לבקשת העברה, שליחת אישורים למבוטח עובר, המתכונת לפיה יש לערוך את העברת המידע בין הגופים והוראות טכניות נוספות. החוזר מהווה השלמה להוראות התקנות. החוזר נכנס לתוקף החל מיום 1 באוקטובר 2008, למעט מספר הוראות שלהן נקבעו לוחות זמנים מאוחרים יותר. התקנות נכנסו לתוקפן, לגבי קופות הגמל שאינן קופות ביטוח – החל מחודש אוקטובר 2008, ולגבי קופות ביטוח – ייכנסו לתוקף החל מחודש ינואר 2009.

2.6.3.11 בחודש יולי 2008 חוקק חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 166), התשס"ח-2008, אשר במסגרתו תוקנו הוראות סעיף 29(2) לפקודת מס הכנסה, שעניינן התנאים שבהם

תהא הכנסתה של קופת גמל מאחזקותיה בתאגידים מסוימים פטורה ממס. התיקון התאים את הוראות סעיף 29(2) האמור להוראות המוצעות במסגרת טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים), התשס"ח-2008, לעניין שיעור ההחזקות המותר בתאגידים במסגרת השקעת נכסי קופת הגמל.

2.6.3.12 בחודש יולי 2008 פורסמה טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים), התשס"ח – 2008. עניינה של הטיוטה הינה קביעת כללי השקעה לכלל הגופים המוסדיים. בטיוטה נקבעו כללים אחידים להשקעת כספי קופות הגמל, כספי פוליסות ביטוחי החיים תלויי התשואה ("תכניות ביטוחי מנהלים משתתפות ברווחים") וכספי קרנות הפנסיה שאינם מושקעים באגרות חוב מיועדות. עוד נקבעו בטיוטה כללי השקעה להון העצמי של החברות המנהלות את קרנות הפנסיה ואת קופות הגמל, וכללי השקעה נוספים הנוגעים לחברות ביטוח. הטיוטה כוללת גם הוראות הנוגעות למבנה השוק בו שולטות חברות הביטוח במרבית שוק קרנות הפנסיה החדשות, ובחלק ניכר משוק קופות הגמל. במסגרת זו, נקבע כי יראו את ההשקעות של חברות הביטוח ושל קרנות הפנסיה וקופות הגמל בשליטתן, כהשקעות של "קבוצת משקיעים", שחלות עליהן מגבלות השקעה מעבר לכללי ההשקעה החלים על כל אחד ממרכיביה.

2.6.3.13 בחודש יולי 2008 פרסם משרד האוצר הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (תיקון מס' 171), התשס"ח-2008 שנועד לכלול תיקוני חקיקה משלימים לתיקון חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), תשס"ה – 2005 (להלן: "חוק הגמל"). במסגרת תזכיר החוק, מוצע לתקן את פקודת מס הכנסה, ולקבוע בה כללים חדשים לעניין "רצף פיזיויים" (הפקדת כספי פיזיווי פרישה בקופת גמל לצורך דחיית החבות במס בגינם). הואיל ולנוכח תיקון חוק הגמל לא ניתן עוד להפקיד כספי פיזיויים כאמור בקופת גמל אישית לפיזיויים, מוצע לקבוע כי ניתן יהיה לבצע את ההפקדה בקופת גמל לקצבה, ובמקביל מוצע לקבוע כי ההפקדה המותרת לצורך קבלת "רצף פיזיויים" לא תעלה על סכום השווה לארבע פעמים השכר הממוצע במשק בגין כל שנת עבודה. עוד מוצע במסגרת תזכיר החוק לתקן את חוק הגמל ואת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, כדלקמן –

- א. להתיר לחברה מנהלת של קופות גמל (וקרנות פנסיה בכלל זה) לעסוק בעיסוקים נוספים, לרבות תיווך בביטוח, כפי שיקבע הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון;
- ב. להתיר לקופת גמל לקצבה לקלוט כספים שהופקדו בקופת גמל אישית לתגמולים ולפיזיויים עד תום 2007, תוך שמירה על מעמדם ההוני של הכספים האמורים;
- ג. לעניין קביעת סכום הקצבה לו זכאי העמית, לצורך היוון חלק הקצבה בסכום העולה על סכום הקצבה המזערי (כיום - 3,850 שקלים חדשים), יובאו בחשבון גם קצבאות שהעמית זכאי להן מקופות גמל אחרות או לפי הסדר של פנסיה תקציבית;
- ד. נוסף על האפשרות למשוך מקופת גמל לא משלמת לקצבה את סכום הפיזיויים כסכום הוני, להתיר לקופת גמל לא משלמת לקצבה לשלם לעמית גם את כספי התגמולים המופקדים בה בסכום הוני, לאחר הגיעו של העמית לגיל הפרישה, ובתנאי שלזכות העמית נצבר במרכיב התגמולים בקופה סכום שאינו עולה על סכום צבירה מזערי (השווה, לפי המוצע, ל-40,000 שקלים חדשים), והכל בתנאי שלעמית אין חשבון נוסף בקופת גמל כלשהי (למעט קרן פנסיה ותיקה);
- ה. לאסור כליל על משיכת כספי תגמולים מקופות גמל, למעט מקרים כמפורט בפסקה ד' לעיל ומקרים של מצוקה בריאותית או כלכלית, בהתאם להוראות שיקבע שר האוצר לעניין זה;
- ו. להתיר לחברה מנהלת של קרנות פנסיה חדשות לנהל גם קרנות פנסיה ותיקות;
- ז. לבצע תיקוני טעויות סופר ותיקונים טכניים שונים.

2.6.3.14 בחודש יולי 2008 פרסם המפקח חוזר שעניינו חישוב לראשונה של נכסי השקעה בגופים מוסדיים. החוזר קובע את אופן חישוב שווי נכס סחיר ונכס לא סחיר במועד ההכרה הראשון של הנכס. העיקרון המנחה הוא שיש לקבוע את השווי ההוגן של הנכס ביום ההכרה הראשון לפי הסכום ששולם עבורו. על פי החוזר, במידה שבמועד ההכרה הראשון של נכס לא סחיר קיים פער בין ערך הנכס לפי מודל שנועד לשקף את

שוויו ההוגן לבין התשלום ששולם עבורו בפועל במועד ביצוע העסקה, תתווסף פרמיה פרטנית, המשקפת את המאפיינים והסיכון הספציפי הנוסף בגין הנכס הלא סחיר, כך שערך הנכס לפי המודל בתוספת הפרמיה (חיובית או שלילית) יביא לערוך כפי שנקבע בפועל במועד ביצוע העסקה. פרמיה זו תישאר קבועה עד לפדיון הנכס ותתווסף בכל הערכה מחדש של הנכס. החוזר קובע הוראות נוספות לעניין קביעת שווי נכס סחיר בהנפקה פרטית וכן הוראות לעניין ציטוט מחירים של נכס חוב סטנדרטי לא סחיר שאינו רשום למסחר, על ידי חברה מצטטת. החוזר יחול על חברות מנהלות וקופות גמל שבניהולן, קרנות פנסיה ותיקות ותיק המשתתף ברווחים בחברות הביטוח. הוראות החוזר יחולו החל מיום 1 בספטמבר 2008 או מיום כניסת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (חישוב שווי נכסים), התשס"ח – 2008, לפי המאוחר מביניהם.

2.6.3.15 בחודש יולי 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שנייה שעניינה מבנה אחיד להעברת מידע בין גופים שונים בתחום החיסכון הפנסיוני, והקובעת "שפה אחידה" ומבנה נתונים אחיד בעת העברת מידע בין הגופים השונים בתחום החיסכון הפנסיוני. הטייטה הינה כללית ומהווה בסיס לכל סוגי המידע ובין היתר לעניינים הבאים: העברת מידע מגוף מוסדי ליועץ או סוכן פנסיוני לצורך מתן ייעוץ או שיווק פנסיוני לעמית, וכן מידע שוטף על אחזקות ויתרות של העמית; העברת מידע בין הגופים המוסדיים בעת ניווד מוצר פנסיוני בין גופים מוסדיים; העברת היזון חוזר של הגוף המוסדי ליועץ או לסוכן פנסיוני של העמית או למעסיק על הפקדות שוטפות שהפקיד אצל הגוף המוסדי בגין עובדיו; והגדרת טפסים אחידים.

2.6.3.16 בחודש יולי 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שנייה שעניינה הבהרה בקשר לצירוף עמיתים לגוף מוסדי. החוזר מבהיר את האמור בסעיף 13 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (עיסוק בייעוץ פנסיוני ובשיווק פנסיוני), התשס"ה-2005 (להלן: "חוק הייעוץ") וכן מבהיר את היחס בין סעיף 20(ב) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה – 2005 (להלן: "חוק קופות גמל") לבין סעיף 13 לחוק הייעוץ, אשר במרכזו סוגיית החובה ליתן ייעוץ או שיווק פנסיוני ליחיד, עובר להצטרפותו לקופת גמל וכתנאי לה. הטייטה מבהירה כי כל קשר של יחיד עם בעל רשיון, מהווה ייעוץ פנסיוני או שיווק פנסיוני, לפי העניין, וזאת בשל מהות עיסוקם. על כן, לא ניתן לבצע עסקה ללא הליך של ייעוץ פנסיוני או שיווק פנסיוני. עם זאת, סעיף 13 לחוק הייעוץ לא יחול במקרים בהם עובד מצטרף לגוף מוסדי אשר הוגדר על ידי המעסיק כבריית מחדל לפי סעיף 20(ב) לחוק קופות גמל או אם יחיד פונה ביוזמתו לגוף מוסדי ואותו גוף מוסדי פסיבי לחלוטין ואינו נוקט כל פעולה שיווקית אל מול אותו יחיד, כגון הצטרפות דרך אתר האינטרנט.

2.6.3.17 בחודש יולי 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שנייה שעניינה מתן מידע לעניין תגמולי ביטוח בתכניות לביטוח בריאות. מטרת הטייטה הינה להבטיח כי בטרם כריתתו של חוזה הביטוח, יהיה בידי המבוטחים מידע בנוגע לסכום תגמולי הביטוח לפי תנאי התכנית. הטייטה מפרטת את המידע אשר על מבטח למסור למבוטח בנוגע לסכום תגמולי הביטוח לפי תנאי התכנית עובר לכריתתו של חוזה הביטוח, לרבות תגמולי ביטוח מרביים שלא בערך כספי נקוב. הטייטה קובעת רשימת מקרים בהם ניתן לשנות את פירוט תגמולי הביטוח אשר פורסמו. ההוראות יחולו על תכניות לביטוח בריאות, למעט על כיוויים ביטוחיים לפרוצדורות רפואיות המבוצעות בחו"ל.

2.6.3.18 בחודש יולי 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שלישית שעניינה הוראות לעניין מסמך הנמקה ומסירתו ללקוח, בהתאם להוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (עיסוק בייעוץ פנסיוני ובשיווק פנסיוני), התשס"ה – 2005 (להלן: "חוק הייעוץ הפנסיוני"). בהתאם לחוק הייעוץ הפנסיוני, על בעל רשיון ייעוץ או שיווק פנסיוני להתאים ללקוח מוצר פנסיוני, לאחר שבירר עמו את מטרות החיסכון שלו ואת שאר הנסיבות הרלבנטיות ובהתאם להעביר ללקוח מסמך בכתב המפרט, בין היתר, את הנימוקים להמלצתו בדבר כדאיות החיסכון שלו או של קרובו באמצעות מוצר פנסיוני. הטייטה מפרטת את אופן עריכת מסמך ההנמקה, את המידע שיש לכלול בו, את משך הזמן בו על בעל רשיון לשמור העתק ממסמך ההנמקה ואת חובת הגוף המוסדי לקבל העתק ממסמכי ההנמקה בעת צירוף לקוח למוצר פנסיוני.

2.6.3.19 בחודש יולי 2008 פרסם המפקח חוזר המבהיר כי על תכניות לביטוח בריאות הכוללות כיסוי ביטוחי לניתוחים, השתלות או טיפולים מיוחדים, בארץ או בחו"ל, המבוצעים באופן פרטי, לכלול, בין היתר, גם כיסוי לתרופות, ובכלל זה כיסוי לתרופות שאינן כלולות בסל שירותי הבריאות, אשר נעשה בהן שימוש במהלך ביצוע הפרוצדורות האמורות, לרבות אשפוז הנלווה להן.

2.6.3.20 בחודש יוני 2008 פרסם המפקח הבהרה בעניין שיקום מקצועי בפוליסה לביטוח אובדן כושר עבודה עם הגדרת עיסוק ספציפי. בהבהרה מצוין, בין היתר, כי בפוליסות כאמור אין לדרוש מהמבוטח לעבור תהליך של שיקום מקצועי ואין להתנות את המשך תשלום תגמולי הביטוח בקיום תהליך כאמור. עוד נקבע, כי אין בעצם קיומו של שיקום מקצועי שבחר המבוטח לעבור, כדי להפחית או להפסיק את תשלום תגמולי הביטוח להם הוא זכאי על פי תנאי הפוליסה.

2.6.3.21 בחודש יוני 2008 פרסם המפקח טיוטת חוזר שנייה שעניינה שירותי תפעול זמניים אשר באפשרות חברה מנהלת לקבל מתאגיד בנקאי לתקופת מעבר שנקבעה בחוזר. שירותי התפעול הזמניים כוללים בעיקר שירותי מידע לעמית או קבלת מידע מהעמית או המעסיק ו/או קבלת בקשות למשיכת כספים או הפקדה שוטפת לזכות העמית.

2.6.3.22 בחודש אפריל 2008, פורסם מסמך בעניין סוגיות בנושא חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון מס' 3), תשס"ח – 2008 (אשר נכנס לתוקף ביום 28 בינואר 2008), ובו הבהרות ביחס לפנייות שהופנו לאגף שוק ההון ביטוח וחסכון בסוגיות שונות שהתעוררו בקשר עם תיקון מס' 3 האמור (להלן: "תיקון מס' 3", "מסמך ההבהרה", ו- "יום הכניסה לתוקף", בהתאמה), שהעיקרים בהם מפורטים להלן:

א. לעניין כספים שהופקדו במהלך חודש ינואר 2008, לפני מועד הכניסה לתוקף (להלן: "התקופה הקובעת"), הובהר כי: בחשבון עמית-עצמאי, העמית יוכל לבחור בין השארת הכספים בחשבון (על כספים אלה יחול אישור מס הכנסה של קופת גמל לא משלמת לקצבה) לבין ביטול פעולת ההפקדה; בחשבון עמית-שכיר לתגמולים, יחול אישור מס הכנסה של קופת גמל לא משלמת לקצבה; לגבי כספים שהופקדו לקופת גמל מרכזית לפיצויים ע"י עמית-מעביד שלא היה עמית בקופת גמל מרכזית לפיצויים בחודש דצמבר 2007 או שהופקדו בשל עובד שלא הופקדו בשלו כספים לקופת הגמל עבור חודש דצמבר 2007, רשאי העמית-מעביד לבחור בין השארת הכספים בחשבון (והעמית לא יהיה רשאי להמשיך ולהפקיד לקופה לאחר כניסת התיקון לתוקף), לבין ביטול פעולת ההפקדה עד ליום 31 בדצמבר 2008 (הכספים יוחזרו לעמית, בניכוי המס החל).

ב. לעניין משיכת כספים מקופת גמל לא משלמת לקצבה הובהר כי לגבי כספים שנצברו עד ליום 31 בדצמבר 2007, אלו ימשיכו להתנהל כקופת גמל לתגמולים ו/או פיצויים לכל דבר ועניין, ולפיכך ניתנים למשיכה ישירות מקופת הגמל, ואילו לגבי כספים שנצברו החל מיום 1 לינואר 2008, אלו ישולמו באמצעות העברתם לקופת גמל משלמת לקצבה, למעט במקרים הבאים: העמית נפטר, תשלום כספי פיצויים, כספים המשולמים למוטבים במקרה של ביטוח חיים קבוצתי בהתאם לתקנה 31 לתקנות מס הכנסה. במקרים חריגים אלו, התשלומים יועברו ישירות למוטב או לעמית או למעביד, לפי העניין.

ג. לעניין סכום הקצבה המזערי, כהגדרתו בסעיף 23(ה) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005, אשר אינו ניתן למשיכה כסכום הוני, הובהר כי יובאו בחשבון גם סכומי קצבה ממקור אחר להם זכאי העמית, כגון קופת גמל אחרת או ממעביד, בכפוף לקבלת אישור על קבלת הקצבה ממקור אחר.

ד. הובהר, כי על כספי קופת גמל אישית לפיצויים, שמבקש עמית שכיר להעביר לפי הוראות תקנה 34א(א) לתקנות מס הכנסה, לחשבון עמית עצמאי או לחשבון עמית שכיר, כמפורט בתקנה האמורה, המתייחסת לכספים שזכאי

העמית למשוך, לא יחול אישור מס הכנסה כקופת גמל לתגמולים מכיוון שהעברה כאמור מהווה הפקדה חדשה. עמית שהעביר כספים כאמור במהלך חודש ינואר 2008, לפני כניסת התיקון לתוקף, יוכל לבחור בין השארת הכספים או ביטול הפקדה, בתנאים המפורטים במסמך ההבהרה.

ה. הובהר, כי הדין החל על רישום צו עיקול על רכיב התגמולים בקופת גמל משלמת לקצבה, יחול גם לגבי כספים שהופקדו לרכיב התגמולים בקופת גמל לא משלמת לקצבה. כמו כן, הובהר, כי כספי פיצויים, בכל מקרה, אינם ניתנים לעיקול, בשל הוראות חוק פיצויים פיטורים, תשכ"ג – 1963.

ו. הובהר, כי עמית בקופת גמל לא משלמת לקצבה, שצבירה בגין הפקדות חדשות אינה מקנה לו קצבת פנסיה חודשית הגבוהה מ- 5% משכר המינימום, יוכל להעביר את צבירתו לקופת גמל משלמת לקצבה ולמשוך את הצבירה בהתאם להוראות תקנה 34(ה) לתקנות מס הכנסה, הקובעת את התנאים למשיכת מלוא סכום הצבירה.

2.6.3.23 בהמשך לחוזר ביטוח שעניינו "נוהל איתור מוטבים וטיפול בנכסים ללא דורש בפוליסות ביטוח", משנת 2003 (להלן: "חוזר איתור מוטבים"), פרסם המפקח בחודש מרץ 2008 טיוטת הבהרה בעניין התיישנות על תביעות לתגמולי ביטוח במקרה מוות, הקובעת כי בפוליסות ביטוח חיים שבהן לא נתבעו תגמולי הביטוח במקרי הביטוח המפורטים בחוזר איתור מוטבים, לא ניתן לטעון טענת התיישנות טרם מיצוי ההליכים לאיתור המוטבים המפורטים בחוזר.

2.7 התפתחויות בסביבה המאקרו כלכלית

2.7.1 התפתחות במשק ובתעסוקה

על פי האינדיקטורים המאקרו כלכליים שפורסמו במשק הישראלי נמשכה צמיחת המשק בשנת 2008, אם כי בקצב איטי מזה של השנים האחרונות. יחד עם זאת, התמונה העולה מהנתונים החודשיים, ובייחוד של חודשים ספטמבר ואוקטובר, היא של האטה משמעותית בצמיחה הכלכלית של המשק הישראלי.

התוצר המקומי הגולמי של המשק הישראלי צמח ברבעון השלישי של 2008, במונחים שנתיים, ב- 2.3% וזאת לאחר צמיחה של כ- 5.6% ברבעון הראשון ושל כ- 4.2% ברבעון השני של 2008. יצוין שהאטה זו בקצב הצמיחה הקיפה את מרבית ענפי המשק.

סקר החברות של בנק ישראל לרבעון השלישי מלמד על ציפייה להתמתנות בביקושים ועל ציפיות לירידה נוספת בצמיחה בפעילות ברבעון הרביעי של 2008. כתוצאה מכך, בנק ישראל עדכן כלפי מטה את התחזית שלו לצמיחה בשנים 2008 ו- 2009 ל- 4.3% ו- 1.5%, בהתאמה.

יצוין שההשקעה בענפי המשק ירדה במהלך הרבעון השלישי של 2008 ב- 16.5%, בחישוב שנתי. המדד המשולב למצב המשק ירד באוקטובר ב- 0.4% ובמקביל, תוקנו כלפי מטה המדדים של שלושת החודשים הקודמים. מדד הייצור התעשייתי שמשקף במדד המשולב ומדד הייצוא התעשייתי, ירדו בחודש אוקטובר ב- 5.7% ו- 5.2%, בהתאמה. הירידה בתקבולי המסים מצביעה על התמתנות משמעותית של הפעילות המקומית ושל היבוא, בעיקר של בני-קיימא.

נתוני הביטוח הלאומי עד חודש אוגוסט מצביעים על קיפאון בתעסוקה ברבעון השלישי לעומת השיפור שנרשם ברבעונים הקודמים, ועל ירידה בשכר הנומינאלי והריאלי בשיעור של כ- 2% ו- 5%, בהתאמה.

על רקע המשך ההאטה בצמיחה העולמית התמתן גידולו של הייצוא הישראלי. מאחר ומחירי התשומות והסחורות בעולם הוסיפו לעלות, הורעו תנאי הסחר, והדבר הקשה על המשק הישראלי. אף שכאמור, השפעה ישירה ומשמעותית של המשבר העולמי אינה ניכרת בישראל, יש סימנים לחששות מהתרחבותו - ביניהם ירידה של הצריכה הפרטית, לאחר התדרדרות מתמשכת במדדי אמון הצרכנים. הירידה החדה במדדי המניות בישראל

ובמיוחד של מניות הבנקים, חברות הטכנולוגיה וחברות הנדל"ן משקפת גם היא חששות אלו.

מדד המחירים לצרכן עלה מחודש אוקטובר 2007 עד לחודש אוקטובר 2008 בכ- 5.5% – הרבה מעבר לגבול העליון של יעד האינפלציה השנתי שעומד על 3%, זאת על אף שההאטה בעולם ובישראל עשויה למתן את הלחצים האינפלציוניים בעתיד.

עליית המחירים בתקופה הנ"ל נבעה בעיקר מעליית מחירי התשומות והסחורות בעולם, שמצאה את ביטויה בעיקר בעליית סעיפי האנרגיה והמזון. המדד בניכוי מזון, אנרגיה ופירות וירקות עלה ב-12 החודשים האחרונים ב- 3.5% ובחודש אוקטובר עלה ב- 0.2%.

לאור העלייה בסביבת האינפלציה והעלתה ריבית בנק ישראל במספר שלבים כדי להביא לחזרת האינפלציה והציפיות לה לסביבת מרכז היעד בתוך כשנה. התמתנות הציפיות לאינפלציה, הירידה במחירי הסחורות והאנרגיה, והמשך המשבר הכלכלי בעולם הביאו את בנק ישראל להוריד את הריבית במהלך חודש אוקטובר בשלושת רבעי נקודות האחוז. במהלך חודש נובמבר 2008 הוריד בנק ישראל את הריבית, באחוז נוסף, לרמה של 2.5% על רקע המשך הירידה בתחזיות האינפלציה, הורדת תחזיות הצמיחה העולמית ועל רקע התגברות הורדות הריבית ע"י בנקים מרכזיים בעולם בשיעורים גבוהים מהצפוי.

הפחתת הריבית פועלת לחיזוק היכולת של המשק הישראלי להתמודד בהצלחה עם ההשלכות של ההאטה הצפויה בצמיחה העולמית, בין השאר, באמצעות הוזלת עלות האשראי לצרכנים ולסקטור העסקי.

2.7.2 שוק ההון

שנת 2008 הייתה אחת השנים הקשות בשווקי ההון בעולם מזה עשרות שנים. בסיסו של המשבר הוא המערכת הפיננסית - שוק המשכנתאות והאשראי החוץ בנקאי שגדל בשיעורים גבוהים בארה"ב ובאירופה במהלך השנים האחרונות, לצד התפתחותם של מכשירי חוב מתוחכמים.

תחילתו של המשבר נפילת שוק הנדל"ן האמריקאי שהגיע בשנים האחרונות למחירים מנופחים ואשר שימש כבטחונות לאגרות חוב שמימנו משכנתאות לרכישת נכסים אלו. חלקם של המשכנתאות ניתן בשיעור מימון גבוה מדי ולעתים לקבוצות לוויים בעייתיים (סאב פריים) שלא עמדו ביכולת ההחזר השוטף ומשנאלצו לממש את הנכסי הנדל"ן הללו ירד ערך הנכסים ובעקבותיו ירדו שווי הבטוחות ומחירם של מכשירי החוב.

מצב זה גרר את המערכת הפיננסית העולמית למחיקות חשבונאיות גדולות שהביאו לתהליך של ירידות שערים כאשר פשיטת רגל של מוסד פיננסי אחד עלולה הייתה לגרור אחריה פשיטות רגל של מוסדות אחרים ובסופו של דבר לקריסת המערכת הפיננסית כולה.

לאור היסוסי הממשל לתמוך בבנק ההשקעות הרביעי בגודלו בארה"ב (**Lehman Brothers**) והעיקובים בהפעלת התוכנית על ידי בית הנבחרים שהיה אמור לאשר את תוכנית החירום במימון של כטריליון דולר לערך התפתח משבר חריף שהתפשט במהירות לכל הבורסות בעולם וגם לישראל.

לאחר שהמצב בשווקים הפיננסיים בעולם המשיך להתדרדר, ממשלות ובנקים מרכזיים נקטו בפעולות חסרות תקדים והודיעו על תוכניות הצלה רחבות היקף שעיקרן: הזרמת נזילות מסיבית לשוקי הכספים הן מצד הבנקים המרכזיים והן באמצעות תוכניות ממשלתיות לביצוע עסקאות החלף של ניירות ערך בעייתיים ולא נזילים בנכסים נזילים או רכישה של ניירות ערך בעייתיים; מתן ערבות ממשלתית פורמאלית או משתמעת לפקדונות בנקאיים ולאג"ח שהונפקו על ידי הבנקים על מנת למנוע בריחה של המשקיעים; תוכניות להלאמת בנקים חדלי פרעון או למימון מחדש של בנקים חלשים. לצורך כך הקציבו המדינות השונות סכומי כסף גדולים המסתכמים בכ- 3.3 טריליון דולר.

סימנים ראשונים מעידים על כך שהתוכניות הביאו לשיפור ולתחילת התייצבות בשוקי הכספים והאשראי אך יחד עם זאת, רמת האי ודאות עדיין נותרה גבוהה וניכרת ההשפעה

של צמצום האשראי על הפעילות הריאלית בעולם כולו. רמת אי הוודאות כאמור קיבלה ביטוי לאחרונה גם בהתערערות יציבותו הפיננסית של **City Bank** (אחד מ-5 הבנקים הגדולים בארה"ב). הממשל האמריקאי פעל במהירות על מנת לשדר לשווקים שאין בכוונתו לאפשר קריסה של הבנק הנ"ל תוך הזרמת הון עצמי וערבויות בהיקפים ניכרים ביותר.

חוסר הוודאות והחששות מיכולת חברות לחדש אשראים הוביל לירידות חדות בשווקי המניות ובמיוחד בשווקי אגרות החוב הקונצרניות בישראל. חברות שדורגו בדירוג גבוה ואגרות החוב שלהם נחשבו כבטוחות יחסית איבדו מערכם אחוזים ניכרים בתוך מספר ימים לאור הפדיונות הכבדים בקרנות הנאמנות ובקופות הגמל. בתשעת החודשים הראשונים נמשך ייסוף השקל לעומת הדולר בכ- 11.1% וזאת כהמשך ישיר לשנת 2007 שבו יוסף השקל מול הדולר בכ- 9%. יש לציין, כי בחודש אוקטובר 2008 התהפכה מגמה זו והשקל פוחד ביחס לדולר, עובר לפרסום דו"ח זה, בשיעור של כ- 16.7%.

לאחר כחמש שנים רצופות של עליות שערים, רשמו מדדי המניות השונים במהלך תשעת החודשים הראשונים של 2008 ירידות שערים (בעיקר ברבעון הראשון והשלישי). את הירידות החדות ביותר רשם מדד מניות הנדל"ן שירד בכ- 56.1% וזאת בעקבות משבר הנדל"ן החמור שמתרחש ברחבי העולם. בתקופת הדו"ח, ירד מדד ת"א 25 בכ- 27.1%, מדד ת"א 75 ירד בכ- 43% ומדד יתר 120 ירד בכ- 43.3%. לאחר תקופת הדוח, החריפו ירידות השערים בשווקי הכספים וההון בעולם ובכלל זה בישראל.

מחודש אוקטובר ועד לתאריך 24.11.08 ירד מדד ת"א 25 בכ- 29.7%, מדד ת"א 75 ירד בכ- 35.7% ומדד יתר 120 ירד בכ- 40.5%. בנוסף, מדד האג"ח הקונצרני ירד בחודש אוקטובר בכ- 11.0%.

לירידות השערים כאמור יש השפעה מהותית על תוצאות הקבוצה בפרט בשל הירידה בהיקף הכספים המנוהלים על ידי הקבוצה (בעיקר בשל שחיקת ערכם) דבר המתבטא בירידה בהכנסות מדמי ניהול וכן מירידה בשווי נכסי הנוסטרו של הקבוצה. פגיעה מתמשכת בשווי נכסי הקבוצה ובפרט נכסי הנוסטרו פוגעת ברווחיות הקבוצה ובו בזמן גוררת שחיקה בהון העצמי.

על רקע האמור, הודיע משרד האוצר, בשלהי חודש נובמבר 2008, על הפעלת סדרת צעדים להתערבות בשוק ההון בעקבות המשבר הגלובלי. במסגרת התוכנית, יועמדו הון וערבויות בהיקף של 11 מיליארד שקל. התוכנית כוללת ארבעה מרכיבים מרכזיים:

- ערבות מדינה על סך של 6 מיליארד ש"ח לגיוס הון למערכת הבנקאית לצורכי הרחבת אשראי. צעד זה נועד להרחיב את היצע האשראי של המערכת הבנקאית לחברות, לעסקים קטנים ובינוניים ולציבור הרחב, בהיקף של עשרות מיליארדי שקלים. הערבות תהיה מוגבלת לעשר שנים ממועד ההנפקה ותפחת בשיעור של 20% מדי שנתיים.
- העמדת 5 מיליארד ש"ח לשם הקמת קרנות השקעה בשותפות קרנות פנסיה, שיטפלו בין השאר במיחזור איגרות חוב. הקרנות ישקיעו בחברות ישראליות אשר עיקר פעילותן בארץ. המדינה תיקח סיכון ראשון על הפסדי הקרן (במידה שיהיו כאלה), ותתחלק באופן מוגבל ברווחים.
- הקמת מנגנון באמצעות קציני אשראי שסייע למחזיקי אג"ח להגיע להסדרי מחזור חוב עם מנפיקי אג"ח. במסגרת זו, נציגות של מחזיקי האג"ח תמנה קציני אשראי המתמחים במציאת פתרונות וגיבוש הסדרי חוב עם חברות שהנפיקו אג"ח, ויפקחו על התהליך עבור כלל המחזיקים. קציני אשראי יפעלו מול החברה המנפיקה, המחזיקים ולעתים אף נושים נוספים - במטרה לאפשר הליך יעיל לגיבוש הסדר לטובת מחזיקי האג"ח אשר יובא לאישורם.
- חקיקה בתחום המיסוי שתעודד הזרמת הון לארץ והשקעה בשוק ההון. בין השאר, יוענק פטור ממס לתושבי חוץ על הכנסות ריבית בגין אג"ח קונצרניות הנסחרות בבורסה בישראל. כמו כן תיקבע הוראת שעה לשנת 2009 המפחיתה את שיעור המס המוטל על חלוקת דיבידנד מחברות זרות המוחזקות על ידי חברות ישראליות, מ-25% ל-5% בלבד.

בנוסף, ועל רקע המשבר בשוק אגרות החוב, פרסמה הרשות לני"ע החלטת מליאה מיום 25.11.08, שעניינה יצירת תשתית לגיבוש הסדרי חוב למחזיקי אג"ח בתאגידים מדווחים. עיקרה של ההחלטה בקביעת מתווה לתקופת ביניים (עד לגיבוש שינויי חקיקה מתאימים) שיאפשר התמודדות עם קשיים בארגון מחדש של חובות מסוג תעודות התחייבות שהונפקו על ידי תאגידים מדווחים. במסגרת המתווה הזמני נקבע כי ניתן להקים נציגות של מחזיקי תעודות ההתחייבות, ניתן למנות קצין אשראי שישמש כשליח של הנציגות, ניתן לשמור על סודיות ההליך תוך הסתמכות על תקנה 36(ב) לתקנות הדיווח ותוך מתן הגנה, לעניין זה, גם לנאמן. בנוסף, ובמידה וההסדר שיתגבש יכלול צורך בפרסום תשקיף נקבע כי ניתן יהיה לפעול באמצעות פרסום תשקיף במתכונת הדומה למתכונת של הצעת מדף בצירוף חוות דעת קצין האשראי. כן נקבע כי תינתן עדיפות לטיפול בתשקיף כאמור על פני תשקיפים מסוגים אחרים.

3. המצב הכספי

3.1 נתונים עיקריים מהדוחות הכספיים

3.1.1 נתונים מתוך המאזנים המאוחדים (באלפי ש"ח)

31 בדצמבר 2007	30 בספטמבר 2007	30 בספטמבר 2008	
9,557,471	9,366,961	8,841,327	סך הכל נכסים עבור חוזים תלויי תשואה
7,042,495	6,411,335	7,327,490	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
3,186,431	3,092,867	3,481,094	נכסים אחרים
19,786,397	18,871,163	19,649,911	סך כל הנכסים
1,531,582	1,359,139	1,397,167	הון עצמי
			התחייבויות:
			התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
6,927,735	6,489,791	7,361,427	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
9,257,382	9,101,591	8,767,854	התחייבויות פיננסיות אחרות
1,037,821	1,030,986	1,233,389	
1,031,877	889,656	890,074	
19,786,397	18,871,163	19,649,911	סך כל ההון וההתחייבויות

3.1.2 נתונים מדוחות רווח והפסד המאוחדים (באלפי ש"ח)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007	% שינוי	לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר		
		2007	2008	
2,944,572	15.0%	2,192,867	2,522,872	פרמיות שהורווחו בשייר הכנסות (הפסדים)
924,073		918,781	(640,065)	מהשקעות, נטו
286,638	(7.1%)	236,363	219,554	הכנסות מדמי ניהול
77,709	63.3%	63,013	102,873	הכנסות מעמלות תשלומים ושינוי
2,823,690	(45.0%)	2,285,658	1,257,457	בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
537,115	20.7%	404,877	488,755	עמלות והוצאות רכישה אחרות
450,260	19.2%	334,415	398,600	הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות
60,441	84.6%	52,627	97,158	הוצאות מימון
361,486		333,447	(36,736)	רווח (הפסד) לפני מיסים על הכנסה
134,175		130,437	(7,820)	מיסים (הטבת מס) על הכנסה
227,311		203,010	(28,916)	רווח (הפסד) לתקופה

3.1.3 נתונים על פרמיות שהורווחו ברוטו (באלפי ₪)

פרמיות ביטוח לפי תחומים

1-12 /2007	% שינוי	1-9 /2007	1-9 /2008	
610,990	36.6%	451,360	616,766	ביטוח רכב רכוש
367,707	49.0%	274,328	408,652	ביטוח רכב חובה
713,197	8.0%	533,521	576,281	ביטוח כללי אחר
1,691,894	27.2%	1,259,209	1,601,699	סך תחום ביטוח כללי
1,761,882	4.7%	1,304,484	1,366,171	תחום ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
(926)		(825)	(1,171)	התאמות וקיצוזים
3,452,850	15.8%	2,562,868	2,966,699	סה"כ פרמיות שהורווחו ברוטו ¹

¹ לאחר התאמות וקיצוזים

ההון של החברה נכון ליום 30 בספטמבר 2008 עומד על סך של 1,397 מיליוני ש"ח לעומת סך של 1,532 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2007. הקיטון בהון נובע בעיקר מהפסד בסך של כ- 29 מיליוני ש"ח, מירידה בקרן ההון הנובעת מנכסים פיננסיים זמינים למכירה בסך של כ- 103 מיליוני ש"ח, מגידול בקרן הון הנובע מעלות תשלום מבוסס מניות בסך של 2.5 מיליון ש"ח, ומפעילות עם בעל שליטה בסך של 4.7 מיליון ש"ח.

לחברה חברות בנות אשר חלות עליהן הוראות בדבר שמירה על הון עצמי מינימאלי. בתקופת הדוח השקיעה החברה בשומרה (חברה בת) סך של 10 מלש"ח (מתוכם 5 מליון כנגד הון מניות נפרע ו- 5 מיליון ש"ח כנגד שטר הון). לאחר תאריך המאזן השקיעה החברה סך נוסף של 5 מיליון ש"ח כנגד שטר הון. בנוסף, הגדילה החברה את הונה העצמי בסך של 80 מיליון ש"ח (ראה להלן פרק אירועים לאחר תאריך המאזן), כך שנכון למועד אישור הדוחות הכספיים, כל החברות בקבוצה עומדות בדרישות ההון שנקבעו להן, לפי העניין.

בחודש מאי 2008, גייסה החברה באמצעות חברה בת ייעודית (SPC) כתבי התחייבות נדחים בסך של כ- 200 מיליוני ש"ח ע.ג. במסגרת הרחבת סדרה קיימת של כתבי התחייבות שהונפקו בשנת 2007. הכספים גויסו על מנת לעבות את הון החברה בהתאם לקבוע בהיתר השליטה בקבוצה (ראה ביאור 6 לדו"ח הכספי).

4. תוצאות הפעילות

4.1 ריכוז תוצאות הפעילות (באלפי ש"ח):

לתקופה של תשעה חודשים שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007		לתקופה של תשעה חודשים שהסתיימה ביום 30 בספטמבר לפי תקני ה-IFRS			
תקניה ישראלית	תקניה ישראלית	תקני IFRS	% השינוי	2007	2008
					רווח מתחומי הפעילות לפני מס:
					רווח מביטוח חיים
366,217	(137,544)	228,673	(76.8%)	180,252	41,759
172,851	18,386	191,237	(67.9%)	180,666	57,984
					רווח מביטוח כללי
					סך רווח לפני מס מתחומי פעילות ברי דיווח
539,068	(119,158)	419,910	(72.4%)	360,918	99,743
					רווח (הפסד) לפני מס מאחרים (שלא נכללו בתחומים)
(60,529)	2,105	(58,424)	396.8%	(27,471)	(136,479)
					סה"כ רווח (הפסד) לפני מס
478,539	(117,053)	361,486		333,447	(36,736)
125,447	8,728	134,175		130,437	(7,820)
					מיסים (הטבת מס) על הכנסה
353,092	(125,781)	227,311		203,010	(28,916)
					רווח (הפסד) נקי
					מיוחס ל:
353,094	(125,768)	227,326		203,011	(28,923)
(2)	(13)	(15)		(1)	7
					בעלי מניות בחברה זכויות מיעוט
353,092	(125,781)	227,311		203,010	(28,916)
					רווח (הפסד) נקי

השינויים בתוצאות הפעילות בין התקינה הישראלית לתקני IFRS לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2007:

הרווח הנקי של החברה לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007 לפי התקינה הישראלית הסתכם בסך של 353 מיליוני ש"ח לעומת רווח נקי בסך של כ- 227 מיליוני ש"ח לפי תקני ה- IFRS נכון למועד האמור. להלן השינויים המהותיים בתוצאות תחומי הפעילות כפי שמופיעים בטבלת ריכוז תוצאות הפעילות לעיל:

ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח – הרווח בתחום זה הסתכם לסך של כ- 366 מיליוני ש"ח לפי התקינה הישראלית לעומת סך של כ- 229 לפי תקני ה- IFRS. הפער הנ"ל נובע בעיקרו מביטול העתודה לסיכונים מיוחדים, אשר נרשם כרווח לפי התקינה הישראלית, בעוד שלפי ה- IFRS כלל לא נכלל בדוח העסקים.

ביטוח כללי - הרווח בתחום זה הסתכם לסך של כ- 173 מיליוני ש"ח לפי התקינה הישראלית לעומת סך של 191 מיליוני ש"ח, לפי תקני ה- IFRS. הפער הנ"ל נובע, בעיקרו מגידול בהכנסות מהשקעות כתוצאה מיישום תקן IAS 39 וכן משינוי שיטת זקיפת הריבית לעודף הכנסות על הוצאות. לפי תקני ה- IFRS, נזקפת תשואה ריאלית בשיעור שנתי של 3%, בעוד שבעבר נזקפה תשואה ריאלית של 3% או התשואה שהושגה בפועל, לפי הגבוה. ראה גם ביאור 10 לדוחות הכספיים.

תוצאות הפעילות בתקופת הדו"ח:

בתקופת הדוח נרשם הפסד נקי בסך של כ- 29 מיליוני ש"ח לעומת רווח נקי בסך של כ- 203 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. השינוי האמור נובע מירידה בסך של כ- 123 מיליוני ש"ח בביטוח כללי, מירידה בסך של כ- 138 מיליוני ש"ח בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, וכן מעליה בהוצאות המימון בסך של כ- 109 מיליוני ש"ח (מתוכם סך של 24 מיליון ש"ח כהפרשה נוספת לחובות מסופקים בגין הלוואות שניתנו על ידי החברה ללא בטחונות במועד מתן הלוואה). על כל ההשפעות האמורות יש לקחת בחשבון את השפעת המס אשר מקטינה את הירידה ברווח בסך של כ- 138 מיליון ש"ח. להסברים על השינוי ברווח במגזר חיים וחיסכון ארוך טווח ומגזר ביטוח כללי (ראה בסעיפים 4.2.1 ו 4.2.2 להלן).

4.2 מידע כספי לפי תחומי הפעילות:

4.2.1 תחום חיסכון ארוך טווח:

עיקרי ביאור תוצאות תחום חיסכון ארוך טווח:

	1-12 /2007	% שינוי	1-9 /2007	1-9 /2008	
	1,761,882	4.7%	1,304,484	1,366,171	פרמיות שהורווחו ברוטו
	751,425		748,227	(742,976)	הכנסות (הפסדים) מהשקעות נטו
	286,638	7.1%	236,363	219,554	הכנסות מדמי ניהול
	34,397	43.2%	28,418	40,682	הכנסות מעמלות
					תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין
	2,001,630	(74.4%)	1,676,516	428,396	חוזי ביטוח ברוטו
	251,890	18.7%	192,456	228,439	עמלות והוצאות רכישה אחרות
	294,460	4.9%	227,891	239,133	הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות
	228,673	(76.8%)	180,252	41,759	רווח לפני מס

עיקרי ביאור תוצאות הפעילות בענף הפנסיה (באלפי ש"ח):

1-12 /2007	% שינוי	1-9 /2007	1-9 /2008	
13,554	(66.4%)	10,179	3,422	הכנסות מהשקעות נטו
188,553	11.5%	152,845	170,397	הכנסות מדמי ניהול
10,621	80.3%	17,187	30,988	הוצאות שיווק
105,015	13.1%	73,596	83,209	הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות
86,471	(17.5%)	72,241	59,622	סה"כ רווח לפני מס

תוצאות פעילות ענף הפנסיה

הכנסות מדמי ניהול גדלו בכ- 17.5 מיליון ש"ח, גידול של כ-11.5% לעומת התקופה המקבילה אשתקד. גידול זה נובע מגידול בהיקף ההכנסות מדמי גמולים שנגבו.

הוצאות השיווק, הנהלה וכלליות גדלו בסך של כ- 23.4 מיליון ש"ח, גידול של כ-25.8% לעומת התקופה המקבילה אשתקד. גידול זה נובע מגידול בפעילות החברה. גידול זה נובע בעיקרו מגידול הוצאות השיווק בסך של כ- 13.8 מיליון ש"ח. הוצאות אלה מיוחסות בעיקר לתשלום עמלות לסוכנים ולרכישת כיסויים ביטוחיים משלימים למבוטחים.

פרטים בדבר שיעורי התשואות בפוליסות משתתפות ברווחים:

פוליסות שהוצאו בשנים 1992-2003 (קרן י')

1-9 /2007	1-9 /2008	
4.46%	(15.51%)	תשואה ריאלית לפני תשלום דמי ניהול
3.39%	(15.89%)	תשואה ריאלית אחרי תשלום דמי ניהול
7.37%	(11.28%)	תשואה נומינלית לפני תשלום דמי ניהול
6.27%	(11.68%)	תשואה נומינלית אחרי תשלום דמי ניהול

פוליסות שהוצאו החל משנת 2004 (קרן י' החדשה):

1-9 /2007	1-9 /2008	
4.46%	(15.14%)	תשואה ריאלית לפני תשלום דמי ניהול
3.55%	(15.93%)	תשואה ריאלית אחרי תשלום דמי ניהול
7.37%	(10.89%)	תשואה נומינלית לפני תשלום דמי ניהול
6.44%	(11.72%)	תשואה נומינלית אחרי תשלום דמי ניהול

פרטים בדבר רווחי (הפסדי) ההשקעה שנזקפו למבוטחים בפוליסות משתתפות ברווחים ודמי הניהול (במיליוני ש"ח):

1-9 /2007	1-9 /2008	
443.8	(944.1)	רווחי (הפסדי) ההשקעה הנומינליים שנזקפו למבוטחים לאחר דמי הניהול
83.5	49.2	דמי ניהול

בתקופת הדוח, נרשם רווח בתחום חסכון ארוך טווח בסך של כ- 35 מיליון ש"ח לעומת רווח של כ- 185 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הירידה ברווח נובעת בעיקר מהגורמים הבאים: מתשואה שלילית שהושגה בפוליסות משתתפות ברווחים ואשר בעקבותיה פחתו דמי הניהול בסך של כ- 34 מיליון ₪, מהפסדים בגין השקעות המוחזקות בתיק משתתף ברווחים שהתחייבויות בגינן צמודות מדד, בסך של כ- 96 מיליון ₪, מירידה ברווח מפעילות הפנסיה בסך של כ- 13 מיליון ₪, מירידה ברווח בפעילות הגמל בסך של כ- 11 מיליון ₪, מירידה בהכנסות מהשקעות בסך של 7.2 מיליון ש"ח בפוליסות מבטיחות תשואה וכן משינוי בהתחייבויות ביטוחיות ובהוצאות הנהלה וכלליות.

סכום הפרמיות שהורווחו הסתכם לסך של כ- 1,366 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 1,304 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ- 4.7%.

שיעור הפדיונות של החברה ירד מעט, מכ- 4.4% מהעתודה הממוצעת בחישוב שנתי לכ- 4.2%.

חל גידול בתשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בסך של כ- 428 מיליון ש"ח לעומת גידול בהתחייבויות בסך של כ- 1,676 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. שינוי זה נובע בעיקרו כתוצאה מירידה בהכנסות מהשקעות.

עמלות והוצאות רכישה בתקופת הדוח עמדו על כ- 228 מיליון ש"ח לעומת כ- 192 מיליון ש"ח אשתקד, עליה של כ- 36 מיליון ש"ח, גידול של כ- 18.7%. גידול זה נובע מעלייה בהוצאות שיווק בסך של כ- 14 מיליון ₪ בפעילות הפנסיה והיתרה מגידול בעמלות בפעילות ביטוח חיים. הגידול בעמלות ביטוח חיים נובע בעיקרו ממכירות חדשות ומשינוי בתמהיל הפוליסות הנמכרות.

הוצאות הנהלה וכלליות בתקופת הדוח עמדו על סך של 239 מיליון ש"ח לעומת כ- 228 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ- 4.9%. הנובע בעיקרו מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות של תחום הפנסיה.

4.2.2 תחום ביטוח כללי

עיקרי ביאור תוצאות תחום ביטוח כללי* (באלפי ש"ח):

1-12 /2007	% שינוי	1-9 /2007	1-9 /2008	
1,691,894	27.2%	1,259,209	1,601,699	פרמיות שהורווחו ברוטו
164,348	(2.9%)	152,566	148,108	הכנסות מהשקעות נטו
43,312	55.3%	34,595	53,712	הכנסות מעמלות
				תשלומים ושינוי בהתחייבויות
1,174,895	40.8%	882,507	1,242,696	בגין חוזי ביטוח ברוטו
				עמלות והוצאות רכישה
285,225	24.7%	212,421	264,914	אחרות
				הוצאות הנהלה וכלליות
145,227	35.1%	107,120	144,668	ואחרות
191,237	(67.9%)	180,666	57,984	רווח לפני מס

*עבור נתונים נוספים לגבי ענפי רכב חובה ורכב רכוש ראה טבלאות להלן:

עיקרי ביאור תוצאות הפעילות בענף רכב רכוש (באלפי ש"ח):

1-12 /2007	% שינוי	1-9 /2007	1-9 /2008	
610,990	36.6%	451,360	616,766	פרמיות שהורווחו ברוטו
25,965	(0.3%)	23,449	23,368	הכנסות מהשקעות נטו
2,976	6.4%	3,031	3,225	הכנסות מעמלות
				תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי
447,639	40.2%	325,181	455,978	ביטוח ברוטו
116,527	41.4%	86,881	122,822	עמלות והוצאות רכישה אחרות
55,318	24.1%	40,537	50,294	הוצאות הנהלה וכלליות
16,357	(30.8%)	26,451	18,300	רווח לפני מס

עיקרי ביאור תוצאות הפעילות בענף רכב חובה (באלפי ש"ח):

1-12 /2007	% שינוי	1-9 /2007	1-9 /2008	
367,707	49.0%	274,328	408,652	פרמיות שהורווחו ברוטו
86,280	(0.3%)	81,141	80,867	הכנסות מהשקעות נטו
291,427	86.8%	231,148	431,764	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
15,832	61.1%	11,486	18,509	עמלות והוצאות רכישה אחרות
32,908	59.8%	24,018	38,389	הוצאות הנהלה וכלליות
103,504		78,060	(5,085)	רווח (הפסד) לפני מס

תוצאות תחומי פעילות הביטוח הכללי

עסקי הביטוח הכללי מחולקים לשלושה תחומי פעילות: רכב רכוש, רכב חובה ויתרת עסקי הביטוח.

תוצאות עסקי ביטוח כללי כוללות לראשונה בתקופת הדוח את פעילות שומרה חברה לביטוח בע"מ.

הרווח מעסקי ביטוח כללי בתקופת הדוח הסתכם בכ- 58 מיליוני ש"ח לעומת רווח בסך של כ- 181 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, ירידה של כ- 67.9%. הירידה ברווח נובעת מתחום פעילות רכב חובה בסך של 83 מיליון ש"ח (ראה הסבר להלן), מתחום ביטוח רכב רכוש בסך של כ- 8 מיליון ש"ח והיתר בסך של כ- 31 מיליון ש"ח מענפי ביטוח אחרים.

הכנסות מפרמיה ודמים שהורווחו בתקופת הדוח הסתכמו בכ- 1,602 מיליוני ש"ח בהשוואה לכ- 1,259 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ- 27.2%. עיקר הגידול נובע מצירוף פעילות שומרה לראשונה.

הכנסות מהשקעות נטו בתקופת הדוח הסתכמו בכ- 148 מיליוני ש"ח לעומת כ- 153 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, ירידה של כ- 2.9%.

הכנסות מעמלות עמדו על כ- 54 מיליוני ש"ח לעומת כ- 35 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ- 55.3%. הגורם העיקרי לשינוי נובע משינוי בשיטת ההתחשבויות מול מבטחי המשנה, לפיה נלקחים בחשבון גם הדמים לעניין פרמיית ביטוח משנה ובמקביל גדלה העמלה המשולמת לחברה.

תחום פעילות ביטוח רכב חובה

קיים הפסד לפני מס של כ- 5 מיליון ש"ח לעומת רווח של כ- 78 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הירידה ברווח נובעת בעיקרה מהגורמים הבאים: ירידה של כ- 43 מיליון ש"ח בשחרור הצבירה של שנת חיתום 2005 ביחס לשנת חיתום 2004, גידול בהערכת התביעות התלויות בכ- 15 מיליון ש"ח, הפרש בין התשואה שהושגה בפועל על התביעות התלויות לבין הריבית שנזקפה לתביעות התלויות על פי הנחיות המפקח בסך של 24 מיליון ש"ח.

תחום פעילות ביטוח רכב רכוש

הרווח לפני מס בתקופת הדוח הינו כ- 18.3 מיליון ש"ח לעומת כ- 26.4 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד המהווה ירידה של כ- 30.8%. הירידה נובעת בעיקר מהרעה בתוצאות החיתומיות.

תחום פעילות ביטוח כללי אחר

הרווח לפני מס בתקופת הדוח הינו כ- 44.8 מיליון ש"ח לעומת כ- 76 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד המהווה ירידה של כ- 41%. הירידה נובעת בעיקרה מקיטון ברווח בענף דירות ומשכנתאות בסך של כ- 12 מיליון ש"ח ומקיטון ברווח בענפי חבויות אחרות בסך של כ- 17 מיליון ש"ח. הסיבות לירידה ברווח בחבויות אחרות הן בעיקרן: קיטון בשחרור צבירה

של שנת חיתום 2005 ביחס לשנת חיתום 2004 בסך של כ- 6 מיליון ₪ וקיטון בהכנסות מהשקעות שלא נזקפו לצבירה בסך של כ- 6 מיליון ₪ נוספים.

5 גילוי בדבר ירידת ערך של נכסים פיננסיים

5.1 הקבוצה סיווגה את הנכסים הסחירים (נכסי חוב ומניות סחירות) והמניות שאינן סחירות השייכים לחברות הביטוח שבקבוצה (למעט נכסים כאמור הכלולים בתיק השקעות כנגד פוליסות משתתפות ברווחים), כנכסים פיננסיים זמינים למכירה (ראה ביאור 2 לדוחות הכספיים).

5.2 להלן פירוט הסכומים שנזקפו להון עצמי (קרן הון) בשל ירידת ערך נכסים פיננסיים זמינים למכירה, לפי שיעור ירידת הערך ממועד רכישתם ועד לתאריך הדו"ח ובהתאם לתקופת ההחזקה בהם.

5.3 השיקולים שעמדו בבסיס הקביעה כי ירידות ערך בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה נזקפו ישירות להון העצמי (ולא לרווח והפסד) הינם כדלקמן:

5.3.1 מכשירי חוב

סה"כ	מעל 12 חודשים	9-12 חודשים	6-9 חודשים	עד 6 חודשים	
(45,562)	(24,958)	(2,157)	(2,973)	(15,474)	עד 20%
(27,693)	(19,598)	(2,373)	(2,005)	(3,717)	20% - 40%
(11,806)	(6,557)	(951)	(2,159)	(2,139)	מעל 40%
3,909	2,398	709	696	106	עליה
(81,152)	(48,715)	(4,772)	(6,441)	(21,224)	סה"כ

- בכדי לבחון ירידת ערך של מכשירי חוב, החברה בחנה, בין היתר, את הגורמים הבאים:
 - קשיים פיננסיים משמעותיים של המנפיק או של החייב;
 - הפרת חוזה כגון אי עמידה בתנאים או פיגור בתשלומי ריבית או קרן;
 - הענקת הקלה ללווה הנובעת בעיקרה מקשיים פיננסיים אשר לא הייתה נשקלת על ידי המלווה בנסיבות אחרות;
 - צפוי כי הלווה יכנס להליך פשיטת רגל או לארגון מחדש פיננסי אחר;
 - היעלמות שוק פעיל לאותו נכס פיננסי כתוצאה מקשיים פיננסיים;
 - קיומה של ירידה הניתנת למדידה באומדן תזרימי המזומנים העתידיים מקבוצה של נכסים פיננסיים מאז ההכרה לראשונה בנכסים אלה, למרות שלא ניתן עדיין לשייך את הירידה לנכסים פיננסיים בודדים בתוך הקבוצה האמורה;
 - הפנייה להערת עסק חי, אם קיימת, בחוות דעת המבקרים של הלווה;
 - בחינת יחסים פיננסיים שונים של הלווה ובכלל זה, הון חוזר; שיעור תשואה על אג"ח; שיעור הון עצמי למאזן; שווי מזומנים; פירעונות צפויים של הלווה בשנתיים קרובות;
 - שווי ביטחונות/ערבויות, אם קיימים;
 - דירוג חיצוני של הלווה, אם קיים ובחינת עדכונים לעניין זה;
 - זהות בעלי השליטה של הלווה (תאגידים) בבעלות ממשלתית סווגו ברמת סיכון נמוכה).

הפחתות ערך מכשירי חוב בוצעו בהתאם לחוות דעת מקצועית של אגף ההשקעות של הקבוצה אשר מכיר ועוקב אחר הלווים באופן שוטף ואשר שיקלל על פי מיטב שיקול דעתו את הגורמים דלעיל.

5.3.2 מכשירים הונניים

סה"כ	מעל 12 חודשים	9-12 חודשים	6-9 חודשים	עד 6 חודשים	
(5,119)	(2,421)	(972)	(438)	(1,288)	עד 20%
4,628	3,879	-	137	612	עלית ערך
(491)	1,458	(972)	(301)	(676)	סה"כ

ככלל, כל שינוי בשווי הוגן נזקף לקרן הון. העברת שינוי בשל ירידת ערך מקרן הון לדו"ח רווח והפסד מתבצעת במקרים הבאים:
 - ירידת ערך מעל 20%;
 - ירידת ערך בין 10% ל- 20%, ובלבד שהיא נמשכת מעל שנה;

5.3.3 סה"כ מכשירי חוב ומכשירים הוניים

סה"כ	מעל 12 חודשים	9-12 חודשים	6-9 חודשים	עד 6 חודשים	
(50,681)	(27,379)	(3,129)	(3,411)	(16,762)	עד 20%
(27,693)	(19,598)	(2,373)	(2,005)	(3,717)	20% - 40%
(11,806)	(6,557)	(951)	(2,159)	(2,139)	מעל 40%
8,537	6,277	709	833	718	עליה
(81,643)	(47,257)	(5,744)	(6,742)	(21,900)	סה"כ

6 תזרימי מזומנים

תזרימי המזומנים נטו ששימשו לפעילות שוטפת הסתכמו בתקופת הדוח בכ- 74 מיליוני ש"ח.

תזרימי המזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה הסתכמו בתקופת הדוח בכ- 62.5 מיליוני ש"ח ותזרימי מזומנים שנבעו מפעילות מימון הסתכמו בתקופת הדוח בכ- 127 מיליוני ש"ח. תזרימי המזומנים קטנו בסך של כ- 10 מיליון ש"ח בעיקר עקב הפסד שוטף.

סך הכל קיימים מזומנים ושווי מזומנים בסך של כ- 579 מיליוני ש"ח.

7 מקורות מימון

7.1 יתרת ההתחייבויות הפיננסיות לתאריך הדוח הינה 1,233 מיליוני ש"ח לעומת 1,038 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2007.

7.2 בחודש מאי 2008 פרסמה מנורה גיוס הון תשקיף להרחבת סדרת אגרות החוב שגייסה לראשונה בחודש מאי 2007, וזאת עד לסך נוסף של 200 מיליון ש"ח ע.ג. ואף גייסה בפועל את הסכום האמור במסגרת הנפקה לציבור. לעניין זה ראה פרק התפתחויות מאז הדוח השנתי האחרון, לעיל.

8 אירועים לאחר תאריך המאזן

8.1 במהלך תקופת הדו"ח המשיך להתפתח המשבר הכלכלי העולמי. משבר זה השפיע גם על שוקי הכספים וההון בישראל כמתואר בסעיף 7.2 לעיל. המשבר אף חרף גם לאחר תאריך המאזן. לירידות השערים בשוקי ההון יש השפעה מהותית על תוצאות הקבוצה בפרט בשל הירידה בהיקף הכספים המנוהלים על ידי הקבוצה (בעיקר בשל שחיקת ערכם), דבר המתבטא בירידה בהכנסות מדמי ניהול וכן מירידה בשווי נכסי הנוסטרו של הקבוצה. פגיעה מתמשכת בשווי נכסי הקבוצה ובפרט נכסי הנוסטרו פוגעת ברווחיות הקבוצה ובו בזמן גוררת שחיקה בהון העצמי (ראה באור 9 לדוחות הכספיים).

8.2 לאחר תאריך המאזן, החברה פרעה סך של 180 מיליון ש"ח מתוך הלוואת בעלים ובמקביל הנפיקה למנורה החזקות (בעלת השליטה בה) הון מניות נפרע כנגד השקעה בסך של 80 מיליוני ש"ח.

9 הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי (SOX 302)

הנהלות החברה וחברות מאוחדות – מנורה מבטחים פנסיה ושומרה חברה לביטוח (להלן: "הגופים המוסדיים"), בשיתוף עם המנכ"ל ומנהל הכספים של כל אחד מהגופים המוסדיים, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה, את יעילות הבקורות ונהלים לגבי הגילוי של הגופים המוסדיים. על בסיס הערכה זו, הסיקו המנכ"לים ומנהלי הכספים של הגופים המוסדיים, כי לתום תקופה זו,

הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הגופים המוסדיים הינן יעילות על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהגופים המוסדיים נדרשים לגלות בדוח הרבעוני בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח של הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ובמועד שנקבע בהוראות אלו. במהלך הרבעון המסתיים ביום 30 בספטמבר 2008 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הגופים המוסדיים על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר כי הוא צפוי להשפיע באופן מהותי על הבקרה הפנימית של הגופים המוסדיים על דיווח כספי.

10 גילוי בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים בחברה

בחדש יולי 2007 פרסמה רשות ניירות ערך הנחיה בדבר הגילוי הנדרש בדוח הדירקטוריון לגבי הליך אישור הדוחות הכספיים בתאגיד מדווח. על פי הנחיה יש לזהות את האורגנים בתאגיד המופקדים על בקרת העל בו ולפרט את התהליכים שנקטו על ידי הגורמים המופקדים על בקרת העל טרם אישור הדוחות הכספיים. ההנחיה לא חלה על מבטח.

במסגרת בחינת התוצאות הכספיות וכחלק מתהליך הכנת הדוחות הכספיים, מתקיימים דיונים בהשתתפות המנכ"ל, המשנה למנכ"ל ומנהל אגף חשבות וכספים ומנהלי האגפים השונים במנורה ביטוח ובהשתתפות גורמים מקצועיים רלוונטיים נוספים, בהם נבחנות סוגיות מרכזיות אשר להן השלכה על הדיווח הכספי תוך בדיקת סבירות הנתונים ובחינת סוגיות שעניינן מדיניות חשבונאית.

דירקטוריון החברה מינה ועדת מאזן שהינה האורגן המופקד על בקרת העל בחברה, ואשר תפקידה לדון ולהמליץ בפני דירקטוריון החברה בנושאים הנוגעים לדוחות הכספיים של החברה ובכלל זה חוות דעתו של הרואה חשבון המבקר, נאותות הדוחות הכספיים, המדיניות החשבונאית, שלמות הגילוי וסקירת הבקורות הפנימיות.

בועדת המאזן חברים בר-כוכבא בן-גרא (דח"צ), יעקב סגל (דח"צ) וגדליה דורון. כל החברים בוועדה הינם בעלי מיומנות חשבונאית ופיננסית. יצוין, כי חברי הדירקטוריון הנ"ל מונו גם כחברי ועדת מאזן של מנורה ביטוח בה הם מכהנים כדירקטורים.

בישיבות ועדת המאזן נוכחים גם רואי החשבון המבקרים של החברה. ועדת המאזן מתכנסת מספר ימים לפני מועד אישור הדוחות הכספיים על ידי דירקטוריון החברה, ובישיבתה מוצגים הדוחות הכספיים, נדונים עיקרי המדיניות החשבונאית שיושמה ושינויים שחלו בה, אשר עשויים להיות בעלי השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

הדירקטוריון מביע תודתו להנהלת החברה ועובדיה על עבודתם ותרומתם להישגי החברה.

ארי קלמן
מנהל כללי וחבר הדירקטוריון

מנחם גורביץ
י"ר הדירקטוריון

תל אביב, 30 בנובמבר 2008

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

30 בנובמבר, 2008

הנדון: הצהרה לגבי הדיווחים לדוח הכספי לרבעון שהסתיים ביום 30 בספטמבר, 2008

אני, ארי קלמן, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח הרבעוני של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן: "חברת הביטוח") לרבעון שהסתיים ביום 30 בספטמבר, 2008 (להלן: "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים הרבעוניים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של חברת הביטוח לימים ולתקופות המדווחים בדוח.
 4. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לצורך גילוי הנדרש בדוח של חברת הביטוח; וכן -
 - (א) קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברת הביטוח, לרבות תאגידים מאוחדים שלה, מובא לידיעתנו על-ידי אחרים בחברת הביטוח ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - (ב) הערכנו את היעילות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של חברת הביטוח והצגנו את מסקנותינו לגבי היעילות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן -
 - (ג) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי שאירע ברבעון זה שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי; וכן -
 5. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של חברת הביטוח, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - (א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של חברה הביטוח לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן -
 - (ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על-פי כל דין.

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

30 בנובמבר, 2008

הנדון: הצהרה לגבי הדיווחים לדוח הכספי לרבעון שהסתיים ביום 30 בספטמבר, 2008

אני, שי קומפל, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח הרבעוני של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן: "חברת הביטוח") לרבעון שהסתיים ביום 30 בספטמבר, 2008 (להלן: "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים הרבעוניים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של חברת הביטוח לימים ולתקופות המדווחים בדוח.
 4. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לצורך גילוי הנדרש בדוח של חברת הביטוח; וכן -
 - (א) קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברת הביטוח, לרבות תאגידים מאוחדים שלה, מובא לידיעתנו על-ידי אחרים בחברת הביטוח ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - (ב) הערכנו את היעילות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של חברת הביטוח והצגנו את מסקנותינו לגבי היעילות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן -
 - (ג) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי שאירע ברבעון זה שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי; וכן -
 5. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של חברת הביטוח, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - (א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של חברה הביטוח לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן -
 - (ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על-פי כל דין.

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

דוחות כספיים ביניים מאוחדים

ליום 30 בספטמבר, 2008

בלתי מבוקרים

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

דוחות כספיים ביניים מאוחדים

ליום 30 בספטמבר, 2008

בלתי מבוקרים

תוכן העניינים

<u>דף</u>	
2	סקירת דוחות כספיים ביניים מאוחדים
3-4	מאזנים מאוחדים
5	דוחות רווח והפסד מאוחדים
6-8	דוחות מאוחדים על השינויים בהון העצמי
9-11	דוחות מאוחדים על תזרימי המזומנים
12-61	באורים לדוחות הכספיים המאוחדים

לכבוד
הדירקטוריון של
מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

א.ג.,

הנדון: סקירת דוחות כספיים ביניים מאוחדים בלתי מבוקרים לתקופות של תשעה ושלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר, 2008

לבקשתכם סקרנו את מאזן הביניים המאוחד של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ליום 30 בספטמבר, 2008 את דוחות הרווח וההפסד המאוחדים, את הדוחות המאוחדים על השינויים בהון העצמי והדוחות המאוחדים על תזרימי המזומנים לתקופות של תשעה ושלושה חודשים שהסתיימו באותו תאריך. סקירתנו נערכה בהתאם לנהלים, שנקבעו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. הנהלים כללו בין השאר: קריאת הדוחות הכספיים הנ"ל, קריאת פרוטוקולים של אסיפות בעלי המניות ושל ישיבות הדירקטוריון וועדותיו ועריכת בירורים עם האחראים לעניינים הכספיים והחשבונאיים.

מאחר שהסקירה שנערכה היא מצומצמת בהיקפה ואינה מהווה בדיקה בהתאם לתקני ביקורת מקובלים, אין אנו מחוויים דיעה על דוחות הכספיים הביניים המאוחדים.

בביצוע סקירתנו, כאמור לעיל, לא בא לידיעתנו דבר המצביע על כך, שיש צורך בשינויים מהותיים בדוחות הכספיים האמורים, כדי שיוכלו להיחשב כדוחות כספיים ביניים מאוחדים הערוכים בהתאם לתקן חשבונאות בינלאומי 34-דיווח כספי לתקופות ביניים ובהתאם לדרישות הגילוי כפי שנקבעו על ידי המפקח על הביטוח בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981.

הננו מפנים את תשומת הלב לאמור בבאור 7(א) לדוחות הכספיים ביניים מאוחדים בדבר חשיפה לאישור תובענות כייצוגיות.

ליום 31 בדצמבר 2007 מבוקר	ליום 30 בספטמבר		
	2007	2008	
	בלתי מבוקר אלפי ש"ח		
746,842	674,669	749,593	נכסים בלתי מוחשיים
-	-	8,839	נכסי מסים נדחים, נטו
774,591	749,354	763,702	הוצאות רכישה נדחות
174,332	152,673	181,659	רכוש קבוע, נטו
41,258	22,953	41,418	נדל"ן להשקעה
769,655	736,167	892,563	נכסי ביטוח משנה
52,967	43,005	160,712	נכסי מסים שוטפים
638,381	663,018	738,685	חייבים ויתרות חובה
8,951,981	8,854,553	8,206,316	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה השקעות פיננסיות אחרות:
2,104,658	1,793,096	2,152,847	נכסי חוב סחירים
4,597,801	4,293,452	4,763,752	נכסי חוב שאינם סחירים
243,759	263,767	192,162	מניות
96,277	61,020	218,729	אחרות
5,139	-	-	נכסים מיועדים למימוש
321,259	205,594	217,565	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
267,497	357,842	361,369	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
<u>19,786,397</u>	<u>18,871,163</u>	<u>19,649,911</u>	סך הכל הנכסים
<u>9,557,471</u>	<u>9,366,961</u>	<u>8,841,327</u>	סך הכל נכסים עבור חוזים תלויי תשואה

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים מאוחדים.

ליום 31 בדצמבר 2007	ליום 30 בספטמבר		הון
	2007	2008	
מבוקר	בלתי מבוקר		
	אלפי ש"ח		
258,870	258,870	277,778	הון מניות
141,148	141,148	258,240	פרמיה על מניות
58,766	46,519	(42,048)	קרנות הון
136,000	-	-	שטר הון צמית
936,802	912,592	903,194	יתרת רווח
1,531,586	1,359,129	1,397,164	סך הכל הון המיוחס לבעלי המניות של החברה
(4)	10	3	זכויות המיעוט
1,531,582	1,359,139	1,397,167	סך הכל הון
התחייבויות			
6,927,735	6,489,791	7,361,427	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
9,257,382	9,101,591	8,767,854	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
155,888	133,254	80,193	התחייבויות בגין מיסים נדחים, נטו
72,582	68,475	68,928	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
7,910	-	2,448	התחייבויות מיסים שוטפים
795,497	687,927	738,505	זכאים ויתרות זכות
1,037,821	1,030,986	1,233,389	התחייבויות פיננסיות
18,254,815	17,512,024	18,252,744	סך הכל ההתחייבויות
19,786,397	18,871,163	19,649,911	סך הכל ההון וההתחייבויות

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים מאוחדים.

30 בנובמבר, 2008			
שי קומפל משנה למנהל הכללי ומנהל אגף חשבות וכספים	ארי קלמן מנהל כללי וחבר הדירקטוריון	מנחם גורביץ יו"ר הדירקטוריון	תאריך אישור הדוחות הכספיים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007	ל-3 החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר		ל-9 החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר		
	2007	(* 2008)	2007	(* 2008)	
מבוקר	אלפי ש"ח				
3,452,850	866,293	992,947	2,562,868	2,966,699	פרמיות שהורווחו ברוטו
508,278	130,316	155,439	370,001	443,827	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
2,944,572	735,977	837,508	2,192,867	2,522,872	פרמיות שהורווחו בשייר
924,073	60,907	(610,437)	918,781	(640,065)	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון אחרות
286,638	18,987	78,340	236,363	219,554	הכנסות מדמי ניהול
77,709	17,964	31,482	63,013	102,873	הכנסות מעמלות
4,232,992	833,835	336,893	3,411,024	2,205,234	סך הכל הכנסות
3,176,525	630,430	302,169	2,559,023	1,671,092	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
(352,835)	(78,827)	(206,698)	(273,365)	(413,635)	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
2,823,690	551,603	95,471	2,285,658	1,257,457	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
537,115	153,537	149,740	404,877	488,755	עמלות והוצאות רכישה אחרות
440,460	107,682	118,009	327,065	385,680	הוצאות הנהלה וכלליות
9,800	2,450	4,474	7,350	12,920	הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
60,441	35,155	43,147	52,627	97,158	הוצאות מימון
3,871,506	850,427	410,841	3,077,577	2,241,970	סך הכל הוצאות
361,486	(16,592)	(73,948)	333,447	(36,736)	רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה (הטבת מס)
134,175	(4,920)	(21,270)	130,437	(7,820)	מסים על ההכנסה (הטבת מס)
227,311	(11,672)	(52,678)	203,010	(28,916)	רווח נקי (הפסד)
<u>מיוחס ל:</u>					
227,326	(11,653)	(52,673)	203,011	(28,923)	בעלי המניות של החברה
(15)	(19)	(5)	(1)	7	זכויות מיעוט
227,311	(11,672)	(52,678)	203,010	(28,916)	רווח נקי (הפסד)
<u>רווח נקי (הפסד) למניה המיוחס לבעלי המניות של החברה:</u>					
1.15	(0.06)	(0.26)	1.02	(0.15)	רווח נקי (הפסד) למניה (בש"ח)
198,407	198,407	199,024	198,407	198,614	מספר המניות ששימשו לחישוב הרווח (הפסד) למניה (באלפים)

(* כולל את תוצאות הפעולות של שומרה חברה לביטוח בע"מ - ראה באור 1(א).

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים מאוחדים.

מיוחס לבעלי מניות החברה								
הון מניות	פרמיה על מניות	שטר הון צמית	קצין נכסים זמינים למכירה	קרנות הון אחרות	יתרת רווח בלתי מבוקר אלפי ש"ח	סה"כ	זכויות מיעוט	סה"כ הון עצמי
258,870	141,148	136,000	21,645	37,121	936,802	1,531,586	(4)	1,531,582
18,908	117,092	(136,000)	-	-	-	-	-	-
-	-	-	(178,034)	-	-	(178,034)	-	(178,034)
-	-	-	74,746	-	-	74,746	-	74,746
-	-	-	-	2,474	-	2,474	-	2,474
-	-	-	-	-	(4,685)	(4,685)	-	(4,685)
-	-	-	-	-	(28,923)	(28,923)	7	(28,916)
<u>277,778</u>	<u>258,240</u>	<u>-</u>	<u>(81,643)</u>	<u>39,595</u>	<u>903,194</u>	<u>1,397,164</u>	<u>3</u>	<u>1,397,167</u>
יתרה ליום 1 בינואר, 2008 (מבוקר)								
המרת שטר הון צמית למניות [ראה באור ג.6 להלן]								
הפסד בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה, נטו (בניכוי השפעת המס)								
העברה לדוח רווח והפסד מאוחד בגין מימוש נכסים פיננסיים זמינים למכירה (בניכוי השפעת המס)								
עלות תשלום מבוסס מניות								
פעילות עם בעל שליטה								
רווח נקי (הפסד)								
יתרה ליום 30 בספטמבר, 2008								
258,870	141,148	136,000	7,181	39,857	960,552	1,543,608	8	1,543,616
18,908	117,092	(136,000)	-	-	-	-	-	-
-	-	-	(156,802)	-	-	(156,802)	-	(156,802)
-	-	-	67,978	-	-	67,978	-	67,978
-	-	-	-	(262)	-	(262)	-	(262)
-	-	-	-	-	(4,685)	(4,685)	-	(4,685)
-	-	-	-	-	(52,673)	(52,673)	(5)	(52,678)
<u>277,778</u>	<u>258,240</u>	<u>-</u>	<u>(81,643)</u>	<u>39,595</u>	<u>903,194</u>	<u>1,397,164</u>	<u>3</u>	<u>1,397,167</u>
יתרה ליום 1 ביולי, 2008								
המרת שטר הון צמית למניות [ראה באור ג.6 להלן]								
הפסד בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה, נטו (בניכוי השפעת המס)								
העברה לדוח רווח והפסד מאוחד בגין מימוש נכסים פיננסיים זמינים למכירה (בניכוי השפעת המס)								
עלות תשלום מבוסס מניות								
פעילות עם בעל שליטה								
הפסד								
יתרה ליום 30 בספטמבר, 2008								

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים מאוחדים.

מיוחס לבעלי מניות החברה							
הון מניות	פרמיה על מניות	קצב נכסים	קרנות הון אחרות	יתרת רווח	סה"כ	זכויות מיעוט	סה"כ הון עצמי
בלתי מבוקר							
אלפי ש"ח							
258,870	141,148	32,828	35,490	866,183	1,334,519	11	1,334,530
-	-	(4,664)	-	-	(4,664)	-	(4,664)
-	-	(18,623)	-	-	(18,623)	-	(18,623)
-	-	-	1,488	-	1,488	-	1,488
-	-	-	-	(6,602)	(6,602)	-	(6,602)
-	-	-	-	(150,000)	(150,000)	-	(150,000)
-	-	-	-	203,011	203,011	(1)	203,010
258,870	141,148	9,541	36,978	912,592	1,359,129	10	1,359,139
יתרה ליום 1 בינואר, 2007 (מבוקר)							
הפסד בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה, נטו (בניכוי השפעת המס) העברה לדוח רווח והפסד מאוחד בגין מימוש נכסים פיננסיים זמינים למכירה (בניכוי השפעת המס)							
עלות תשלום מבוסס מניות פעילות עם בעל שליטה							
דיבידנד ששולם							
רווח נקי (הפסד)							
258,870	141,148	57,499	37,230	1,030,847	1,525,594	29	1,525,623
-	-	(42,196)	-	-	(42,196)	-	(42,196)
-	-	(5,762)	-	-	(5,762)	-	(5,762)
-	-	-	(252)	-	(252)	-	(252)
-	-	-	-	(6,602)	(6,602)	-	(6,602)
-	-	-	-	(100,000)	(100,000)	-	(100,000)
-	-	-	-	(11,653)	(11,653)	(19)	(11,672)
258,870	141,148	9,541	36,978	912,592	1,359,129	10	1,359,139
יתרה ליום 30 בספטמבר, 2007							
יתרה ליום 1 ביולי, 2007							
הפסד בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה, נטו (בניכוי השפעת המס) העברה לדוח רווח והפסד מאוחד בגין מימוש נכסים פיננסיים זמינים למכירה (בניכוי השפעת המס)							
עלות תשלום מבוסס מניות פעילות עם בעל שליטה							
דיבידנד ששולם							
הפסד							

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים מאוחדים.

מיוחס לבעלי מניות החברה									
סה"כ הון עצמי	זכויות מיעוט	סה"כ	יתרת רווח	קרנות הון אחרות	קרן הון בגין נכסים זמינים למכירה	שטר הון צמית	פרמיה על מניות	הון מניות	
1,334,530	11	1,334,519	866,183	35,490	32,828	-	141,148	258,870	יתרה ליום 1 בינואר, 2007
(605)	-	(605)	-	-	(605)	-	-	-	הפסד בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה, נטו (בניכוי השפעת המס)
(10,578)	-	(10,578)	-	-	(10,578)	-	-	-	העברה לדוח רווח והפסד מאוחד בגין מימוש נכסים פיננסיים זמינים למכירה (בניכוי השפעת המס)
(6,707)	-	(6,707)	(6,707)	-	-	-	-	-	פעילות עם בעל שליטה
136,000	-	136,000	-	-	-	136,000	-	-	הנפקת שטר הון צמית
1,631	-	1,631	-	1,631	-	-	-	-	עלות תשלום מבוסס מניות
(150,000)	-	(150,000)	(150,000)	-	-	-	-	-	דיבידנד ששולם
227,311	(15)	227,326	227,326	-	-	-	-	-	רווח נקי (הפסד)
<u>1,531,582</u>	<u>(4)</u>	<u>1,531,586</u>	<u>936,802</u>	<u>37,121</u>	<u>21,645</u>	<u>136,000</u>	<u>141,148</u>	<u>258,870</u>	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2007

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים מאוחדים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007	ל-3 החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר		ל-9 החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר	
	2007	2008	2007	2008
מבוקר	בלתי מבוקר			
	אלפי ש"ח			

תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת

227,311	(11,672)	(52,678)	203,010	(28,916)
(350,363)	(196,715)	(167,778)	(337,410)	(45,141)
(123,052)	(208,387)	(220,456)	(134,400)	(74,057)

רווח נקי (הפסד)
התאמות הדרושות להצגת תזרימי מזומנים
מפעילות שוטפת (א)

מזומנים נטו ששימשו לפעילות שוטפת

תזרימי מזומנים מפעילות השקעה

(97,087)	-	-	-	-
(32,654)	(5,308)	(12,257)	(23,511)	(27,742)
2,279	-	361	616	1,410
(122)	-	-	(123)	(160)
(46,931)	(7,020)	(12,856)	(29,469)	(41,293)
-	-	5,300	-	5,300
(174,515)	(12,328)	(19,452)	(52,487)	(62,485)

רכישת חברה מאוחדת שאוחדה לראשונה (ב)
רכישת רכוש קבוע
תמורה ממימוש רכוש קבוע
רכישת נדל"ן להשקעה
רכישה והיוון עלויות נכסים בלתי מוחשיים
תמורה ממימוש נכסים בלתי מוחשיים

מזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה

תזרימי מזומנים מפעילות מימון

136,000	-	-	-	-
597,811	399,880	-	597,811	202,795
(14,224)	(6,546)	(7,290)	(14,224)	(76,075)
(150,000)	(100,000)	-	(150,000)	-

הנפקת שטר הון צמית
קבלת התחייבויות פיננסיות (בניכוי הוצאות
הנפקה)
פרעון התחייבויות פיננסיות
תשלום דיבידנד

מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות)
מימון

569,587	293,334	(7,290)	433,587	126,720
272,020	72,619	(247,198)	246,700	(9,822)
316,736	490,817	826,132	316,736	588,756
588,756	563,436	578,934	563,436	578,934

עלייה (ירידה) במזומנים ושווי מזומנים

יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת התקופה (ג)

יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף התקופה (ג)

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים מאוחדים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007	ל-3 החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר		ל-9 החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר	
	2007	2008	2007	2008
מבוקר	בלתי מבוקר			
	אלפי ש"ח			

(א) התאמות הדרושות להצגת תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת:

(1,261,629)	57,334	532,028	(1,164,201)	745,665	מימוש השקעות (השקעות), נטו: שינוי בהשקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
(478,509)	(350,512)	(219,174)	(497,441)	(79,801)	השקעות בניכוי תקבולים ממכירת נכסים פיננסים זמינים למכירה:
8,526	(10,214)	(27,929)	(29,830)	(91,976)	נכסי חוב סחירים
(48,571)	(10,339)	(14,655)	(13,664)	(7,252)	מניות אחרות
(49,288)	10,702	152,499	17,674	(67,945)	שינוי בהשקעות פיננסיות אחרות:
(316,576)	(94,462)	(52,996)	(188,590)	(165,951)	נכסי חוב סחירים
(7,096)	(3,473)	22,559	(357)	99,298	נכסי חוב שאינם סחירים
(5,188)	(2,032)	(67,064)	(13,561)	(115,609)	מניות אחרות
51,221	13,636	18,543	40,993	55,829	הכנסות והוצאות שאינן כרוכות בתזרימי מזומנים:
(226)	-	161	(12)	54	פחת והפחתות
-	-	(458)	-	(458)	הפסד (רווח) ממימוש רכוש קבוע
31,228	23,866	29,404	24,955	61,492	רווח ממימוש נכסים בלתי מוחשיים
(17,827)	(17,675)	(22,674)	749	(40,099)	עליית ערך התחייבויות פיננסיות
1,487	371	554	1,115	1,663	מסים נדחים, נטו תשלום מבוסס מניות
298,456	145,722	50,817	357,236	433,692	שינויים בסעיפים מאזניים אחרים, נטו: גידול בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח שאינם תלויי תשואה
1,434,870	123,290	(439,593)	1,279,079	(489,528)	גידול (קיטון) בהתחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה
11,487	35,036	(2,059)	8,547	10,889	קיטון (גידול) בהוצאות רכישה נדחות
(54,729)	5,571	(40,752)	(70,969)	(122,908)	קיטון (גידול) בנכסי ביטוח משנה
3,709	(290)	159	(398)	(1,693)	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
337	(68,867)	(32,575)	2,389	(113,207)	שינוי במסים שוטפים, נטו
(34,299)	(36,739)	(12,305)	(128,007)	(100,304)	גידול בחייבים ויתרות חובה
82,254	(17,640)	(42,268)	36,883	(56,992)	גידול (קיטון) בזכאים ויתרות זכות
(350,363)	(196,715)	(167,778)	(337,410)	(45,141)	סך הכל התאמות הדרושות להצגת תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים מאוחדים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007	ל-3 החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר		ל-9 החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר	
	2007	2008	2007	2008
מבוקר	בלתי מבוקר			
	אלפי ש"ח			

(ב) רכישת חברה מאוחדת שאוחדה לראשונה

נכסים והתחייבויות של החברה המאוחדת
ליום הרכישה:

(6,098)	-	-	-	-	הון חוזר (למעט מזומנים ושווי מזומנים)
(18,805)	-	-	-	-	רכוש קבוע, נטו
(68,106)	-	-	-	-	נכסים בלתי מוחשיים, נטו
(49,728)	-	-	-	-	נכסי ביטוח משנה
4,596	-	-	-	-	התחייבויות פיננסיות
(28,177)	-	-	-	-	הוצאות רכישה נדחות
495,950	-	-	-	-	התחייבויות בגין חוזי ביטוח
36,842	-	-	-	-	מסים נדחים
(448,123)	-	-	-	-	השקעות פיננסיות
(15,438)	-	-	-	-	נדל"ן להשקעה
<u>(97,087)</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	

(ג) מזומנים ושווי מזומנים

יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת התקופה:
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי

258,052	48,116	380,614	258,052	321,259	תשואה
58,684	442,701	445,518	58,684	267,497	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
<u>316,736</u>	<u>490,817</u>	<u>826,132</u>	<u>316,736</u>	<u>588,756</u>	

יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף התקופה:
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי

321,259	205,594	217,565	205,594	217,565	תשואה
267,497	357,842	361,369	357,842	361,369	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
<u>588,756</u>	<u>563,436</u>	<u>578,934</u>	<u>563,436</u>	<u>578,934</u>	

(ד) פעילות מהותית שלא במזומן

<u>6,707</u>	<u>6,602</u>	<u>4,685</u>	<u>6,602</u>	<u>4,685</u>	שיערוך הלוואה מבעל שליטה כנגד יתרת רווח

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים מאוחדים.

באור 1: - כללי

א. תאור החברה

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן - החברה) נשלטת על ידי מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן - החברה האם), שהינה חברה ציבורית הנסחרת בבורסה לניירות ערך בתל אביב-יפו, המחזיקה ב-100% מהון המניות של החברה (ראה באור 8 להלן). החברה פועלת בכל ענפי הביטוח העיקריים ובכללם ביטוח כללי, ביטוח חיים ובריאות. בנוסף עוסקת החברה באמצעות מנורה מבטחים פנסיה בע"מ, חברת בת בבעלות ובשליטה מלאה של החברה, בניהול קרן הפנסיה מבטחים.

בחודש דצמבר 2007 רכשה החברה את מלוא השליטה בשומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן - שומרה). לפיכך תוצאות פעולותיה של שומרה נכללו בדוחות הכספיים ביניים המאוחדים, החל מיום 1 בינואר, 2008.

ב. אימוץ לראשונה של תקני IFRS

דוחות כספיים אלה נערכו על פי תקני דיווח כספי בינלאומיים (להלן - תקני IFRS) במתכונת מתומצתת ליום 30 בספטמבר, 2008 ולתקופות של תשעה ושלושה חודשים שהסתיימו באותו תאריך (להלן - דוחות כספיים ביניים מאוחדים). בהקשר לבאורים מסוימים, כגון מידע לגבי התקשרויות, התחייבויות, צדדים קשורים ובעלי עניין, תביעות תלויות וכדומה, יש לעיין בדוחות הכספיים השנתיים של החברה ליום 31 בדצמבר, 2007 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך, הדוחות הכספיים השנתיים האחרונים הערוכים לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל.

תקני ה-IFRS שעל בסיסם נקבעה המדיניות החשבונאית בדוחות הכספיים ביניים מאוחדים הם אותם תקני IFRS אשר יהיו בתוקף או אשר ניתנים לאימוץ מוקדם בדוחות הכספיים השנתיים הראשונים לפי תקני IFRS ליום 31 בדצמבר, 2008 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך, ולפיכך הם כפופים לשינויים שיחולו בהם וליישומם בתוקף בדוחות כספיים שנתיים אלה. מכאן שהמדיניות החשבונאית שתיושם בדוחות הכספיים השנתיים כאמור, ככל שהיא רלבנטית בדוחות כספיים ביניים אלה, תיקבע באופן סופי רק בעת הכנתם של הדוחות הכספיים השנתיים הנ"ל.

החברה אימצה לראשונה את תקני IFRS בשנת 2008 ולפיכך מועד המעבר לדיווח על פי תקני IFRS הינו 1 בינואר, 2007. לפני אימוץ תקני IFRS, ערכה החברה את דוחותיה הכספיים לפי כללי החשבונאות, הדיווח והעריכה אשר נקבעו על-פי חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 והתקנות שהותקנו על פיו ובכללן תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998 על תיקונן. הדוחות הכספיים השנתיים האחרונים של החברה לפי כללי חשבונאות לחברות ביטוח בישראל, כאמור נערכו ליום 31 בדצמבר, 2007 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך.

ראה באור 10 בדבר ההתאמה בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS.

ג. מתכונת העריכה של הדוחות הכספיים ביניים מאוחדים

הדוחות הכספיים ביניים מאוחדים ערוכים בהתאם לכללים חשבונאיים מקובלים לעריכת דוחות כספיים לתקופות ביניים כפי שנקבעו בתקן חשבונאות בינלאומי 34 "דיווח כספי לתקופות ביניים", ובהתאם לדרישות הגילוי כפי שנקבעו על פי חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן-חוק הפיקוח), התקנות שהותקנו על פיו והוראות המפקח על הביטוח (להלן - המפקח).

באור 1: - כללי (המשך)

ד. מבנה הדיווח הנוכחי והגדרות

המאזנים המאוחדים, הכוללים בעיקר את הנכסים וההתחייבויות של החברה ושל שומרה, הוצגו לפי סדר נזילות ללא הבחנה בין שוטף ללא שוטף. הצגה זו, המספקת מידע מהימן ורלבנטי יותר, תואמת את תקן חשבונאות בינלאומי מס' 1 - "הצגת דוחות כספיים" והינה בהתאם לדרישות הגילוי של המפקח. מבנה הדיווח בתקינה הישראלית שונה ממבנה הדיווח הנוכחי. בבאור 10 נכלל פרוט ההבדלים העיקריים במבנה הדיווח.

כמו כן, עקב המעבר לדיווח לפי תקני IFRS נוספו מספר מונחים חדשים בדוחות הכספיים ביניים מאוחדים כדלהלן:

חוזי ביטוח - חוזים לפיהם צד אחד (המבטח) לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר (בעל הפוליסה), על ידי הסכמה לפצות או לשפות את בעל הפוליסה אם אירוע עתידי לא ודאי מוגדר (מקרה הביטוח) ישפיע באופן שלילי על בעל הפוליסה.

חוזי השקעה - פוליסות ששיעור החיסכון בהן עומד על 100%, והן אינן כוללות נספחים המהווים חוזי ביטוח.

חוזים תלויי תשואה - חוזי ביטוח וחוזי השקעה במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח בהם ההתחייבויות צמודות לתשואת תיק ההשקעות (פוליסות משתתפות ברווחי השקעה).

נכסים עבור חוזים תלויי תשואה - נכסים העומדים כנגד התחייבויות הנובעות מחוזים תלויי תשואה כמפורט בפירוט הנכסים וההתחייבויות.

התחייבויות בגין חוזי ביטוח - עתודות ביטוח ותביעות תלויות במגזרי הפעילות ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח וביטוח כללי.

נכסי ביטוח משנה - חלקם של מבטחי משנה בעתודות הביטוח ובתביעות התלויות.

פרמיות - פרמיות לרבות דמים.

פרמיות שהורווחו - פרמיות המתייחסות לתקופת הדוח.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית

להלן עיקרי המדיניות החשבונאית שנקטה החברה בדוחות כספיים אלה עם האימוץ לראשונה של תקני IFRS ואשר יושמה באופן עקבי בכל התקופות המוצגות:

א. דוחות כספיים מאוחדים

הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את הדוחות הכספיים של חברות שלחברה יש שליטה בהן (חברות בנות). שליטה מתקיימת כאשר לחברה יש את היכולת, במישרין או בעקיפין, להתוות את המדיניות הכספית והתפעולית של החברה הנשלטת. בבחינת שליטה נלקחת בחשבון השפעת זכויות הצבעה פוטנציאליות שניתנות למימוש בתאריך המאזן. איחוד הדוחות הכספיים מתבצע החל ממועד השגת השליטה, ועד למועד בו הופסקה השליטה.

יתרות ועסקאות הדדיות מהותיות ורווחים והפסדים הנובעים מעסקאות בין חברות הקבוצה בוטלו במלואם בדוחות הכספיים המאוחדים.

זכויות המיעוט מייצגות את חלקו של המיעוט ברווח או בהפסד ובנכסים נטו שאינם מוחזקים על ידי הקבוצה. הזכויות הוצגו במסגרת ההון העצמי בסכום נפרד.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

א. דוחות כספיים מאוחדים (המשך)

החברה הקימה בשנת 2007 את מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ (להלן - מנורה גיוס הון) שהינה ישות למטרה מיוחדת (SPE - Special Purpose Entity) לצורכי גיוס מקורות בישראל עבור החברה באמצעות הנפקות (ציבוריות ופרטיות) של אגרות חוב ותעודות התחייבות. בנוסף, החברה ערבה לחובות מנורה גיוס הון וכל כספי הגיוס של מנורה גיוס הון מועברים לחברה. בהתאם לתקני IFRS, יש לאחד את דוחותיה הכספיים של SPE אם, בהתבסס על הערכת מהות הקשר עם הקבוצה והסיכונים וההטבות של ה-SPE, הקבוצה שולטת ב-SPE. ה-SPE הנשלטת על ידי הקבוצה הוקמה בהתאם לתנאים המטילים מגבלות על קבלת החלטות של הנהלת ה-SPE והמאפשרים לקבוצה ליהנות מכל ההטבות המתייחסות לפעילות ולנכסים נטו של ה-SPE.

הדוחות הכספיים של החברה והחברות המאוחדות ערוכים לתאריכים ולתקופות זהים. המדיניות החשבונאית בדוחות הכספיים של החברות המאוחדות יושמה באופן אחיד ועקבי עם זו שיושמה בדוחות הכספיים של החברה, למעט הערכת תביעות תלויות בשומרה ראה סעיף ד(2)ו(4) להלן.

ב. מטבע הפעילות

1. הדוחות הכספיים מוצגים בש"ח שהוא מטבע הפעילות של החברה, שמייצג את הסביבה הכלכלית העיקרית בה פועלת החברה.

2. עסקאות במטבע חוץ:

עסקאות הנקובות במטבע חוץ נרשמות עם ההכרה הראשונית בהן לפי שער החליפין במועד העסקה. נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ מתורגמים למטבע הפעילות לפי שער החליפין ביום המאזן. הפרשי שער נזקפים לדוחות רווח והפסד. נכסים והתחייבויות לא כספיים מתורגמים למטבע הפעילות לפי שער החליפין במועד העסקה. נכסים והתחייבויות לא כספיים הנקובים במטבע חוץ ומוצגים לפי שווי הוגן מתורגמים למטבע הפעילות בהתאם לשער החליפין במועד שבו נקבע השווי ההוגן.

עסקאות ביטוח משנה לסוגיהן מתורגמות למטבע הפעילות בהתאם להסכמים שנחתמו עם מבטחי המשנה.

ג. שימוש באומדנים

בעריכת הדוחות הכספיים בהתאם לחוק הפיקוח והתקנות שהותקנו על פיו ובהתאם לתקני IFRS, נדרשת ההנהלה להשתמש באומדנים, לרבות הנחות, אומדנים אקטואריים והערכות, המשפיעים על הסכומים המדווחים של נכסים והתחייבויות ועל הגילוי המתייחס בדבר נכסים מותנים והתחייבויות תלויות וכן על סכומי הכנסות והוצאות בתקופת הדיווח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מאומדנים אלה. האומדנים העיקריים הכלולים בדוחות הכספיים מבוססים על הערכות אקטואריות וכן הסתמכות על הערכות שווי חיצוניות.

האומדנים וההנחות האמורים נסקרים באופן שוטף. שינויים באומדנים חשבונאיים מוכרים בתקופה שבה הם ארעו.

ד. חוזי ביטוח

IFRS 4 הדין בחוזי ביטוח מאפשר למבטח להמשיך במדיניות החשבונאית שלו לגבי חוזי ביטוח וזאת על ידי החרגת מבטח מיישום תקן בינלאומי מספר 8 - מדיניות חשבונאית, שינויים באומדנים חשבונאיים וטעויות (להלן - תקן 8), בעת קביעת המדיניות החשבונאית שלו בקשר לחוזי ביטוח, פרט לחמישה חריגים. תקן 8, קובע, בין היתר את האופן בו תקבע מדיניות חשבונאית בקשר לעסקה או אירוע אשר לגביהם אין הוראות ספציפיות בתקינה הבינלאומית.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. חוזי ביטוח (המשך)

כתוצאה מכך עיקרי המדיניות החשבונאית ושיטות החישוב בקשר לפעילות הביטוחית בביטוח חיים ובביטוח כללי אשר יושמו בדוחות הכספיים הביניים המאוחדים, הערוכים על בסיס התקינה הבינלאומית, זהים לאלו אשר יושמו בעריכת הדוחות הכספיים השנתיים האחרונים, אשר נערכו על בסיס התקינה הישראלית, פרט למספר שינויים שפורטו בסעיפים 1(ד), 1(ה), 2(ג) ו-2(ו) להלן.

תמצית המדיניות החשבונאית בקשר לחוזי ביטוח וחוזי השקעה מפורטת להלן:

1. ביטוח חיים

(א) הכרה בהכנסות - ראה סעיף יח' להלן.

(ב) עתודות ביטוח חיים:

עתודות הביטוח מחושבות בהתאם להוראות המפקח (תקנות וחוזרים), כללים חשבונאיים ושיטות אקטואריות מקובלות. העתודות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל המבוטח, ותק הכיסויים, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'.

העתודה בגין ענף ביטוח בריאות הכלול במגזר ביטוח חיים כוללת, במידת הצורך, הפרשה בגין הפסדים צפויים בשייר (פרמיה בחסר) המחושבת על בסיס הערכה אקטוארית (Premium Deficiency).

עתודות ביטוח חיים ובריאות וחלקם של מבטחי המשנה בהן נקבעות על בסיס הערכה אקטוארית, המבוצעת על-ידי האקטואר הממונה בחברה על ביטוח חיים ובריאות, ד"ר אברהם לוונגליק (F.I.L.AA), שהוא נושא משרה בחברה.

(ג) עתודת ביטוח חיים בקשר לפוליסות אשר לפי תנאיהן צמודות ביום המאזן הצמדה חצי שנתית והנכסים החופפים לעתודה זו, מותאמים, על בסיס מצטבר, למדד הידוע ביום המאזן.

(ד) הנחיות המפקח בדבר עתודות לתשלום קיצבה:

בחוזר שפרסם המפקח בחודש פברואר 2007, בדבר חישוב עתודות לתשלום קיצבה בפוליסות ביטוח חיים נקבעו הוראות עדכניות לחישוב ההפרשות בגין קיצבה וזאת עקב קצב השיפור בתוחלת החיים המצריך מעקב אחר הלימות העתודות בגין פוליסות ביטוח המאפשרות קבלת קיצבה והשלמתן באופן ראוי.

בהתאם לכך, החברה מבצעת השלמה מיידית של העתודה, ככל שנדרש, בגין פוליסות לגביהן הקצבה בתשלום. לגבי פוליסות אחרות, בהן צפויה רווחיות, מתבצעת השלמת העתודה, תוך הקבלה להכנסות הצפויות, לאורך חיי הפוליסה.

(ה) עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל:

הדוחות הכספיים לפי תקינה ישראלית עד וכולל 31 בדצמבר, 2006, כללו עתודה לסיכונים מיוחדים בביטוח חיים. עתודה זו בוטלה בדוחות לפי תקינה ישראלית בשנת 2007 ונרשמה באותם דוחות כפריט מיוחד בדוח רווח והפסד. עתודה זו אינה עומדת בקנה אחד עם הוראות IFRS 4, ולכן על פי התקינה הבינלאומית הועברה עתודה זו ליתרת העודפים ליום 1 בינואר, 2007.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. חוזי ביטוח (המשך)

1. ביטוח חיים (המשך)

(1) הוצאות רכישה נדחות:

בגין ביטוח חיים -

הוצאות הרכישה הנדחות של פוליסות ביטוח חיים (להלן - ה-DAC) הנמכרות החל מיום 1 בינואר, 1999 כוללות עמלות לסוכנים ומפקחי רכישה והוצאות אחרות הקשורות לרכישת פוליסות חדשות, לרבות חלק מהוצאות הנהלה וכלליות.

ה-DAC בביטוח חיים מופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ-15 שנה. בפוליסות שבוטלו או סולקו ה-DAC נמחק במועד הביטול או הסילוק לפי העניין.

הוצאות רכישה נדחות בגין פוליסות ביטוח חיים שהופקו עד ליום 31 בדצמבר, 1998 מחושבות על ידי אקטואר החברה, על בסיס שיטת "ניכוי הצילמר" לפי שיעורים מהפרמיה או מהסכום בסיכון בהתאם לתוכניות הביטוח השונות. ניכוי הצילמר מופחת בפוליסות מסוג "עדיף" ב-10% לשנה ובפוליסות מסוג "מסורתי" על פני תקופת הפוליסה.

בגין ביטוח בריאות -

הוצאות רכישה נדחות בביטוח בריאות כוללות עמלות לסוכנים ולמפקחי רכישה והוצאות הנהלה וכלליות, בקשר להפקת פוליסות חדשות. ה-DAC בביטוח בריאות מחושב על פוליסות שנמכרו החל משנת 2005 ומופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ-6 שנים. בפוליסות שבוטלו ה-DAC נמחק במועד הביטול.

(2) בדיקת נאותות - Liability Adequacy

האקטואר הממונה בודק כי סך סכום העתודה, בניכוי הוצאות רכישה נדחות, מספיק לכסות את התזרים העתידי הצפוי: תביעות, עמלות והוצאות בניכוי פרמיות והכנסות מהשקעות. התזרים נבדק לאחר ניכוי ביטולים צפויים ומהוון בריבית ריאלית חסרת סיכון בגין הפוליסות הקיימות, תחת הנחות סבירות. בדיקה זו נעשית במספר מישורים, כדלקמן:

1. בדיקה של ברות השבת ה-DAC - בהתאם להוראות המפקח, האקטואר בודק את ברות השבת ה-DAC. בחישוב זה נערכת בדיקה שהעתודה בניכוי ה-DAC בגין הפוליסות שנמכרו מאז שנת 1999 מספיקה, ושהפוליסות צפויות ליצור הכנסות עתידיות המכסות את הפחתת ה-DAC ואת ההתחייבויות הביטוחיות, הוצאות התפעול והעמלות בגין אותן פוליסות. הבדיקה נערכת במקובץ לכל שנות החיתום ביחד.

ההנחות המשמשות לבדיקה זו, הכוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, נקבעות על-ידי האקטואר על-פי בדיקות ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים עדכניים. הנחות אלו מבוססות על הציפייה של האקטואר.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. חוזי ביטוח (המשך)

1. ביטוח חיים (המשך)

(ז) בדיקת נאותות - Liability Adequacy (המשך)

2. החברה עורכת בדיקה לגבי הלימות העתודה. במידה והבדיקות מעלות כי הפרמיות המתקבלות אינן מספיקות לכיסוי התביעות הצפויות, מחזיקה החברה הפרשה מיוחדת בגין החוסר. הבדיקה נעשית בנפרד עבור פוליסות פרט ובנפרד עבור פוליסות קולקטיביות. במקרה של פוליסות פרט, הבדיקה נעשית ברמת המוצר ובמקרה של פוליסות קולקטיביות, הבדיקה מתבצעת ברמת הקולקטיב הבודד.

ההנחות המשמשות לבדיקות הנ"ל ואשר כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, נקבעות על-ידי האקטואר על-פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים. עבור פוליסות קולקטיביות הבדיקה נעשית בהתאם לנסיון התביעות של הקולקטיב הבודד בפועל ובכפוף למהימנות הסטטיסטית של נסיון זה.

(ח) תביעות תלויות:

תביעות תלויות בניכוי חלק מבטחי המשנה בהן מחושבות באופן פרטני, בהתאם להערכת מומחי החברה על בסיס ההודעות בגין אירועי הביטוח וסכומי הביטוח.

ההפרשות לתביעות מתמשכות בתשלום בביטוח אי כושר עבודה ובביטוח סיעודי, ההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן הפרשות לתביעות שאירעו אך לא דווחו (IBNR), נכללו במסגרת ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

(ט) חוזי השקעה:

תקבולים בגין חוזי השקעה לא נכללים בסעיף פרמיות שהורווחו אלא נזקפים ישירות להתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה. פדיונות ותום תקופה בגין חוזים אלה לא נזקפים לדוח רווח והפסד אלא נגרעים ישירות מהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

בדוח רווח והפסד נזקפים בגין חוזים אלה ההכנסות מהשקעות, דמי הניהול הנגבים מהמבוטחים, שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בגין חלקם של המבוטחים בהכנסות מהשקעות, עמלות לסוכנים והוצאות הנהלה וכלליות.

(י) הפרשה בגין השתתפות ברווחים של מבוטחים בביטוח קבוצתי:

ההפרשה נכללה בסעיף "זכאים ויתרות זכות". כמו כן, השינוי בהפרשה קוזז מסעיף "פרמיות שהורווחו".

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. חוזי ביטוח (המשך)

2. ביטוח כללי

- (א) הכרה בהכנסה - ראה סעיף יח' להלן.
- (ב) סעיף תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו ושייר כולל, בין היתר, סילוק ועלויות טיפול ישירות בגין תביעות ששולמו ותלויות שאירעו בשנת הדוח וכן עידכון ההפרשה לתביעות התלויות ועלויות הטיפול הישירות בגינן שנרשמה בשנים קודמות.
- (ג) הפרשה להוצאות עקיפות ליישוב תביעות תלויות:
- ההפרשות לתביעות תלויות הכלולות בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, כוללות הפרשות להוצאות עקיפות ליישוב תביעות.
- (ד) התחייבויות בגין חוזי ביטוח והוצאות רכישה נדחות:
- העתודה לסיכונים שטרם חלפו והתביעות התלויות הכלולים בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, חלקם של מבטחי משנה בעתודה ובתביעות התלויות, הכלול בסעיף נכסי ביטוח משנה, והוצאות הרכישה הנדחות בביטוח כללי, חושבו בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984, על תיקוניהן, הנחיות המפקח ושיטות אקטואריות מקובלות לחישוב תביעות תלויות, המיושמות בהתאם לשיקול דעתם של האקטוארים.
- ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חושבו על ידי האקטוארים הממונים.
- (ה) עתודה לסיכונים שטרם חלפו, Unexpired Risk Reserve, הכלולה בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, מורכבת כלהלן:
- (1) יתרת פרמיה שטרם הורווחה, Unearned Premium Reserve, שאינה מחושבת בדרך אקטוארית ואינה תלויה בהנחות כשלהן.
- עתודה זו משקפת את דמי ביטוח המתייחסים לתקופת ביטוח שלאחר תאריך המאזן.
- (2) בהתאם להנחיות המפקח העתודה כוללת, במידת הצורך בשייר, בענפי רכב רכוש, רכב חובה ומקיף דירות הפרשה בגין הפסד צפוי (פרמיה בחסר) המחושבת, על בסיס הערכה אקטוארית Premium Deficiency.
- (ו) תביעות תלויות:
- התביעות התלויות בדוחות הכספיים מחושבות לפי השיטות, כמפורט להלן:
- (1) תביעות תלויות וחלקם של מבטחי המשנה בהן נכללו לפי הערכה אקטוארית, למעט לגבי הענפים המפורטים בסעיף 2 להלן. התחשיב האקטוארי חושב על-ידי האקטואר הממונה על ביטוח כללי מר עמיר פלד (F.I.L.A.A). התחשיב האקטוארי של שומרה בתקופות קודמות בוצע על-ידי אקטואר חיצוני פרופ' יהודה כהנא.
- (2) בענפים בהם לא נדרשת, על-פי הנחיות המפקח, הערכה אקטוארית (ביטוח מטענים בהובלה, כלי שייט וכלי טייס, ערבות חוק מכר, ערבויות פיננסיות וסיכוני אש), נכללו התביעות התלויות בהתבסס על הערכה פרטנית לכל תביעה לפי חוות דעת שנתקבלה מעורכי דין ומומחי החברה שמטפלים בתביעות. ההערכות כוללות הפרשה מתאימה לסילוק והוצאות הטיפול אשר טרם שולמו לתאריך הדוחות הכספיים.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. חוזי ביטוח (המשך)

2. ביטוח כללי (המשך)

(1) תביעות תלויות: (המשך)

(3) שיבובים ושרידים נלקחים בחשבון בבסיס הנתונים לפיו מחושבות ההערכות האקטואריות של התביעות התלויות. בענפים שאינם סטטיסטיים נלקחים השיבובים בחשבון בעת הערכת הסיכון הכלול בתיקי התביעה על בסיס פרטני.

(4) עודף הכנסות על הוצאות:

לגבי כל העסקים עם זנב תביעות ארוך (ענפים בהם הזמן הנדרש למתן הודעה על קרות הנזק ו/או לקביעת הנזק והפיצוי בגינו, ארוך ועשוי להתמשך מספר שנים), כגון ענפי חבויות ורכב חובה, מחושב עודף הכנסות על הוצאות (להלן - העודף) על בסיס תלת שנתי מצטבר, בענף ערבויות חוק המכר על בסיס חמש שנים מצטבר ובענף ערבויות פיננסיות לפי מועד תום הפוליסה. בשומרה, בענפים חבות כלפי צד שלישי וחבות מעבידים מחושב העודף על בסיס חמש שנים מצטבר.

העודף מורכב מדמי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה ותביעות משולמות בתוספת תשואה ריאלית בשיעור 3% לשנה, הכל בניכוי חלקם של מבטחי המשנה, לפי ענפי הביטוח ושנת החיתום המתייחסת. העודף המצטבר עד למועד שחרורו ממועד שנת תחילת הביטוח בניכוי עתודה לסיכונים שטרם חלפו ובניכוי התביעות התלויות כפי שחושבו כמפורט לעיל (להלן - הצבירה), נכלל בסעיף תביעות תלויות, והגירעון נזקף כהוצאה.

עד ליום 31 בדצמבר, 2006 נזקפו לצבירה, בענפי חבויות ורכב חובה, ההכנסות מהשקעות בפועל אך לא פחות מתשואה ריאלית מצטברת בשיעור של 3% לשנה. בהתאם להוראות חוזר ביטוח 1-1-2008, בעקבות השינוי בכללים הנוגעים להכרה בהכנסות מהשקעות עקב המעבר לכללי התקינה הבינלאומית, נקבע כי ההכנסות מהשקעות שיזקפו לצבירה יעמדו על שיעור קבוע של 3% ריאלי לשנה, וזאת ללא תלות בתשואה שהושגה בפועל על ההשקעות.

(2) הוצאות רכישה נדחות:

הוצאות רכישה נדחות בביטוח כללי כוללות עמלות לסוכנים וחלק מהוצאות הנהלה וכלליות בקשר להפקת פוליסות, המתייחס לדמי ביטוח שטרם הורווחו, בשייר עצמי. הוצאות הרכישה מחושבות לפי שיעורי הוצאות בפועל או לפי שיעורים תקינים, שנקבעו בתקנות הפיקוח, כאחוז מדמי הביטוח שטרם הורווחו, לכל ענף בנפרד, לפי הנמוך שבהם.

(ח) עסקים המתקבלים מהמאגר הישראלי לביטוח רכב שלידי איגוד חברות הביטוח בישראל (להלן - הפול), מחברות ביטוח אחרות (לרבות ביטוח משותף) וסוכנויות חיתום נכללים לפי חשבונות המתקבלים עד לתאריך המאזן בתוספת הפרשות לפי הענין, והכל בהתאם לשיעור השתתפות החברה בהם.

(ט) בסעיף פרמיות שהורווחו נכללו כל הסכומים ששולמו על-ידי הלווים בקשר עם פוליסות ביטוח נכס המשועבדות לבנקים. הסכומים המשתלמים לסוכנים ולבנקים בשל הוצאות נכללו בסעיף עמלות והוצאות רכישה אחרות.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ה. הפרשה לחובות מסופקים

1. בגין פרמיות לגביה:

מחושבת הפרשה בהתאם לגיל החוב.
2. בגין הלוואות וחובות אחרים:

ההפרשה מחושבת באופן ספציפי בגין חובות שלדעת ההנהלה גבייתם מוטלת בספק.
3. בגין חובות מבטחי משנה החברה וחברה מאוחדת מבצעות הפרשות לחובות מסופקים בגין חובות מבטחי משנה שגבייתם מוטלת בספק על בסיס הערכות סיכון פרטניות.

בנוסף, בקביעת חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות ובעתודות הביטוח מתחשבות החברה והחברה המאוחדת, בין היתר, בהערכת אפשרות הגביה ממבטחי המשנה, כאשר חלקם של מבטחי המשנה כאמור מחושב על בסיס אקטוארי. חלקם של אותם מבטחי משנה שבקשיים מחושב בהתאם להמלצת האקטואר המביאה בחשבון את כלל גורמי הסיכון. כאשר מבטחי משנה נקלעים לקשיים, הם עשויים להעלות טיעונים שונים הנוגעים להכרה בחוב. במקרים אלו מתחשבות החברה והחברה המאוחדת בעת עריכת ההפרשות בכוננות מבטחי המשנה להגיע להסכמי "חתך" Cut off.

1. מכשירים פיננסיים

1. מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים כוללים השקעות במניות ובמכשירי חוב, לקוחות וחייבים אחרים, מזומנים ושווי מזומנים, הלוואות ואשראי שנתקבלו ואשראי ספקים וזכאים אחרים.

נכסים פיננסיים נגזרים כוללים מכשירים פיננסיים לצורכי גידור סיכונים מטבע וסיכונים מדד, חוזי אקדמה (Forward) בגין מטבע חוץ ועסקאות החלפה של שיעורי ריבית (IRS) המשמשים כהגנה מפני סיכונים הכרוכים בשיעורי ריבית ותנודות בשיעורי חליפין של מטבע חוץ.

מכשיר פיננסי מוכר כאשר הקבוצה מקבלת על עצמה את התנאים החוזיים של המכשיר. נכסים פיננסיים נגרעים כאשר הזכויות החוזיות של הקבוצה לתזרימי המזומנים הנובעים מהנכסים הפיננסיים פוקעות, או כאשר הקבוצה מעבירה לאחרים את הנכסים הפיננסיים מבלי להשאיר בידה שליטה בנכס או מעבירה למעשה את כל הסיכונים וההטבות הנובעים מהנכס. רכישות ומכירות של נכסים פיננסיים הנעשות בדרך הרגילה, מוכרות במועד העסקה, משמע, במועד בו התחייבה הקבוצה לקנות או למכור את הנכס. התחייבויות פיננסיות נגרעות כאשר מחויבות הקבוצה, כמפורט בהסכם, פוקעת או כאשר היא סולקה או בוטלה.

שווי מזומנים נחשבים השקעות שנזילותן גבוהה, הכוללות פקדונות בתאגידים בנקאיים ובמוסדות כספיים לזמן קצר, שתקופתם המקורית אינה עולה על שלושה חודשים ממועד ההשקעה ואשר אינם מוגבלים בשעבוד.

2. סוג נכסים פיננסיים

לאחר ההכרה הראשונית, הטיפול החשבונאי בהשקעות בנכסים פיננסיים מבוסס על סיווגם לאחת מארבע הקבוצות שלהלן:

- נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.
- השקעות המוחזקות לפדיון.
- הלוואות וחייבים.
- נכסים פיננסיים זמינים למכירה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. מכשירים פיננסיים (המשך)

2. סווג נכסים פיננסיים (המשך)

(א) נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד

נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד כוללים נכסים פיננסיים המוחזקים למסחר ונכסים פיננסיים המיועדים עם ההכרה הראשונית בהם להיות מוצגים בשווי הוגן עם שינויים בו הנזקפים לדוח רווח והפסד.

נכסים פיננסיים מסווגים כמוחזקים למסחר אם הם נרכשו בעיקר למטרת מכירה או רכישה חוזרת בתקופה הקרובה, מהווים חלק מתיק של מכשירים פיננסיים מזוהים המנוהלים יחד להשגת רווחים בזמן הקצר, או שהם נגזר שאינו מיועד כמכשיר הגנה. רווחים או הפסדים מהשקעות המוחזקות למסחר נזקפים במועד התהוותם לדוח רווח והפסד.

נגזרים, לרבות נגזרים משובצים שהופרדו, מסווגים כמוחזקים למסחר, למעט כאלה המיועדים לעסקת הגנה. במקרה של מכשיר פיננסי המכיל נגזר משובץ אחד או יותר, המכשיר המשולב בשלמותו יכול להיות מיועד במועד ההכרה הראשונית כנכס פיננסי הנמדד בשווי הוגן דרך רווח והפסד.

הקבוצה בוחנת את קיומו של נגזר משובץ והצורך בהפרדתו במועד בו היא הופכת להיות לראשונה צד להתקשרות. הערכה מחדש של נגזר משובץ נעשית רק כאשר יש שינוי בהתקשרות המשפיע באופן משמעותי על תזרימי המזומנים מההתקשרות.

(ב) השקעות המוחזקות לפדיון

השקעות המוחזקות לפדיון הינן נכסים פיננסיים סחירים שאינם נגזרים בעלי תשלומים קבועים או ניתנים לקביעה והם בעלי מועדי פדיון קבועים שאותם מתעתדת החברה וביכולתה להחזיק עד לפדיון. לאחר ההכרה הראשונית, השקעות המוחזקות לפדיון נמדדות לפי העלות המופחתת באמצעות שיטת הריבית האפקטיבית תוך התחשבות בעלויות עסקה. רווחים והפסדים נזקפים לדוח רווח והפסד במועד גריעת ההשקעות או במקרה של הפרשה לירידת ערך כמו גם כתוצאה מההפחתה השיטתית.

(ג) הלוואות וחייבים

הלוואות וחייבים הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים בעלי תשלומים קבועים או ניתנים לקביעה שאינם נסחרים בשוק פעיל. לאחר ההכרה הראשונית, הלוואות וחייבים נמדדים לפי העלות המופחתת לפי שיטת הריבית האפקטיבית תוך התחשבות בעלויות עסקה ובניכוי הפרשות לירידת ערך. רווחים והפסדים נזקפים לדוח רווח והפסד כשהלוואות וחייבים נגרעים או אם מוכרת בגינם ירידת ערך, כמו גם כתוצאה מההפחתה השיטתית.

(ד) נכסים פיננסיים זמינים למכירה

נכסים פיננסיים זמינים למכירה הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים שיועדו כזמינים למכירה או שאינם מסווגים לאחת משלוש הקבוצות שלעיל. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים פיננסיים זמינים למכירה נמדדים לפי השווי ההוגן. רווחים או הפסדים כתוצאה מהתאמות שווי הוגן, למעט ריבית, דיבידנדים ובגין הפרשי שער המתייחסים למכשירי חוב כספיים אשר נזקפים לרווח והפסד לסעיף הכנסות מהשקעות, נזקפים ישירות לקרן הון בגין רווחים שטרם מומשו, בניכוי המס המתייחס. במועד גריעת ההשקעה או במקרה של ירידת ערך, הרווח או ההפסד שהצטבר ושהוכר בעבר בהון נזקף לרווח והפסד. הכנסות או הוצאות ריבית על ההשקעות מוכרות בדוח רווח והפסד לפי שיטת הריבית האפקטיבית. דיבידנדים שהתקבלו בגין השקעות נזקפים לדוח רווח והפסד במועד הזכאות לתשלום.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. מכשירים פיננסיים (המשך)

3. הלוואות ואשראי נושא ריבית

הלוואות ואשראי נושא ריבית מוכרים לראשונה לפי השווי ההוגן בניכוי עלויות ישירות הניתנות לייחוס לעסקה (כגון עלויות גיוס). לאחר ההכרה הראשונית, הלוואות ואשראי נושא ריבית מוצגים לפי עלות מופחתת בהתאם לשיטת הריבית האפקטיבית (הלוקחת בחשבון גם את עלויות העסקה הישירות המיוחסות).

ריבית, דיבידנדים, הפסדים ורווחים נזקים לדוח רווח והפסד, בעת גריעת ההתחייבות וכתוצאה מהפחתה שיטתית.

4. ייעוד הנכסים הפיננסיים

הקבוצה קיבלה החלטות לייעוד הנכסים כדלקמן:

(א) נכסים הכלולים בתיקי השקעה של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות

נכסים אלו הכוללים מכשירים פיננסיים סחירים ומכשירים פיננסיים לא סחירים, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד.

(ב) נכסים שאינם נכללים בתיקי השקעות כנגד פוליסות משתתפות ברווחים (נוסטרו)

(1) נכסים שאינם סחירים

נכסי חוב הכוללים אגרות חוב מיועדות (הסכמי ח"צ), אגרות חוב בלתי סחירות אחרות, תעודות מסחריות, פקדונות בבנקים והלוואות ויתרות חובה לקבל סוגו כהלוואות וחייבים.

מניות שאינן סחירות מסווגות כנכסים פיננסיים זמינים למכירה.

לגבי נגזרים או נגזרים משובצים - ראה סעיף 3 להלן.

(2) נכסים סחירים

נכסי חוב ומניות סחירים סווגו לקבוצת נכסים פיננסיים זמינים למכירה.

(3) נגזרים ומכשירים פיננסיים הכוללים נגזרים משובצים שנדרש להפרידם

נכסים אלו, סחירים ושאינם סחירים, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד החל ממועד המעבר (למעט נגזרים המיועדים כמכשירים מגדרים אפקטיביים).

(4) מכשירים פיננסיים המוחזקים על-ידי חברות בנות שאינן חברות ביטוח

כל הנכסים הפיננסיים הסחירים של החברות הבנות למעט שומרה יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד.

5. קביעת השווי הוגן

השווי ההוגן של השקעות הנסחרות באופן פעיל בשווקים פיננסיים מוסדרים נקבע על פי מחירי השוק בתאריך המאזן. בגין השקעות שלהן אין שוק פעיל, השווי ההוגן נקבע באמצעות שימוש בשיטות הערכה. שיטות אלו כוללות התבססות על עסקאות שבוצעו לאחרונה בתנאי שוק, התייחסות לשווי השוק הנוכחי של מכשיר אחר דומה במהותו, היוון תזרימי מזומנים או שיטות הערכה אחרות. השווי ההוגן של אגרות חוב בלתי סחירות, הלוואות ופקדונות מחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים כאשר שיעורי הריבית להיוון נקבעים על ידי חברה המספקת ציטוט ריביות ביחס לדירוגי הסיכון השונים.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. מכשירים פיננסיים (המשך)

6. ירידת ערך נכסים פיננסיים

הקבוצה בוחנת בכל תאריך מאזן אם קיימת ירידת ערך בגין נכס פיננסי או קבוצה של נכסים פיננסיים.

(א) נכסים המוצגים בעלות המופחתת

אם קיימת ראייה אובייקטיבית שקיים הפסד מירידת ערך בגין הלוואות וחייבים המוצגים בעלותם המופחתת, סכום ההפסד הנזקף לדוח רווח והפסד נמדד כהפרש בין הסכום הפנקסני של הנכס והערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים (שאינם כוללים הפסדי אשראי עתידיים שטרם התהוו), המהוונים בהתאם לשיעור הריבית האפקטיבית המקורית של הנכס הפיננסי (שיעור הריבית האפקטיבית שחושב בעת ההכרה הראשונית).

הסכום הפנקסני של הנכס מוקטן באמצעות רישום הפרשה. סכום ההפסד נזקף לדוח רווח והפסד.

(ב) נכסים זמינים למכירה

אם קיימת ראייה אובייקטיבית שקיים הפסד מירידת ערך, סכום ההפסד נמדד כהפרש בין העלות (בניכוי תשלום קרן והפחתה) ובין השווי ההוגן, בניכוי הפסד לירידת ערך שנזקף בעבר לדוח רווח והפסד. הפסד זה מועבר מההון העצמי לדוח רווח והפסד. ביטול הפסד מירידת ערך בגין מניות אינו נזקף לדוח רווח והפסד. ביטול הפסד מירידת ערך בגין מכשירי חוב נזקף לדוח רווח והפסד אם ניתן ליחס באופן אובייקטיבי את העלייה בשווי ההוגן של המכשיר לאירוע שהתרחש לאחר שההפסד לירידת ערך נזקף לדוח רווח והפסד.

7. סיווג מחדש של נכסים פיננסיים

ביום 13 באוקטובר, 2008 פורסם תיקון לתקן חשבונאות בינלאומי 39 ולתקן דיווח כספי בינלאומי 7 (להלן - התיקון). התיקון מאפשר, במקרים מסוימים, להעביר נכסים פיננסיים המוחזקים למסחר (למעט גזרים) מקטגוריית שווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים פיננסיים מקטגוריית זמין למכירה לקטגוריית הלוואות וחייבים במידה והם עומדים בהגדרת הלוואות וחייבים (במידה ולא היו מיועדים מלכתחילה באופן אקטיבי לקטגוריית זמין למכירה) ומעתה, יש לחברה כוונה ויכולת להחזיק אותם בעתיד הנראה לעין או לפדיון.

במידה ולאחר הסיווג מחדש מתוך קבוצות שווי הוגן דרך רווח והפסד או זמין למכירה קיימת הערכה כי יהיה גידול בתזרימי המזומנים הצפויים מהנכס הפיננסי, אין להכיר ברווח באופן מיידי אלא יש לפרוס אותו, מאותה עת, לפי שיטת הריבית האפקטיבית. במידה וחברה בוחנת לסווג מחדש מקטגוריה אחת לאחרת יחולו עליה דרישות גילוי נרחבות.

חברה המחליטה לסווג מחדש עד 31 באוקטובר 2008, תיישם את הסיווג מחדש החל מיום 1 ביולי, 2008. חברה המחליטה לסווג מחדש החל מיום 1 בנובמבר, 2008 תיישם את הוראות התיקון החל מיום ההחלטה.

הקבוצה לא שינתה את הסיווגים של הנכסים הפיננסיים המוצגים במאזנה ולפיכך, לתיקון לא הייתה השפעה על דוחות כספיים אלה.

2. צירופי עסקים ומוניטין

צירופי עסקים מטופלים בשיטת הרכישה בהתאם ל-IFRS 3. בשיטה זו מזוהים הנכסים וההתחייבויות של העסק הנרכש בהתאם לשוויים ההוגן במועד הרכישה.

ברכישת חברה בוצע יחוס של עלות הרכישה לנכסים והתחייבויות שנרכשו במסגרת צירוף עסקים. שווי הנכסים וההתחייבויות שנרכשו ניתנים להתאמה עד שנים עשר חודשים ממועד הרכישה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. צירופי עסקים ומוניטין (המשך)

מוניטין הנרכש במסגרת צירוף עסקים, נמדד לראשונה כהפרש בין עלות הרכישה לבין חלק הקבוצה בשווי הוגן נטו של הנכסים המזוהים, ההתחייבויות המזוהות וההתחייבויות התלויות של העסק הנרכש. לאחר ההכרה הראשונית נמדד המוניטין לפי עלות בניכוי הפסדים נצברים מירידת ערך. המוניטין אינו מופחת באופן שיטתי. לצורך בחינת קיום ירידת ערך, המוניטין מוקצה לכל אחת מהיחידות מניבות המזומנים של הקבוצה. באשר לבחינת ירידת ערך של מוניטין, ראה סעיף יא' להלן.

ח. נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה הינו נדל"ן (קרקע או מבנה, או שניהם) המוחזק על ידי הבעלים לצורך הפקת דמי שכירות או לשם עליית ערך, או שניהם, ושלא לצורך שימוש בייצור או הספקת סחורות או שירותים או למטרות מנהלתיות, או מכירה במהלך העסקים הרגיל.

זכויות בנדל"ן המוחזקות על ידי חוכר (הקבוצה) בחכירה תפעולית ממינהל מקרקעי ישראל מסווגות כנדל"ן להשקעה. הקבוצה יישמה לגביהן את מודל השווי ההוגן.

נדל"ן להשקעה נמדד לראשונה לפי העלות כולל עלויות רכישה המיוחסות ישירות. לאחר ההכרה הראשונית, נדל"ן להשקעה נמדד בשווי ההוגן אשר משקף את תנאי השוק במועד המאזן. רווחים או הפסדים הנובעים משינויים בשווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה, נזקפים לדוח רווח והפסד במועד התהוותם בסעיף הכנסות מהשקעות, נטו. נדל"ן להשקעה אינו מופחת באופן שיטתי.

העברת נכס מרכוש קבוע לנדל"ן להשקעה מתבצעת כאשר יש שינוי בשימוש, כגון הפסקת שימוש בנכס על ידי הבעלים, הסכם שכירות תפעולית עם צד שלישי או השלמת הפיתוח של נדל"ן המיועד לשימוש כנדל"ן להשקעה.

העברת נכס מנדל"ן להשקעה לרכוש קבוע מתבצעת כאשר יש שינוי בשימוש, כגון התחלת שימוש בנכס על ידי הבעלים או התחלת פיתוח עם תכנון למכור את הנכס.

העלות של הנכס המועבר מנדל"ן להשקעה לרכוש קבוע הוא השווי ההוגן במועד המעבר.

ההפרש בין השווי ההוגן לעלות נכס שהועבר מרכוש קבוע לנדל"ן להשקעה מטופל כהערכה מחדש בהתאם ל-16 IAS ונזקף לקרן הון מהערכה מחדש.

לצורך קביעת השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה מתבססת הקבוצה על הערכת שווי שמבוצעת על ידי מעריכים חיצוניים בלתי תלויים שהינם מומחים בהערכות שווי של נדל"ן והינם בעלי הידע והנסיון הנדרשים.

ט. רכוש קבוע

פריטי הרכוש הקבוע מוצגים לפי העלות בתוספת עלויות רכישה ישירות, בניכוי פחת שנצבר, בניכוי הפסדים מירידת ערך שנצברו.

עלות נכסים שהוקמו באופן עצמאי כוללת את עלות החומרים, שכר עבודה ישיר ועלויות מימון וכן כל עלות נוספת שניתן לייחס במישרין להבאת הנכס למיקום ולמצב באופן שיוכל לפעול באופן שהתכוונה ההנהלה.

הפחת מחושב בשיעורים שנתיים שווים על בסיס שיטת הקו הישר לאורך תקופת החיים השימושיים בנכס, כדלקמן:

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ט. רכוש קבוע (המשך)

%	
4	בנייני משרד (למעט מרכיב הקרקע)
15	כלי רכב
6-25	ריהוט וציוד משרדי
25-33	מחשבים וציוד היקפי
	שיפורים במושכר

לאורך תקופת השכירות כולל תקופת האופציה.

רכיבי פריט רכוש קבוע בעלי עלות משמעותית ביחס לסך העלות של הפריט, מופחתים בנפרד, לפי שיטת הרכיבים. הפחת מחושב לפי שיטת הפחת השווה בשיעורים שנתיים הנחשבים כמספיקים להפחתת הנכסים במשך תקופת השימוש המשוערת בהם.

שיפורים במושכר מופחתים לפי שיטת הקו הישר על פני תקופת השכירות (לרבות תקופת האופציה להארכה שבידי הקבוצה שבכוונתה לממשה) או בהתאם לתקופת החיים המשוערת של הנכסים, לפי הקצר שבהם.

ערך השייר ואורך החיים השימושיים של כל נכס נבחנים לפחות בכל סוף שנה והשינויים מטופלים כשינוי אומדן חשבונאי באופן של מכאן-ולחבא. לגבי בחינת ירידת ערך של רכוש קבוע, ראה סעיף יא' להלן.

הקבוצה מכירה בעלות החלפה של חלק מפריט רכוש קבוע כחלק מהערך בספרים של פריט הרכוש הקבוע כאשר העלות התהוותה, צפוי שההטבות הכלכליות הקשורות לפריט יזרמו אל הקבוצה והעלות של הפריט ניתנת למדידה באופן מהימן. עלויות תחזוקה שוטפות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

הפחתת הנכסים מופסקת כמקדם מבין המועד בו הנכס מסווג כמוחזק למכירה לבין המועד שבו הנכס נגרע. נכס נגרע מהספרים במועד המכירה או כאשר לא צפויות עוד הטבות כלכליות מהשימוש בנכס. רווח או הפסד מגריעת הנכס (המחושב כהפרש בין התמורה נטו מהגריעה והעלות המופחתת בספרים) נכלל בדוח רווח והפסד בתקופה בה נגרע הנכס.

מעבר מרכוש קבוע לנדל"ן להשקעה מתבצע כאשר הבעלים מפנים את הנכס משימוש עצמי, או כאשר מתחיל הסכם שכירות תפעולי חדש, או כאשר מסתיימת עבודת הבנייה.

י. נכסים בלתי מוחשיים

נכסים בלתי מוחשיים הנרכשים בנפרד נמדדים עם ההכרה הראשונית לפי העלות בתוספת עלויות רכישה ישירות. נכסים בלתי מוחשיים הנרכשים בצירופי עסקים נכללים לפי השווי ההוגן במועד הרכישה. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים בלתי מוחשיים מוצגים על-פי עלותם בניכוי הפחתה מצטברת ובניכוי הפסדים מירידת ערך שנצברו. עלויות בגין נכסים בלתי מוחשיים אשר פותחו באופן פנימי, למעט עלויות פיתוח מהוונות, נזקפות לדוח רווח והפסד בעת התהוותן.

על-פי הערכת ההנהלה, לנכסים הבלתי מוחשיים אורך חיים מוגדר. הנכסים מופחתים על פני אורך החיים הכלכליים השימושיים שלהם ונבחנת לגביהם ירידת ערך כאשר קיימים סימנים המצביעים על כך שקיימת ירידת ערך בנכס בלתי מוחשי. תקופת הפחתה ושיטת הפחתה בגין נכס בלתי מוחשי עם אורך חיים שימושיים מוגדר נבחנות לפחות אחת לשנה. שינוי באורך החיים השימושיים או בדפוס הצריכה הצפוי של ההטבות הכלכליות הצפויות לנבוע מהנכס יטופלו כשינוי תקופת או שיטת הפחתה, וידווחו כשינוי באומדן חשבונאי. הוצאות הפחתה בגין נכסים בלתי מוחשיים עם אורך חיים שימושיים מוגדר נזקפים לדוח רווח והפסד.

אורך החיים השימושיים של הנכסים הבלתי מוחשיים הוא כדלקמן:

שנים	
10-20	קשרי לקוחות וסוכנים
5	תיקי ביטוח
4-8	תוכנות מחשב
6	שם מסחרי

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

י. נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים שימושיים בלתי מוגדר אינם מופחתים באופן שיטתי וכפופים לבחינת ירידת ערך מדי שנה וכן בכל עת שקיים סימן המצביע כי ייתכן שחלה ירידת ערך (ראה גם סעיף יא'). אורך החיים השימושיים של נכסים אלה נבחן מדי שנה כדי לקבוע אם הערכת אורך החיים כבלתי מוגדר עדיין תקפה. אם האירועים והנסיבות אינם תומכים עוד בהערכה כאמור, השינוי באורך החיים השימושיים מבלתי מוגדר למוגדר מטופל כשינוי באומדן חשבונאי מכאן ולהבא, ובאותו מועד נבחנת גם ירידת ערך ומופחת הנכס באופן שיטתי על פני תקופת אורך החיים הכלכליים השימושים שלו.

עלויות פיתוח תוכנה:

הוצאות פיתוח תוכנה מהוונות אך ורק אם ניתן למדוד באופן מהימן את עלויות הפיתוח; התוכנה ישימה מבחינה טכנית ומסחרית; צפויה הטבה כלכלית עתידית מהפיתוח, ולקבוצה כוונה ומקורות מספיקים להשלים את הפיתוח ולהשתמש בתוכנה. הוצאה שהוונה כוללת את עלות החומרים, שכר עבודה ישיר והוצאות תקורה שניתן לייחסן ישירות להכנת הנכס לשימוש המיועד. הוצאות פיתוח אחרות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

הוצאות פיתוח שהוונו נמדדות לפי עלות בניכוי הפחתות והפסדים מירידת ערך שנצברו.

תוכנות:

נכסי הקבוצה כוללים מערכות מחשב המורכבות מחומרה ותוכנות. תוכנות המהוות חלק אינטגרלי מחומרה, אשר אינה יכולה לפעול ללא התוכנות המותקנות עליה, מסווגות כרכוש קבוע. לעומת זאת, רשיונות לתוכנות העומדות בפני עצמן ומוסיפות פונקציונליות נוספת לחומרה, מסווגים כנכסים בלתי מוחשיים. הפחת בגין התוכנות נזקף לרווח והפסד לפי שיטת הקו הישר על פני אומדן תקופת אורך החיים השימושיים בנכס שהינו 4-8 שנים.

יא. ירידת ערך נכסים

הקבוצה בוחנת אפשרות לירידת ערך בשווי הפנקסני של נכסים לא פיננסיים (רכוש קבוע, מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים) כאשר ישנם סימנים כתוצאה מאירועים או שינויים בנסיבות המצביעים על כך שהשווי הפנקסני אינו בר-השבה. במקרים בהם השווי הפנקסני של הנכסים הלא פיננסיים עולה על הסכום בר-ההשבה שלהם, מופחתים הנכסים לשווי בר-ההשבה שלהם. השווי בר-ההשבה הוא הגבוה מבין מחיר המכירה, נטו ושווי שימוש. בהערכת שווי השימוש מהוונים תזרימי המזומנים הצפויים לפי שיעור ניכיון לפני מס המשקף את הסיכונים הספציפיים לכל נכס. בגין נכס שאינו מייצר תזרימי מזומנים עצמאיים נקבע סכום בר-השבה עבור היחידה מניבת המזומנים שאליה שייך הנכס.

הפסדים מירידת ערך נזקפים לדוח רווח והפסד.

הקריטריונים להלן מיושמים בבחינת ירידת ערך של הנכסים הספציפיים הבאים:

1. מוניטין:

החברה בוחנת את המוניטין לצורך ירידת ערך, אחת לשנה ביום 31 בדצמבר, או לעיתים קרובות יותר אם אירועים או שינויים בנסיבות מצביעים על כך שקיימת ירידת ערך.

ירידת ערך נקבעת בגין מוניטין על ידי בחינת סכום בר-ההשבה של יחידה מניבת מזומנים (או קבוצה של יחידות מניבות מזומנים) שאליה מתייחס המוניטין. כאשר סכום בר-השבה של יחידה מניבת מזומנים (או קבוצה של יחידות מניבות מזומנים) נמוך מהשווי הפנקסני של יחידה מניבת מזומנים (או קבוצה של יחידות מניבות מזומנים) שאליה הוקצה המוניטין, מוכר הפסד מירידת ערך. הפסדים מירידת ערך מוניטין אינם מבוטלים.

2. נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים בלתי מוגדר וכן עלויות פיתוח שהוונו בתקופת הפיתוח:

הבחינה לירידת ערך נעשית אחת לשנה ביום 31 בדצמבר, או לעיתים קרובות יותר אם אירועים או שינויים בנסיבות מצביעים על כך שקיימת ירידת ערך.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

י.ב. הכנסות מהשקעות

הכנסות מהשקעות נזקפות למגזר ביטוח חיים על בסיס מערכת חשבונות נפרדת, ראה סעיף יז' להלן.

הכנסות מהשקעות נזקפות למגזר הביטוח הכללי ולמגזר אחר בהתאמה להשקעות המוחזקות כנגד ההתחייבויות בביטוח כללי וכנגד הון ועודפים של חברות הביטוח המאוחדות שהיו במשך התקופה.

י.ג. הוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות הנהלה וכלליות נזקפות למגזרים השונים על-פי שיטת חלוקה המבוססת על ייחוס ספציפי של הוצאות ישירות והקצאת ההוצאות האחרות בעיקר על בסיס יחס התפלגות השכר ושטחי המשרדים.

בהתאם לחוזר המפקח מספר 2-1-2008 בדבר "הנחיות בדבר אימוץ תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS)" על חברות הביטוח לבצע סיווג הוצאות הנהלה וכלליות המיוחסות לעלויות רכישה לסעיף "עמלות והוצאות רכישה אחרות". סיווג זה יבוצע לא יאוחר מהדוחות הכספיים השנתיים לשנת 2008, לרבות מספרי השוואה. הקבוצה טרם ביצעה הסיווג האמור.

י.ד. מסים על ההכנסה

מסים על ההכנסה בדוח רווח והפסד כוללים מסים שוטפים ומסים נדחים. תוצאות המס בגין מסים שוטפים או נדחים נזקפות לדוח רווח והפסד, למעט אם הן מתייחסות לפריטים הנזקפים ישירות להון העצמי, במקרים אלה השפעת המס אף היא נזקפת לסעיף המתייחס בהון העצמי.

1. מסים שוטפים

חבות בגין מסים שוטפים נקבעת תוך שימוש בשיעורי המס וחוקי המס שחוקקו או אשר חקיקתם הושלמה למעשה, עד לתאריך המאזן, וכן התאמות נדרשות בקשר לחבות המס לתשלום בגין שנים קודמות.

2. מסים נדחים

מסים נדחים מחושבים בגין הפרשים זמניים בין הסכומים הנכללים בדוחות הכספיים לבין הסכומים המובאים בחשבון לצורכי מס, למעט מספר מצומצם של חריגים.

יתרות המסים הנדחים מחושבות לפי שיעור המס הצפוי לחול כאשר מסים אלה ייזקפו לדוח רווח והפסד או להון העצמי, בהתבסס על חוקי המס שחוקקו או אשר חקיקתם הושלמה למעשה עד לתאריך המאזן. סכום המסים הנדחים בדוח רווח והפסד מבטא את השינויים ביתרות הנ"ל בתקופת הדוח.

בחישוב המסים הנדחים לא מובאים בחשבון המסים שהיו חלים במקרה של מימוש ההשקעות בחברות מוחזקות, כל עוד מכירת ההשקעות בחברות מוחזקות אינה צפויה בעתיד הנראה לעין. כמו כן, לא הובאו בחשבון מסים נדחים בגין חלוקת רווחים על ידי חברות מוחזקות כדיבידנדים, מאחר שחלוקת הדיבידנד אינה כרוכה בחבות מס נוספת.

מסים נדחים מקוזזים אם קיימת זכות חוקית בת אכיפה המאפשרת קיזוז נכס מס שוטף כנגד התחייבות מס שוטפת והמסים הנדחים מתייחסים לאותה ישות החייבת במס ולאותה רשות מס.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

טו. עסקאות תשלום מבוסס מניות

הסכם העסקה ותוכנית להקצאת מניות למנכ"ל החברה

עלות תוכנית הקצאת מניות שהוענקו למנכ"ל החברה (להלן – המנכ"ל) נמדדה לפי השווי ההוגן של המכשירים ההוניים שהוענקו במועד ההענקה.

עלות תוכנית ההקצאה מוכרת ברווח והפסד יחד עם גידול מקביל בהון העצמי על פני התקופה שבה תנאי השירות מתקיימים ומסתיימת במועד שבו המנכ"ל זכאי לגמול (להלן - תקופת ההבשלה). ההוצאה המצטברת המוכרת בגין תוכנית ההקצאה בכל מועד דיווח עד למועד ההבשלה משקפת את מידת חלוף תקופת ההבשלה ואת האומדן הטוב ביותר של החברה לגבי מספר המכשירים ההוניים שיבשילו בסופו של דבר. החיוב או הזיכוי בדוח רווח והפסד משקף את השינוי בהוצאה המצטברת שהוכרה לתחילת ולסוף התקופה המדווחת.

טז. התחייבויות בשל הטבות לעובדים

בקבוצה קיימות מספר תוכניות הטבה לאחר העסקה. התוכניות ממומנות בדרך כלל על ידי הפקדות לחברות ביטוח והן מסווגות כתוכניות הפקדה מוגדרות וכן כתוכניות הטבה מוגדרות.

1. הטבות לעובדים לזמן קצר:

הטבות לעובדים לזמן קצר כוללות משכורות, ימי חופשה, הבראה והפקדות לביטוח לאומי ומוכרות כהוצאות עם מתן השירותים. התחייבות בגין בונוס במזומן או תוכנית להשתתפות ברווחים, מוכרת כאשר לקבוצה קיימת מחוייבות משפטית או משתמעת לשלם את הסכום האמור בגין שירות שניתן על ידי העובד בעבר וניתן לאמוד באופן מהימן את הסכום.

2. הטבות לאחר פרישה:

הקבוצה מפעילה תוכנית הטבות מוגדרת בגין תשלום פיצויים בהתאם לחוק פיצויי פיטורין. לפי החוק זכאים עובדים לקבל פיצויים עם פיטוריהם. הפיצויים מחושבים לפי השכר החודשי האחרון של העובד במועד סיום העסקתו מוכפל במספר שנות עבודתו.

כמו כן, לקבוצה תוכנית להפקדה מוגדרת, בהתאם לסעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין שלפיהן הקבוצה משלמת באופן קבוע תשלומים מבלי שתהיה לה מחוייבות משפטית או משתמעת לשלם תשלומים נוספים גם אם בקרן לא הצטברו סכומים מספיקים כדי לשלם את כל ההטבות לעובד המתייחסות לשירות העובד בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. הפקדות לתוכנית להפקדה מוגדרת נרשמות כהוצאה בעת ההפקדה לתוכנית במקביל לקבלת שירותי העבודה מהעובד ולא נדרשת הפרשה נוספת בספרים.

החברה מפקידה כספים בגין התחייבויותיה לתשלום פיצויים לחלק מעובדיה באופן שוטף בקרנות פנסיה וחברות ביטוח (להלן - נכסי התוכנית).

עלות תשלום הפיצויים נקבעת לפי שיטת שווי אקטוארי צפוי של יחידת הזכאות החזויה. רווחים והפסדים אקטואריים נזקפים לרווח והפסד בתקופת היווצרותם.

ההתחייבות בשל הטבות לעובדים המוצגת במאזן מייצגת את הערך הנוכחי של התחייבות ההטבות המוגדרת בניכוי השווי ההוגן של נכסי התוכנית. נכסים הנובעים מחישוב זה מוגבלים לעלות מתן שירותים קודמת בתוספת השווי הנוכחי של כספים זמינים והפחתות בסכומים עתידיים שיופקדו בתוכנית.

3. הטבות אחרות לעובדים לטווח ארוך:

המחויבות נטו של הקבוצה בגין הטבות לעובדים לטווח ארוך, שאינן מתייחסות לתוכניות הטבה לאחר העסקה, היא בגין סכום ההטבה העתידית המגיעה לעובדים בגין שירותים שהוענקו בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות, סכום הטבות אלו מהווה לערכו הנוכחי ומנוכה ממנו השווי ההוגן של נכסים המתייחסים למחויבות זו. שיעור ההיוון נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב ממשלתיות שהמטבע שלהן ומועד הפרעון שלהן דומים לתנאי המחויבות של הקבוצה. החישוב נעשה בשיטת יחידת זכאות חזויה. רווחים והפסדים אקטואריים נזקפים לרווח והפסד בתקופה בה הם נוצרו.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

פרוט הנכסים וההתחייבויות יז.

הנכסים וההתחייבויות של החברה ושל שומרה הנכללים בפירוט הנכסים וההתחייבויות המאוחד משקפים את הדיווח שלהן למפקח הנערך בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי השקעת ההון והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו), התשס"א-1981 על תיקון (להלן - תקנות דרכי השקעה).

על-פי חוק הפיקוח ותקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי הפרדת חשבונות ונכסים של מבטח בביטוח חיים), התשמ"ד-1984 (להלן: תקנות הפרדת חשבונות) על מבטח להחזיק בנפרד את נכסיו בביטוח חיים ולנהל מערכת חשבונות נפרדת לנכסיו ולהתחייבויותיו שבביטוח חיים.

הנכסים וההתחייבויות בביטוח חיים נכללים בפירוט הנכסים וההתחייבויות בהתבסס על מערכת החשבונות הנפרדת המתנהלת על ידי החברה בהתאם לתקנות הפרדת חשבונות.

לעומת זאת, לא חלה חובה על מבטח להחזיק בנפרד נכסים החופפים להתחייבויותיו בביטוח כללי מאלו החופפים להונו העצמי וליתר התחייבויותיו, ואין הוא חייב לנהל לגביהם מערכות חשבונות נפרדות.

תקנות דרכי השקעה קובעות מגבלות באשר ליחס שבין נכסים מסויימים לבין התחייבויות המבטח (לרבות הונו העצמי) אולם, אין כללים לייחוס נכסי המבטח כנגד התחייבויותיו הביטוחיות בביטוח כללי וכנגד הונו העצמי והתחייבויותיו האחרות, כל עוד השקעותיו הכוללות הינן במסגרת התקנות כאמור.

הכרה בהכנסות יח.

1. פרמיות:

(א) פרמיות במגזר ביטוח חיים, לרבות פרמיות חסכון ולמעט תקבולים בגין חוזי השקעה נרשמות כהכנסות בהגיע מועד גבייתן. ביטולים נרשמים במועד קבלת ההודעה מבעל הפוליסה, או באופן יזום על ידי החברה עקב פיגורים בתשלום, בכפוף להוראות כל דין. השתתפות ברווחים הנובעים מריסק של מבטח מנוכה מהפרמיות (בעיקר בריסק קבוצתי).

(ב) פרמיות בביטוח כללי נרשמות כהכנסות על בסיס דוחות תפוקה חודשיים. דמי הביטוח מתייחסים בעיקרם לתקופת ביטוח של שנה. ההכנסות מפרמיה ברוטו ושינויים בפרמיה שטרם הורווחה בגינה, נרשמים בסעיף פרמיות שהורווחו, ברוטו.

חלק מהפרמיות בענף נסיעות לחו"ל נרשם על בסיס יומי.

דמי הביטוח בענף רכב חובה נרשמים בעת פרעון הפרמיה הואיל והכיסוי הביטוחי מותנה בתשלום הפרמיה.

דמי ביטוח בענף דירות המבוטחות כבטוחה למשכנתא נרשמים כהכנסה בהגיע מועד גבייתן (מדי חודש).

דמי ביטוח מפוליסות שתחילת הביטוח שלהן לאחר תאריך המאזן או דמי ביטוח המתייחסים לתקופה העולה על שנה, נרשמים כהכנסות מראש.

דוחות התפוקה החודשיים, בעיקר בענפי רכב רכוש ודירות, כוללים חידושים אוטומטיים של פוליסות שמועד החידוש שלהן הגיע.

ההכנסות שנכללו בדוחות הכספיים הינן לאחר ביטולים שנתקבלו מבעלי פוליסות, ובניכוי ביטולים והפרשות עקב אי פרעון דמי הביטוח, בכפוף להוראות כל דין ובניכוי השתתפות המבוטחים ברווחים.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יח. הכרה בהכנסות (המשך)

2. דמי ניהול ועמלות:

(א) דמי ניהול בגין חוזי ביטוח תלויי תשואה:

דמי הניהול מחושבים בהתאם להנחיות המפקח על בסיס התשואה וצבירת החיסכון של המבוטחים בתיק המשתתף ברווחים.

דמי הניהול כוללים את המרכיבים דלקמן:

בגין פוליסות שנמכרות החל מ-1 בינואר, 2004 - דמי ניהול קבועים בלבד.
בגין פוליסות שנמכרו עד ליום 31 בדצמבר, 2003 - דמי ניהול קבועים ומשתנים.

דמי הניהול הקבועים מחושבים בשיעורים קבועים מצבירת החיסכון ונרשמים על בסיס צבירה.

דמי הניהול המשתנים מחושבים כשיעור מהרווח הריאלי השנתי (מה-1 בינואר ועד ה-31 בדצמבר) שנוקף לפוליסה בניכוי דמי הניהול הקבועים שנגבו מאותה הפוליסה. ניתן לגבות דמי ניהול משתנים רק כאשר התשואה הריאלית חיובית. אם נצברו תשואות ריאליות שליליות בשנים קודמות אזי ניתן לגבות דמי ניהול משתנים רק לאחר החזר התשואה הריאלית השלילית.

במהלך השנה נרשמים דמי הניהול המשתנים על בסיס צבירה בהתאם לתשואה החודשית הריאלית, ככל שהיא חיובית. בחודשים בהם התשואה הריאלית שלילית מוקטנים דמי הניהול המשתנים עד לגובה סך דמי הניהול המשתנים שנרשמו במצטבר מתחילת השנה. תשואה ריאלית שלילית שלא בוצעה בגינה הקטנה של דמי הניהול במהלך שנה שוטפת, תנוכה, לצורך חישוב דמי הניהול המשתנים מתשואה חיובית בשנה העוקבת.

(ב) הכרה בהכנסות של חברות מאוחדות שאינן חברות ביטוח:

הכנסות מניהול קרנות פנסיה נזקפות על בסיס יתרות הנכסים המנוהלים ועל בסיס התקבולים מהעמיתים.

הכנסות מעמלות ביטוח כללי בסוכנויות ביטוח מאוחדות נזקפות בעת התהוותן.

הכנסות מעמלות ביטוח חיים נזקפות על בסיס מועדי הזכאות לתשלום העמלות על פי ההסכמים עם חברות הביטוח, בניכוי הפרשות להחזרי עמלות עקב ביטולים צפויים של פוליסות ביטוח.

3. רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו, הכנסות מימון והוצאות מימון:

הכנסות ריבית מוכרות על בסיס צבירה תוך שימוש בשיטת הריבית האפקטיבית.

הכנסות מדיבידנד מהשקעות שאינן מטופלות לפי שיטת השווי המאזני, מוכרות במועד הקובע לזכאות לדיבידנד.

הכנסה מהשקעות כוללת גם רווחים או הפסדים שמומשו בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה. רווחים והפסדים ממימוש השקעות מחושבים כהפרש בין תמורת המימוש, נטו לבין העלות המקורית או המופחתת ומוכרים בעת קרות ארוע המכירה.

הכנסות מהשקעות כוללות רווחים או הפסדים משערוך נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.

הוצאות מימון כוללות הוצאות ריבית על הלוואות שנתקבלו וריבית על פקדונות מבטחי משנה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יט. רווח למניה

הרווח למניה מחושב לפי מספר המניות הרגילות. ברווח הבסיסי למניה נכללות רק מניות אשר קיימות בפועל במהלך התקופה ומניות רגילות פוטנציאליות נכללות רק בחישוב הרווח המדולל למניה במידה שהשפעתן מדללת את הרווח למניה על ידי כך שהמרתן מקטינה את הרווח למניה או מגדילה את ההפסד למניה מפעילויות נמשכות. חלקה של החברה ברווחי חברות מוחזקות מחושב לפי חלקה ברווח למניה של אותן חברות מוחזקות מוכפל במספר המניות שבידי החברה.

כ. עסקאות עם בעל שליטה

נכסים והתחייבויות שלגביהם בוצעה עסקה עם בעל שליטה נמדדים לפי שווי הוגן במועד העסקה. בשל העובדה כי מדובר בעסקה במישור ההוני, זוקפת החברה את ההפרש בין השווי ההוגן לבין התמורה מהעסקה להון העצמי.

כא. הפרשות

1) הפרשה מוכרת כאשר לקבוצה יש מחויבות נוכחית, משפטית או משתמעת, כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, הניתנת לאמידה בצורה מהימנה, וכאשר צפוי כי תידרש זרימת הטבות כלכליות לסילוק המחויבות.

2) תביעות משפטיות

הפרשה בגין תביעות מוכרת כאשר לקבוצה קיימת מחויבות משפטית בהווה או מחויבות משתמעת כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, יותר סביר מאשר לא (more likely than not) כי הקבוצה תידרש למשאביה הכלכליים לסילוק המחויבות וניתן לאמוד אותה באופן מהימן. כאשר השפעת ערך הזמן מהותית, נמדדת ההפרשה בהתאם לערכה הנוכחי.

כב. גילוי לתקני IFRS חדשים ופרשנויות בתקופה שלפני יישומם

1. IFRS 8 - מגזרים תפעוליים

IFRS 8 (להלן - התקן) דן במגזרים תפעוליים ומחליף את IAS 14. התקן יחול על חברות אשר ניירות הערך שלהן רשומים, או נמצאים בתהליך רישום, למסחר בבורסה כלשהי לניירות ערך. התקן ייושם לגבי הדוחות הכספיים השנתיים לתקופות המתחילות לאחר 1 בינואר, 2009. ניתן לאמץ את התקן ביישום מוקדם. הוראות התקן ייושמו למפרע, בדרך של הצגה מחדש, אלא אם המידע הנדרש על-פי הוראותיו אינו זמין ואין זה מעשי לאתרו.

התקן קובע כי ישות תאמץ את "גישת ההנהלה" בדיווח על הביצוע הכספי של המגזרים התפעוליים. המידע המגזרי יהיה המידע שההנהלה משתמשת בו באופן פנימי לצורך הערכת הביצוע המגזרי ולצורך החלטותיה על דרך הקצאת המקורות למגזרים התפעוליים.

כמו כן, ינתן מידע בדבר ההכנסות הנובעות ממוצרי הישות או משירותיה (או מקבוצת מוצרים ושירותים דומים), המדינות מהן נובעות ההכנסות או הנכסים וכן לקוחות עיקריים וזאת מבלי להתחשב באם ההנהלה משתמשת במידע זה לצורך החלטותיה התפעוליות.

להערכת החברה, השפעת התקן החדש על הצגת הבאור המגזרי כיום, אינה צפויה להיות מהותית.

2. IAS 23 (מתוקן) - עלויות אשראי

בהתאם ל- IAS 23 המתוקן, חובה להוון עלויות אשראי אשר מתייחסות ישירות לרכישה והקמה או ייצור של נכס כשיר. נכס כשיר הוא נכס שנדרשת תקופת זמן משמעותית להכנתו לשימושו המיועד או מכירתו והוא כולל נכסים קבועים, נדל"ן להשקעה ומלאי הדורש פרק זמן ממושך כדי להביאו למצב מכירה. האפשרות לזקוף מיידית עלויות אלה כהוצאה, בוטלה.

התקן המתוקן יחול החל מהדוחות הכספיים לשנה שמתחילה ביום 1 בינואר, 2009. אימוץ מוקדם אפשרי.

להערכת החברה, לתקן המתוקן לא צפויה להיות השפעה מהותית על מצבה הכספי, תוצאות פעולותיה ותזרימי המזומנים שלה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כב. גילוי לתקני IFRS חדשים ופרשנויות בתקופה שלפני יישומם (המשך)

3. IAS 1 (מתוקן) - הצגת דוחות כספיים

בהתאם לתיקון ל-1 IAS, נדרש להציג גם דוח נוסף, נפרד - "דוח על הכנסה כוללת" ובו יוצגו, מלבד סכום הרווח הנקי הנלקח מדוח רווח והפסד, כל הפריטים אשר נזקפו בתקופת הדיווח ישירות להון העצמי ושאינם נובעים מעסקאות עם בעלי המניות כבעלי מניות (הכנסה כוללת אחרת), כגון התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ, התאמות שווי הוגן לנכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה, התאמות לקרן הערכה מחדש של רכוש קבוע וכדומה וכן השפעת המס של פריטים אלה שנזקפה אף היא ישירות להון העצמי, תוך ייחוס מתאים בין החברה לבין זכויות המיעוט. לחילופין, ניתן להציג את פריטי ההכנסה הכוללת האחרת יחד עם פריטי דוח רווח והפסד בדוח אחד שיקרא "דוח על הכנסה כוללת" שיבוא במקום דוח רווח והפסד, תוך ייחוס מתאים בין החברה לבין זכויות המיעוט. רק הפריטים שנזקפו להון העצמי, אשר נובעים מעסקאות עם בעלי המניות כבעלי מניות (כגון הנפקות הון, חלוקת דיבידנד וכדומה) יוצגו בדוח על השינויים בהון העצמי, כמו גם שורת הסיכום שתועבר מהדוח על הכנסה הכוללת, תוך ייחוס מתאים בין החברה לבין זכויות המיעוט.

כמו כן, קובע התיקון שבמקרים של שינוי מספרי השוואה כתוצאה משינוי במדיניות חשבונאית המיושם למפרע, הצגה מחדש או סיווג מחדש, יש להציג מאזן גם לתחילת התקופה של מספרי השוואה לגביהם בוצע השינוי.

התיקון ל-1 IAS יחול לגבי הדוחות הכספיים השנתיים לתקופות המתחילות ביום 1 בינואר, 2009, תוך הצגה מחדש לגבי מספרי השוואה. אימוץ מוקדם אפשרי.

השפעת התיקון ל-1 IAS תחייב את החברה במתן הגילוי הנדרש כאמור בדוחות הכספיים.

4. IFRS 3 (מתוקן) - צירופי עסקים ו-27 IAS (מתוקן) - דוחות כספיים מאוחדים ונפרדים

IFRS 3 המתוקן ו-27 IAS המתוקן (להלן - התקנים) ייושמו לגבי הדוחות הכספיים השנתיים לתקופות המתחילות ביום 1 בינואר, 2009. יישום מוקדם של שני התקנים אפשרי יחדיו החל מהדוחות הכספיים השנתיים לתקופות המתחילות ביום 1 בינואר, 2008.

להלן עיקרי השינויים הצפויים לחול בעקבות יישום התקנים:

- כיום קובע IFRS 3 כי מוניטין, בניגוד לשאר הנכסים וההתחייבויות המזוהים של החברה הנרכשת, יימדד כעודף עלות הרכישה על חלק החברה הרוכשת בשווי ההוגן של הנכסים המזוהים, נטו במועד הרכישה. על פי התקנים, ניתן לבחור לגבי כל עסקת צירוף עסקים בנפרד, למדוד את המוניטין על בסיס מלוא שווי ההוגן ולא רק לפי החלק הנרכש.
 - תמורה תלויה בצירופי עסקים תימדד בהתאם לשווייה ההוגן כאשר שינויים בשווי ההוגן של התמורה התלויה, שאינם מהווים התאמות בתקופת המדידה לעלות הרכישה, לא יוכרו במקביל כהתאמת המוניטין. בדרך כלל, התמורה התלויה תיחשב נגזר פיננסי בתחולת IAS 39 המוצג בשווי הוגן עם שינויים בו לרווח והפסד.
 - עלויות רכישה ישירות המיוחסות לעסקת צירוף העסקים יוכרו ברווח והפסד עם התהוותן, כאשר הדרישה עד כה לזקוף אותן כחלק מתמורת עלות צירוף העסקים, בוטלה.
 - עסקה עם המיעוט, בין אם מכירה ובין אם רכישה, תטופל כעסקה במישור ההוני, ולכן לא תביא להכרה ברווח או הפסד או תשפיע על סכום המוניטין, בהתאמה.
 - הפסדי חברה בת, גם אם מביאים לגרעון בהון העצמי של החברה הבת, יוקצו בין החברה האם לבין זכויות המיעוט, גם אם המיעוט אינו ערב או שאין לו מחוייבות חוזית לתמוך בחברה הבת או לבצע השקעה נוספת.
 - במועד אובדן השליטה בחברה הבת, יתרת החחזקה, אם קיימת, תשווערך לשווי הוגן כנגד רווח והפסד מהמימוש ושווי הוגן זה יהווה בסיס לעלותה לצורך טיפול עוקב.
- התקנים ייושמו באופן של מכאן ולהבא וישפיעו על רכישות עתידיות ועסקאות עם המיעוט.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כב. גילוי לתקני IFRS חדשים ופרשנויות בתקופה שלפני יישומם (המשך)

5. IFRS 2 (מתוקן) - תשלום מבוסס מניות

בהתאם ל-IFRS 2 המתוקן (להלן - התקן המתוקן), הגדרת תנאי הבשלה תכלול רק תנאי שירות ותנאי ביצוע, וכן סילוק הענקה הכוללת תנאים שאינם תנאי הבשלה, בין על ידי החברה ובין על ידי הצד שכנגד, יטופלו בדרך של האצת ההבשלה ולא בדרך של חילוט. התקן ייושם למפרע לגבי הדוחות הכספיים לתקופות המתחילות ביום 1 בינואר, 2009. יישום מוקדם אפשרי.

תנאי הבשלה כוללים תנאי שירות, המחייבים את הצד שכנגד להשלים תקופת שירות מוגדרת, וכן תנאי ביצוע, המחייבים עמידה ביעדי ביצוע מוגדרים. תנאים שאינם בגדר תנאי שירות או ביצוע ייחשבו כתנאים שאינם תנאי הבשלה ולכן יש להביאם בחשבון באומדן השווי ההוגן של המכשיר המוענק.

להערכת החברה, לתקן המתוקן לא צפויה להיות השפעה מהותית על מצבה הכספי, תוצאות פעולותיה ותזרימי המזומנים שלה.

6. IMPROVMENTS TO IFRS - תיקונים לתקנים בינלאומיים

בחודש מאי, 2008 פרסם ה-IASB במסגרת פרויקט התיקונים לתקינה הבינלאומית, Improvements to IFRSs, 35 תיקונים לתקנים הבינלאומיים השונים במגוון רחב של סוגיות חשבונאיות. התיקונים נחלקים לשניים: (1) תיקונים בנושאי הצגה, הכרה ומדידה, אשר משנים כללי חשבונאות קיימים; ו-(2) תיקונים המתייחסים למינוח ולעריכה של התקינה הבינלאומית, אשר צפויים להשפיע באופן מזערי, אם בכלל, על כללי החשבונאות.

מרבית התיקונים יחולו לתקופות שמתחילות ביום 1 בינואר, 2009 ולאחריו, עם אפשרות לאימוץ מוקדם, בכפוף לתנאים המפורטים עבור כל תיקון ובכפוף להוראות המעבר המתייחסות למאמץ לראשונה של IFRS.

באור 3: - פרטים על שיעורי השינוי שחלו במדד המחירים לצרכן ובשער החליפין היציג של הדולר של ארה"ב

שער חליפין יציג של הדולר ארה"ב	מדד המחירים לצרכן	
	מדד ידוע	מדד בגין
%	%	%

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום:

(11.1)	5.0	4.4	30 בספטמבר, 2008
(5.0)	2.8	2.3	30 בספטמבר, 2007

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום:

2.1	2.1	2.0	30 בספטמבר, 2008
(5.6)	2.5	1.3	30 בספטמבר, 2007

(9.0)	2.8	3.4	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2007

באור 4: - מגזרי פעילות מאוחדים

א. החברה פועלת במגזרי הפעילות העיקריים הבאים: ביטוח חיים וחסכון לטווח ארוך (כולל ביטוח בריאות) וביטוח כללי.

ל-9 חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר, 2008 (**)

סה"כ	התאמות וקיזוזים	לא מוקצה למגזרים	ביטוח כללי			רכב חובה	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (*)	
			סה"כ	אחר	רכב רכוש			
בלתי מבוקר אלפי ש"ח								
2,966,699	(1,171)	-	1,601,699	576,281	616,766	408,652	1,366,171	פרמיות שהורווחו ברוטו
443,827	-	-	298,937	245,938	40,100	12,899	144,890	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
2,522,872	(1,171)	-	1,302,762	330,343	576,666	395,753	1,221,281	פרמיות שהורווחו בשייר
(640,065)	(964)	(44,233)	148,108	43,873	23,368	80,867	(742,976)	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון אחרות
219,554	-	-	-	-	-	-	219,554	הכנסות מדמי ניהול
102,873	(8,321)	16,800	53,712	50,487	3,225	-	40,682	הכנסות מעמלות
2,205,234	(10,456)	(27,433)	1,504,582	424,703	603,259	476,620	738,541	סך הכל הכנסות
1,671,092	-	-	1,242,696	354,954	455,978	431,764	428,396	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
(413,635)	-	-	(207,288)	(155,748)	(44,583)	(6,957)	(206,347)	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
1,257,457	-	-	1,035,408	199,206	411,395	424,807	222,049	עמלות והוצאות רכישה אחרות
488,755	(8,321)	3,723	264,914	123,583	122,822	18,509	228,439	הוצאות הנהלה וכלליות
385,680	(1,997)	16,545	139,349	50,666	50,294	38,389	231,783	הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
12,920	-	251	5,319	5,319	-	-	7,350	הוצאות מימון
97,158	(138)	88,527	1,608	1,160	448	-	7,161	סך הכל הוצאות
2,241,970	(10,456)	109,046	1,446,598	379,934	584,959	481,705	696,782	רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה (הטבת מס)
(36,736)	-	(136,479)	57,984	44,769	18,300	(5,085)	41,759	

(*) נתונים נוספים לגבי תחום הפנסיה הכלול במגזר פעילות ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח - ראה סעיף ב' להלן.
 (**) כולל את תוצאות הפעולות של שומרה חברה לביטוח בע"מ - ראה באור 1(א).

באור 4: - מגזרי פעילות מאוחדים (המשך)

א. (המשך)

ל-9 חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר, 2007

סה"כ	התאמות וקיצוים	לא מוקצה למגזרים	ביטוח כללי			רכב חובה	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (*)	
			סה"כ	אחר	רכב רכוש			
בלתי מבוקר אלפי ש"ח								
2,562,868	(825)	-	1,259,209	533,521	451,360	274,328	1,304,484	פרמיות שהורווחו ברוטו
370,001	-	-	231,976	191,268	34,016	6,692	138,025	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
2,192,867	(825)	-	1,027,233	342,253	417,344	267,636	1,166,459	פרמיות שהורווחו בשייר
918,781	-	17,988	152,566	47,976	23,449	81,141	748,227	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון אחרות
236,363	-	-	-	-	-	-	236,363	הכנסות מדמי ניהול
63,013	-	-	34,595	31,564	3,031	-	28,418	הכנסות מעמלות
3,411,024	(825)	17,988	1,214,394	421,793	443,824	348,777	2,179,467	סך הכל הכנסות
2,559,023	-	-	882,507	326,178	325,181	231,148	1,676,516	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
(273,365)	-	-	(169,825)	(138,308)	(35,582)	4,065	(103,540)	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
2,285,658	-	-	712,682	187,870	289,599	235,213	1,572,976	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
404,877	-	-	212,421	114,054	86,881	11,486	192,456	עמלות והוצאות רכישה אחרות
327,065	(825)	229	107,120	42,565	40,537	24,018	220,541	הוצאות הנהלה וכלליות
7,350	-	-	-	-	-	-	7,350	הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
52,627	-	45,230	1,505	1,149	356	-	5,892	הוצאות מימון
3,077,577	(825)	45,459	1,033,728	345,638	417,373	270,717	1,999,215	סך הכל הוצאות
333,447	-	(27,471)	180,666	76,155	26,451	78,060	180,252	רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה (הטבת מס)

(* נתונים נוספים לגבי תחום הפנסיה הכלול במגזר פעילות ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, ראה סעיף ב' להלן.)

באור 4: - מגזרי פעילות מאוחדים (המשך)

א. (המשך)

ל-3 חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר, 2008 (**)

סה"כ	התאמות וקיצוזים	לא מוקצה למגזרים	ביטוח כללי			רכב חובה	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (*)	
			סה"כ	אחר	רכב רכוש			
בלתי מבוקר								
אלפי ש"ח								
992,947	(464)	-	535,255	190,051	206,635	138,569	458,156	פרמיות שהורווחו ברוטו
155,439	-	-	105,897	84,844	16,343	4,710	49,542	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
837,508	(464)	-	429,358	105,207	190,292	133,859	408,614	פרמיות שהורווחו בשייר
(610,437)	(389)	(33,467)	31,512	9,479	5,528	16,505	(608,093)	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון אחרות
78,340	-	-	-	-	-	-	78,340	הכנסות מדמי ניהול
31,482	(3,415)	5,678	13,810	14,139	(329)	-	15,409	הכנסות מעמלות
336,893	(4,268)	(27,789)	474,680	128,825	195,491	150,364	(105,730)	סך הכל הכנסות
302,169	-	-	396,632	94,808	148,040	153,784	(94,463)	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
(206,698)	-	-	(55,491)	(37,602)	(13,043)	(4,846)	(151,207)	
95,471	-	-	341,141	57,206	134,997	148,938	(245,670)	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
149,740	(3,415)	1,454	83,586	36,596	40,310	6,680	68,115	עמלות והוצאות רכישה אחרות
118,009	(795)	4,999	41,148	16,700	12,449	11,999	72,657	הוצאות הנהלה וכלליות
4,474	-	251	1,773	1,773	-	-	2,450	הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
43,147	(58)	39,754	587	479	108	-	2,864	הוצאות מימון
410,841	(4,268)	46,458	468,235	112,754	187,864	167,617	(99,584)	סך הכל הוצאות
(73,948)	-	(74,247)	6,445	16,071	7,627	(17,253)	(6,146)	רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה (הטבת מס)

(*) נתונים נוספים לגבי תחום הפנסיה הכלול במגזר פעילות ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח - ראה סעיף ב' להלן.
 (**) כולל את תוצאות הפעולות של שומרה חברה לביטוח בע"מ - ראה באור 1(א).

באור 4: - מגזרי פעילות מאוחדים (המשך)

א. (המשך)

ל-3 חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר, 2007								
סה"כ	התאמות וקיצוץ	לא מוקצה למגזרים	ביטוח כללי			רכב חובה	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (*טווח)	
			סה"כ	אחר	רכב רכוש			
בלתי מבוקר אלפי ש"ח								
866,293	-	-	430,583	183,369	154,446	92,768	435,710	פרמיות שהורווחו ברוטו
130,316	-	-	85,192	70,045	12,872	2,275	45,124	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
735,977	-	-	345,391	113,324	141,574	90,493	390,586	פרמיות שהורווחו בשייר
60,907	-	6,298	66,335	21,073	10,908	34,354	(11,726)	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון אחרות
18,987	-	-	-	-	-	-	18,987	הכנסות מדמי ניהול
17,964	-	-	9,720	8,957	763	-	8,244	הכנסות מעמלות
833,835	-	6,298	421,446	143,354	153,245	124,847	406,091	סך הכל הכנסות
630,430	-	-	306,969	99,986	104,755	102,228	323,461	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
(78,827)	-	-	(41,364)	(30,613)	(10,340)	(411)	(37,463)	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
551,603	-	-	265,605	69,373	94,415	101,817	285,998	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
153,537	-	-	68,724	35,703	29,153	3,868	84,813	עמלות והוצאות רכישה אחרות
107,682	-	(1,590)	33,581	12,294	14,914	6,373	75,691	הוצאות הנהלה וכלליות
2,450	-	-	-	-	-	-	2,450	הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
35,155	-	31,856	524	403	121	-	2,775	הוצאות מימון
850,427	-	30,266	368,434	117,773	138,603	112,058	451,727	סך הכל הוצאות
(16,592)	-	(23,968)	53,012	25,581	14,642	12,789	(45,636)	רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה (הטבת מס)

(* נתונים נוספים לגבי תחום הפנסיה הכלול במגזר פעילות ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, ראה סעיף ב' להלן.)

באור 4: - מגזרי פעילות מאוחדים (המשך)

א. (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2007								ביטוח חיים וחסכון ארוך (טווח *)			
ביטוח כללי						רכב חובה	רכב רכוש			אחר	סה"כ
התאמות וקיזוזים	לא מוקצה למגזרים	מבוקר			סה"כ						
סה"כ		אלפי ש"ח									
3,452,850	(926)	-	1,691,894	713,197	610,990	367,707	1,761,882	פרמיות שהורווחו ברוטו			
508,278	-	-	323,424	265,598	48,423	9,403	184,854	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה			
2,944,572	(926)	-	1,368,470	447,599	562,567	358,304	1,577,028	פרמיות שהורווחו בשייר			
924,073	(108)	8,408	164,348	52,103	25,965	86,280	751,425	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון אחרות			
286,638	-	-	-	-	-	-	286,638	הכנסות מדמי ניהול			
77,709	-	-	43,312	40,336	2,976	-	34,397	הכנסות מעמלות			
4,232,992	(1,034)	8,408	1,576,130	540,038	591,508	444,584	2,649,488	סך הכל הכנסות			
3,176,525	-	-	1,174,895	435,829	447,639	291,427	2,001,630	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו			
(352,835)	-	-	(222,459)	(178,612)	(44,760)	913	(130,376)	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח			
2,823,690	-	-	952,436	257,217	402,879	292,340	1,871,254	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר			
537,115	-	-	285,225	152,866	116,527	15,832	251,890	עמלות והוצאות רכישה אחרות			
440,460	(926)	11,499	145,227	57,001	55,318	32,908	284,660	הוצאות הנהלה וכלליות			
9,800	-	-	-	-	-	-	9,800	הפחתת נכסים בלתי מוחשיים			
60,441	(108)	55,333	2,005	1,578	427	-	3,211	הוצאות מימון			
3,871,506	(1,034)	66,832	1,384,893	468,662	575,151	341,080	2,420,815	סך הכל הוצאות			
361,486	-	(58,424)	191,237	71,376	16,357	103,504	228,673	רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה (הטבת מס)			

(* נתונים נוספים לגבי תחום הפנסיה הכלול במגזר פעילות ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, ראה סעיף ב' להלן.)

ב. נתונים נוספים לגבי תחום הפנסיה הכלול במגזר פעילות ביטוח חיים וחסכון לטווח ארוך:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007					הכנסות מדמי ניהול הכנסות (הפסד) מהשקעות הוצאות שיווק הוצאות הנהלה וכלליות הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
ל-9 החודשים שהסתיימו ל-31 בדצמבר 2007		ל-9 החודשים שהסתיימו ל-30 בספטמבר 2008		סה"כ רווח לפני מסים	
מבוקר	אלפי ש"ח	מבוקר	אלפי ש"ח		
2007	2008	2007	2008		
188,553	59,303	61,358	152,845	170,397	
13,554	1,699	(5,624)	10,179	3,422	
(10,621)	(9,179)	(11,264)	(17,187)	(30,988)	
(95,215)	(22,599)	(27,299)	(66,246)	(75,859)	
(9,800)	(2,450)	(2,450)	(7,350)	(7,350)	
86,471	26,774	14,721	72,241	59,622	

באור 5: - הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח

א. מדיניות ההנהלה היא להחזיק בסיס הון איתן במטרה לשמר את יכולת החברה להמשיך את פעילותה כדי שתוכל להניב תשואה לבעלי מניותיה וכן על מנת לתמוך בפעילות עסקית עתידית. חברת הביטוח המאוחדת כפופה לדרישות הון הנקבעות על ידי המפקח על הביטוח.

ב. להלן פרטים בדבר דרישות הון על פי תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998, על תיקוניהן (להלן – תקנות ההון) החלות על החברה ועל חברת ביטוח מאוחדת.

שומרה	החברה
ליום 30 בספטמבר 2008	
בלתי מבוקר	
אלפי ש"ח	

הון עצמי מינימלי:

85,083	1,830,564	הסכום הנדרש על פי התקנות (1)
84,509	2,095,746	הסכום המחושב על פי התקנות (2)
(574)	265,182	

בניכוי השקעה בסיני סוכנות לביטוח

(4,125)	-	
(4,699)	265,182	עודף (גרעון) על פי התקנות (3)
5,000	-	שטר הון שהונפק לחברה על ידי שומרה לאחר תאריך המאזן
-	120,000	הגדלת הון עצמי לאחר תאריך המאזן (3)(ז)

עודף תוספת דרישת הון (3)(ו)

עודף 19,069

הון ראשוני:

53,695	80,567	הסכום המינימלי הנדרש על פי התקנות
65,098	1,397,164	הסכום המחושב על פי התקנות

עודף 11,403

(1) הסכום הנדרש כולל, בין היתר, דרישות הון בגין:

-	546,633	הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים ובביטוח מפני מחלות ואישפוז
-	549,875	חברה מאוחדת - מבטחים פנסיה
-	153,971	חברה מאוחדת - שומרה
-	145,396	בגין סיכונים מיוחדים בביטוח חיים
-	173,549	נכסים בלתי מוכרים כהגדרתם בתקנות ההון (בעיקר הלוואות ומקדמות לסוכנים)
-	1,569,424	

(2) כולל כתבי התחייבות נדחים, בחברה בסך 698,582 אלפי ש"ח ובשומרה בסך 19,411 אלפי ש"ח.

באור 5: - הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח (המשך)

ב. להלן פרטים בדבר דרישות הון על פי תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998, על תיקוניהן (להלן – תקנות ההון) החלות על החברה ועל חברת ביטוח מאוחדת. (המשך)

(3) (א) בחוזר מיום 6 במאי, 2008 נקבע כי חברת ביטוח לא תחלק דיבידנדים בסכום העולה על מחצית הרווחים מפעילות רגילה מתחילת שנת 2008, אלא באישורו המוקדם של המפקח.

(ב) חלוקת דיבידנד מעודפי הון כפופה לדרישות נזילות ועמידה בכללי תקנות ההשקעה.

(ג) בחודשים אוקטובר 2007 ואפריל 2008 פורסמו טיטות תיקון לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח)(תיקון), התשס"ח-2007.

במסגרת הטיטוט מוצע להוסיף לדרישות ההון הקיימות דרישות הון בגין קטגוריות אלו:

- (1) נכסים המוחזקים כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה.
- (2) סיכוני קטסטרופה בעסקי ביטוח כללי.
- (3) סיכוני אשראי כשיעור מהנכסים לפי מידת הסיכון המאפיינת את הנכסים השונים.
- (4) סיכונים תפעוליים.
- (5) סיכונים בגין התחייבות לתשלום קצבה בפוליסות ביטוח חיים.

דרישות ההון החדשות צפויות להגדיל באופן משמעותי את ההון העצמי המינימלי הנדרש, אולם לא ניתן להעריך את השפעתן עד לגיבוש הסופי של התקנות. על פי טיטות התקנות, הגדלת ההון תתבצע עד סוף שנת 2010 בשלושה חלקים שנתיים שווים.

(ד) בחודש יוני, 2008 פורסם חוזר בדבר אופן יישום כללי ההצגה והמדידה לפי ה-IFRS לצורך חישוב ההון הנדרש וההון המוכר של חברות ביטוח, החל מהדוחות הכספיים בגין הרבעון השני בשנת 2008. מטרת החוזר הינה לקבוע הוראות לעניין אופן יישום תקנות ההון לגבי השקעות בחברות מוחזקות (לרבות חברות ביטוח וחברות מנהלות שבשליטת חברת הביטוח). לפי החוזר, דרישות ההון לפי תקנות ההון יוסיפו להיות מבוססות על דוחות סולו. לצורך חישוב ההון המוכר לפי תקנות ההון, ההשקעה של חברת ביטוח בחברת ביטוח או בחברה מנהלת נשלטת וכן בחברות מוחזקות אחרות תחושב לפי שיטת השווי המאזני ותיקח בחשבון את שיעור ההחזקה המשורשר בהן.

(ה) בחודש יולי, 2008 פורסם חוזר בדבר היערכות ל-Solvency II. החוזר פורסם בהמשך לאימוץ נוסח מוצע של דירקטיבה Solvency II (להלן - הדירקטיבה המוצעת) על-ידי האיחוד האירופי. הדירקטיבה המוצעת מהווה שינוי יסודי ומקיף של הרגולציה הנוגעת להבטחת כושר הפרעון והלימות ההון של חברות ביטוח במדינות האיחוד ומטרתה לשפר את ההגנה על כספי בעלי הפוליסות, להעמיק את האינטגרציה בין שווקים ולהגביר את התחרותיות בתחום. על-פי האמור בחוזר, בכוונת הפיקוח על הביטוח ליישם את הוראות הדירקטיבה המוצעת לגבי חברות ביטוח בישראל במועד יישומה במדינות החברות באיחוד האירופי, הצפויה במחצית השנייה של שנת 2012. הדירקטיבה המוצעת מבוססת על שלושה נדבכים: דרישות כמותיות, דרישות איכותיות ודרישות גילוי. לצורך יישום הדירקטיבה, הורה המפקח לכל מבטח למנות גורם אחראי בהנהלה וצוות מפתח של בעלי תפקידים בחברה שיהיו אחראים לקידום הדירקטיבה המוצעת וכן למסד וועדת דירקטוריון ייעודית. המבטחים הונחו לאשר בדירקטוריון תכנית היערכות ארגונית ומיכונית ולהחליט בדבר הקצאת משאבים ליישום הדירקטיבה. בנוסף הונחו המבטחים לדווח לדירקטוריון, למפקח ולציבור, באמצעות דוח הדירקטוריון, אודות התקדמות היישום של הדירקטיבה, וכן הונחו לבצע סקר הערכה כמותית לצורך חישוב הדרישות הכמותיות. במקביל הודיע המפקח על הקמת וועדה מקצועית שתלווה את היישום ותסייע בהתאמת הנדרשות ליישום הדירקטיבה בארץ, בה יהיו חברים, בנוסף לנציגי המפקח, נציגי חברות הביטוח ומומחה מטעמן.

באור 5: - הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח (המשך)

ב. להלן פרטים בדבר דרישות הון על פי תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998, על תיקוניהן (להלן – תקנות ההון) החלות על החברה ועל חברת ביטוח מאוחדת. (המשך)

(3) (המשך)

(ו) היתר שליטה לבעלי השליטה בגופים המוסדיים:

בהיתר שנתן המפקח לבעל השליטה בחברה ובחברות המאוחדות, אשר נכנס לתוקף ביום 16 בדצמבר, 2007, התחייבה החברה האם, בהיותה בעלת השליטה, במישורין או בעקיפין, בחברה, במבטחים פנסיה, בשומרה ובמנורה מבטחים גמל (להלן - הגופים המוסדיים), להשלים בכל עת את ההון העצמי של הגופים המוסדיים עד לסכום הקבוע בתקנות הפיקוח או כל תקנה או דין אחר שיבואו במקומו.

תקרת ההתחייבות כאמור לעיל, לא תעלה על הנמוך מבין 50% מההון הנדרש ו- 846 מיליוני ש"ח לעניין החברה, ועל הנמוך מבין 50% מההון הנדרש ו- 32 מיליוני ש"ח לעניין שומרה (הסכומים צמודים למדד שפורסם בחודש יולי 2007).

ההתחייבות תמומש רק כאשר ההון העצמי של הגופים המוסדיים יהיה שלילי, ובגובה סכום ההון השלילי, ובלבד שסכום השלמה לא יעלה על תקרת ההתחייבות כאמור. התחייבות זו היא בלתי הדירה, ותהיה תקפה כל עוד החברה האם שולטת במישורין או בעקיפין בגופים המוסדיים בכפוף לאמור להלן.

ההתחייבות כאמור לעיל, תפוג מאליה במועד המוקדם בו יתקיימו אחד משני התנאים המפורטים להלן:

1. להונה העצמי של החברה יוזרמו 300 מיליוני ש"ח נוספים ממקורות חיצוניים ובנוסף, לא יפחת ההון העצמי הקיים בחברה מ-120% מההון העצמי הנדרש מהחברה לפי תקנות ההון.

2. החברה ושומרה יעמידו את מלוא ההון העצמי הנדרש לפי טיוטת תקנות ההון החדשות כפי שיאושרו (ראה סעיף ג' לעיל).

בחודש אוגוסט 2008 פגה ההתחייבות, וזאת לאחר שהתקיים התנאי בס"ק 1 לעיל. החברה נדרשת להמשיך ולעמוד בתנאי לפיו לא יפחת ההון העצמי הקיים בחברה מ-120% מההון העצמי הנדרש ממנה לפי תקנות ההון, וזאת עד למועד כניסתן לתוקף של תקנות ההון החדשות ועמידת החברה בהוראות התקנות כאמור. במידה ותקנות ההון לא יתוקנו עד ליום 31 בדצמבר, 2008, החברה תהיה רשאית לפנות בבקשה להסרת הדרישות כאמור.

(ז) לאחר תאריך המאזן הנפיקה החברה לחברה האם הון מניות בסך 80 מיליוני ש"ח. בשל ההנפקה גדל ההון המשני המוכר של מנורה ביטוח בסך של 40 מיליוני ש"ח, ובסך הכל גדל ההון העצמי המוכר של החברה בסך 120 מיליוני ש"ח.

באור 6: - אירועים מהותיים בתקופת הדוח

א. התנודתיות הגבוהה בשוק ההון שהחלה במהלך שנת 2007 נמשכה גם בתקופת הדוח וקיבלה ביטוי בדרך של ירידת שוקי המניות בארץ ובעולם ובהמשך מגמת החלשות של הדולר מול השקל.

לתופעות כאמור השפעה שלילית על פעילות הנוסטרו (הון עצמי, ביטוח כללי וביטוח חיים מבטיח תשואה) וכן על פעילות פוליסות משתתפות ברווחים. בתקופת הדוח הושגה, במסגרת פוליסות משתתפות ברווחי השקעה, תשואה ריאלית מצטברת שלילית בשיעור של 15.51% וכתוצאה מכך החברה לא גבתה דמי ניהול משתנים בגין נכסי פוליסות משתתפות ברווחי השקעה שהונפקו עד שנת 2003. כל עוד לא תושג תשואה מצטברת חיובית, החברה לא תהא זכאית לגבות דמי ניהול משתנים העומדים נכון לתאריך הדוח על סך של כ- 171 מליון ש"ח וכ- 239 מליון ש"ח נכון ל-31 באוקטובר, 2008.

באור 6: - אירועים מהותיים בתקופת הדוח (המשך)

ב. ביום 29 במאי, 2008 הנפיקה מנורה גיוס הון על-פי תשקיף 200,000,000 ש"ח ע.ג. תעודות התחייבות (סדרה א'), רשומות על שם, בנות 1 ש"ח ע.ג. כ"א, של מנורה גיוס הון (להלן - התעודות המוצעות). התעודות המוצעות הונפקו בדרך של הרחבת סדרה שנרשמה לראשונה בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ, על-פי תשקיף שפרסמה מנורה גיוס הון ביום 3 במאי, 2007 (להלן - סדרה א'), נושאות ריבית שנתית בשיעור של 4.05%, צמודות (קרן וריבית) למדד המחירים לצרכן שפורסם בגין חודש אפריל, 2007 ועומדות לפרעון ב-11 תשלומים שנתיים שווים ביום 1 ביולי בכל אחת מהשנים 2012 עד 2022. הריבית על תעודות ההתחייבות (סדרה א') תשולם בתשלומים שנתיים ביום 1 ביולי של כל שנה קלנדארית החל בשנת 2008 ועד מועד פרעון הסופי ביום 1 ביולי, 2022. התעודות המוצעות הונפקו בניכיון בשיעור של 2.57%.

ג. ביום 28 בספטמבר, 2008 המירה החברה את שטר ההון הצמית בסך 136 מליון ש"ח, שהונפק לחברה האם בחודש דצמבר 2007, למניות החברה. ההמרה התבצעה תמורת הנפקת 18,908,127 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.ג. כ"א והיתרה נזקפה לקרנות הון.

באור 7: - התחייבויות תלויות

א. בקשות לאישור תובענות כייצוגיות

הבקשות לאישור תובענות כייצוגיות המפורטות בסעיפים 15-1 להלן, אשר בהן, להערכת הנהלת החברה וכן הנהלת שומרה (לעניין תובענות 9 ו-13) המתבססת בין היתר, על חוות דעת משפטית שקיבלו, יותר סביר ("more likely than not") כי טענות ההגנה של החברה ושומרה תתקבלנה והבקשות לאישור התובענות כייצוגיות תדחנה, לא נכללה הפרשה בדוחות הכספיים. בבקשות כאמור אשר בהן יותר סביר כי טענות ההגנה של החברה ידחו, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות לכיסוי החשיפה המוערכת על-ידי החברה.

להערכת הנהלת החברה, המתבססת בין היתר על חוות דעת משפטיות שקיבלה, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות, במקום בו נדרשו הפרשות, לכיסוי החשיפה המוערכת על-ידי החברה. ההפרשות שכללה החברה הינן בסכומים לא מהותיים.

בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות המפורטות בסעיפים 19-16 להלן, אשר הוגשו בתקופת הדוח ולאחריה, לא ניתן בשלב ראשוני זה להעריך את סיכויי אישורן, ולפיכך לא נכללה בדוחות הפרשה בגין תובענות אלו.

1. ביום 21 בספטמבר, 2004 הוגשה כנגד החברה וסוכנות ביטוח הפועלת עימה תביעה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית, בהתאם לחוק הפיקוח. לטענת התובע הטענה החברה, כמו גם סוכנות הביטוח, את מבוטחיה בביטוח כלי שיט, בכך שהנפיקה פוליסות לביטוח כלי שיט בלא שהיה בידיה רישיון מבטח בענף זה. במסגרת התביעה, מבקש התובע להשיב את הפרמיות ששולמו לחברה על ידו ועל-ידי מבוטחים אחרים כאמור, במהלך שבע השנים שקדמו להגשת כתב התביעה. סכום התביעה האישית של התובע עומד על סך של 330 דולר. סכום התובענה הייצוגית לא כומת על-ידי התובע, והוא מבקש לכמתו לאחר קבלת פריטים מהחברה.

ביום 5 בינואר, 2005 הגישה החברה את תגובתה לבקשה לאישור התובענה כייצוגית וביום 3 במרץ, 2005 הגיש התובע תשובה לתגובת החברה. ביום 12 באפריל, 2005 הגישו החברה וסוכנות הביטוח בקשה למחיקת סעיפים מתשובת התובע. עד למועד זה לא ניתנה החלטה בבקשה זו. ביום 13 בדצמבר, 2007 הגיש התובע בקשה לצרוף מבקש ייצוגי בנוסף לו. החברה הגישה תגובתה לבקשה זו ביום 3 בפברואר, 2008, במסגרתה התבקש בית המשפט לדחות את בקשת הצירוף. ביום 1 באפריל, 2008 אישר בית המשפט הסדר דיוני בין הצדדים לפיו התובע הייצוגי יוחלף, המחלוקת בין הצדדים תצטמצם לשאלות משפטיות בלבד והצדדים יגישו סיכומיהם בכתב. הצדדים הגישו סיכומיהם בכתב.

באור 7: - התחייבויות תלויות (המשך)

א. בקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

2. ביום 18 באוקטובר, 2004 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו, תביעה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית נגד החברה ונגד שתי חברות ביטוח נוספות (להלן - הנתבעות). התביעה והבקשה לאישורה כתובענה ייצוגית הוגשו מכוח חוק הפיקוח וחוק הגנת הצרכן התשנ"ה-1995. לטענת התובעים הטעו הנתבעות את התובעים ומבוטחים נוספים בביטוח בריאות אשר הינם חיילים בשירות צבאי, בכך שלא הביאו לידיעתם כי החל ממועד גיוסם היקף הכיסוי הביטוחי הינו זניח, מכיוון שהשימוש בכיסוי הביטוחי על-ידי חייל, מותנה בהסכמה מוקדמת של הצבא וכן בשל העובדה שקבלת טיפול מגורם אזרחי תשלול את אחריות הצבא לפציעת החייל. במסגרת התביעה, מבקשים התובעים להשיב את הפרמיות ששולמו לנתבעות על ידם ועל-ידי מבוטחים נוספים כאמור בתקופת היותם חיילים, במהלך שבע השנים שקדמו להגשת כתב התביעה. סכום התביעה האישית כנגד כל הנתבעות עומד על סך של 4,883 ש"ח. סכום התביעה הייצוגית לא כומת על ידי התובעים והם מבקשים לכמתו לאחר קבלת פרטים מהנתבעות. עם זאת, מציינים התובעים כי הם מעריכים את סכום התביעה הכולל כנגד כל הנתבעות בסדר גודל של כ- 70 מליון ש"ח. ביום 10 באפריל, 2005 הגישה החברה את תגובתה לבקשה לאישור התובענה כייצוגית.

ביום 2 ביולי, 2005 הגישו התובעים את תשובתם לתגובה לבקשה לאישור התובענה כייצוגית. ביום 21 ביוני, 2006 איפשר בית המשפט ליועץ המשפטי לממשלה להגיש את עמדתו בנדון. בקדם משפט אשר התקיים ביום 22 בינואר, 2007 הסכימו הצדדים לוותר על חקירות בתיק ולהגיש את סיכומיהם. ביום 3 ביולי, 2007, בטרם הגישה החברה סיכומים מטעמה, הגישו התובעים בקשה להוספת ראייה. החברה הגישה את תגובתה ביום 7 באוקטובר, 2007. ביום 23 באוקטובר, 2007 התיר בית המשפט הוספת הראיות והורה על הגשת הסיכומים על ידי התובעים תוך 60 ימים. הצדדים הגישו את סיכומיהם לבית המשפט והתובעים אף הגישו את סיכומי התשובה.

3. ביום 19 בדצמבר, 2004 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו תביעה כנגד החברה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - הבקשה). עניינה של התביעה הינה טענה של הטעיה צרכנית במכירת הרחבות לפוליסת דירה ללא בקשת המבוטח ו/או הסכמתו.

הסעד העיקרי המבוקש בתובענה הינו להשיב לתובעים את דמי הביטוח שנגבו בגין ההרחבות כאמור במהלך שבע השנים שקדמו למועד הגשת התובענה. החברה הגישה תשובה לבקשה. התובע הגיש בקשה לתיקון הבקשה והתביעה. בקשה זו לתיקון התביעה והבקשה התקבלו ועל כך הגישה החברה ערעור שנדחה. בהתאם, הגיש התובע בקשה מתוקנת והחברה הגישה את תגובתה לבקשה המתוקנת. ביום 19 במאי, 2008 התקיים דיון והצדדים גישו סיכומיהם בכתב.

4. ביום 21 בנובמבר, 2005 הוגשה כנגד החברה תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - הבקשה). עניינה של התובענה הוא בפרשנות נספח לפוליסות ביטוח חיים המתייחס לכיסוי ביטוחי בגין נכות תאונתית (להלן - נספח נכות תאונתית). הטענה המרכזית בתובענה הינה כי החברה מסייגת את חבותה בכל הקשור לכיסוי ביטוחי בגין נכות תאונתית הכלול בנספח נכות תאונתית, וזאת דרך חישוב תגמולי הביטוח שלא בהתאם להוראות הנספח, ולפיכך מפרה החברה את חובת הגילוי הקבועה בחוק הפיקוח והתקנות שהותקנו מכוחו, פעולה שהינה, לפי הטענה, גם בבחינת הטעיה לאחר קרות האירוע הביטוחי בנוגע להיקף הכיסוי הביטוחי ובניגוד להוראות החוק האמור.

הסעד המבוקש על ידי התובע הינו תשלום הפער בין סכום הפיצוי המגיע לו לטענתו לפי פרשנותו את הפוליסה ובין סכום הפיצוי ששולם לו בפועל לפי פרשנות החברה את הפוליסה, וזאת לגבי כלל המבוטחים שהיו זכאים לפיצוי על-פי נספח נכות תאונתית והתשלום בוצע בשבע השנים האחרונות. סכום התביעה האישית של התובע הועמד על סך של 17,599 ש"ח, בעוד שלגבי כלל חברי הקבוצה אין בידי התובע נתונים המאפשרים עריכת אומדן של הנזק הכולל. החברה הגישה את תגובתה לבקשה בחודש אפריל, 2006. הדיון בבקשה הועבר לבית המשפט במחוז מרכז. ביום 1 במאי, 2008 הוגשה עמדת היועץ המשפטי לתיק והצדדים ממתניים להחלטת בית המשפט בקשר עם חקירת המצהירים והגשת סיכומים. התלונה בעניין העולה בתובענה שהגיש המבקש למפקח נמצאה מוצדקת, בהחלטת סגנית המפקח מיום 17 במאי, 2006 (להלן - ההכרעה). על-פי ההכרעה, על החברה לחשב ממועד ההכרעה ואילך, את תגמולי הביטוח על-פי הפוליסה בדרך שנקבעה בהכרעה ולא בדרך בה נהגה החברה לחשב את תגמולי הביטוח. על הכרעה זו הגישה החברה ערעור ביום 30 באוקטובר, 2006. התיק בערעור קבוע לסיכומים בכתב.

באור 7: - התחייבויות תלויות (המשך)

א. בקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

5. ביום 3 באפריל, 2006 הוגשה כנגד החברה תביעה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - הבקשה). הבקשה הוגשה מכוח חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006. עניינה של התביעה והבקשה בגבייה, לפי הנטען, של תשלומים בלתי חוקיים, לכאורה, אשר גבתה החברה מציבור מבוטחיה שהתקשרו עימה בפוליסת ביטוח בריאות או פוליסת ביטוח חיים. לטענת התובעים, החברה עושה לעצמה מנהג בעת התקשרותה עם מבוטחיה בפוליסה חדשה וכן בעת ביצוע שינויים ו/או הרחבות בפוליסה קיימת, לחייב את המבוטחים, ובכללם התובעים, בפרמיה למן ה-1 בחודש בו התקשרו עם החברה או הרחיבו את הכיסוי הביטוחי (לפי העניין) וזאת גם באותם מקרים בהם ההתקשרות בוצעה לאחר ה-1 בחודש ולעתים אף בסוף החודש. לטענת התובעים אין חולק כי בגין כל התקופה שמה-1 בחודש הרלבנטי ועד למועד בו התקשר המבוטח עם החברה, לא ניתן הכיסוי הביטוחי נשוא הפוליסה החדשה או ההרחבה.

לטענת התובעים, במעשיה הנטענים, הטעתה החברה את ציבור לקוחותיה תוך הפרת חובת תום הלב כלפיהם וכי הם והקבוצה אותה הם מבקשים לייצג זכאים להשבה של החלק העודף של הפרמיה שנגבתה מהם שלא כדין. הנזק האישי של התובעים הועמד על ידם על סך של 389 ש"ח. הצדדים ניהלו מגעים לסיום המחלוקת ביניהם בדרך של פשרה. ביום 16 באוקטובר, 2007 חתמו הצדדים על הסכם פשרה אשר הוגש לבית המשפט בצירוף בקשה לאישור.

ביום 28 בנובמבר, 2007 התקיים דיון מקדמי, במסגרתו הורה בית המשפט לצדדים למסור לו שמות של מומחים מוצעים בלתי תלויים. ביום 12 בדצמבר, 2007 מינה בית המשפט מומחה אשר בוחן בימים אלה את סבירותו של הסכם הפשרה. התיק נקבע לדיון בחודש יוני 2008. הצדדים הגישו בקשה לדחיית מועד הדיון עד להשלמת הבדיקה של המומחה. ביום 22 באוקטובר הגישו הצדדים הסכם פשרה מתוקן ובמסגרת הדיון שהתקיים התבקש המומחה להגיש חוות דעת משלימה. התיק נקבע לדיון ביום 30.11.08.

6. ביום 25 באפריל, 2006 הוגשה כנגד החברה תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - הבקשה). הבקשה הוגשה מכוח חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006. עניינה של התובענה בפוליסת אובדן כושר עבודה (להלן-פוליסה) של החברה. לטענת התובעים, בפוליסה קבוע תנאי שעניינו "תקופת המתנה" (בת שלושה חודשים), שמשמעותו היא כי תגמולי ביטוח בגין אירוע ביטוחי בתקופת הפוליסה ישולמו רק החל מתום תקופת המתנה ובתנאי שהמבוטח עדיין חסר כושר עבודה במועד זה וכל עוד נמשך אי הכושר. לטענת התובעים, החברה (כמו גם חברות ביטוח נוספות הנתבעות בתובענה, להלן ביחד - הנתבעות) גובה דמי ביטוח גם בשלושת החודשים האחרונים שלפני תום תקופת הביטוח וזאת למרות שלפי תנאי הפוליסה, מבוטחים לא יהיו זכאים לקבלת תגמולי ביטוח לפי הפוליסה במידה ומקרה הביטוח יארע בשלושת החודשים האחרונים שלפני תום תקופת הביטוח בשל תקופת המתנה הנזכרת.

על בסיס האמור טוענים התובעים כי הנתבעות הטעו אותם, פעלו בחוסר תום לב, הפרו חובות שבדין, פעלו ברשלנות, הפרו חובות חקוקות ועשו עושר ולא במשפט וכי התנאי בדבר "תקופת המתנה" הינו תנאי מקפח בחוזה אחיד.

הסעד המבוקש על-ידי התובעים הינו, אישור התובענה הייצוגית, מתן צו המחייב את הנתבעות להפסיק ולגבות דמי ביטוח בגין תקופת שלושת החודשים האחרונים שלפני תום תקופת הפוליסה וכן חיוב הנתבעות להשיב את דמי הביטוח שגבו מחברי הקבוצה בגין התקופה האמורה. לטענת התובעים ובהתבסס על חוות דעת שצורפה לתובענה מטעמם, הנזק הכולל של הקבוצה לשנים 2004 - 1998 מוערך באופן ראשוני בסך של 47.6 מליון ש"ח לכלל הנתבעות ומתוכו (על-פי חוות הדעת) סך של 5.4 מליון ש"ח כנגד החברה. החברה הגישה תשובתה ביום 6 בנובמבר, 2006. התיק נקבע לסיכומים בכתב אשר הוגשו על ידי הצדדים.

7. ביום 20 באוגוסט, 2007 הוגשה כנגד החברה כמו-גם כנגד חברות ביטוח נוספות (להלן - הנתבעות), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - הבקשה). הבקשה הוגשה מכוח חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006. עניינה של התובענה הוא דרישה להחזר מלוא תשלומי פרמיות חודשיות ראשונות ששולמו על ידי מבוטחים חדשים שהצטרפו לביטוח בריאות ו/או "ביטוח ניתוח" (להלן - פוליסות בריאות) של הנתבעות, בגין תקופת אכשרה בת 3 חודשים שתחילתה במועד תחילת תוקפן של פוליסות הביטוח (להלן - תקופת אכשרה). לטענת התובעים, מכיוון שעל פי תנאי פוליסות הבריאות מקרה ביטוח שחל במהלך תקופת האכשרה לא מוכר כמקרה שלגביו חל כיסוי ביטוחי, אזי לכאורה המבוטח משלם דמי ביטוח עבור מוצר ו/או שירות שאיננו מסופק לו משך תקופת האכשרה, ומכאן שגביית דמי הביטוח

באור 7: - התחייבויות תלויות (המשך)

א. בקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

7. (המשך)

בתקופה זו הינה שלא כדין. הסעד המבוקש על ידי התובעים הינו החזר מלא של דמי הביטוח ששולמו על ידי מבוטחים בפוליסות הנ"ל במהלך תקופת האכשרה והפסקת גביית דמי ביטוח בגין תקופה אכשרה בעתיד. הנזק האישי של התובע שהינו מבוטח החברה הועמד על סך של 280 ש"ח (משוערך ליום הגשת התביעה) בעוד שסכום התביעה הכולל כנגד כל הנתבעות (לרבות בגין פוליסות שבוטלו בעבר) חושב והוערך על ידי התובעים בסך של כ- 731 מליון ש"ח. החברה הגישה תגובתה וטרם נקבע מועד לדיון בבקשה.

8. ביום 8 באוגוסט, 2007 הוגשה כנגד החברה תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - הבקשה). הבקשה הוגשה מכח חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006. עניינה של התובענה הוא הפחתת תגמולי ביטוח בקרות מקרה ביטוח של אובדן גמור או אובדן גמור להלכה בביטוח רכב, וזאת, על פי הטענה, שלא כדין ובניגוד להנחיית המפקח לפיה על מבוטח לפרט בפני המבוטח בשלב הצעת הביטוח פירוט של המשתנים המיוחדים שבמחירון העשויים להשפיע על ערך הרכב לצורך חישוב תגמולי הביטוח במקרי ביטוח כאמור וזאת תוך ביצוע הטעיה, הפרת חוזה והתעשרות שלא כדין. הסעד המבוקש בתובענה הינו השבה של ההפרש בין סכום תגמולי הביטוח ללא השפעת המשתנים הנ"ל לבין סכום תגמולי הביטוח שהחברה שילמה בפועל. הנזק האישי לתובע על פי התובענה הועמד על סך של 4,550 ש"ח, בעוד שהנזק המצרפי לכלל חברי הקבוצה הוערך על ידי התובע בסך של 87 מליון ש"ח. החברה טרם הגישה תגובתה. מועד לדיון בבקשה נקבע לחודש ינואר 2009.

9. תובענה דומה לזו המפורטת בסעיף 8 לעיל, הוגשה ביום 22 ביולי, 2007, כנגד שומרה. הנזק המצרפי לכלל חברי הקבוצה הוערך על ידי התובע בסך של 60 מיליון ש"ח. שומרה טרם הגישה תגובתה וטרם נקבע מועד לדיון בבקשה.

10. ביום 3 בינואר, 2008, הוגשה כנגד החברה, כמו-גם כנגד חברות ביטוח נוספות (להלן - הנתבעות), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - הבקשה). הבקשה הוגשה מכח חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006. עניינה של התובענה הוא בדרישה להחזר סכומים שנטען כי נגבו ביתר ושלא כדין בגין מרכיב תשלום בפוליסות המכונה "תת שנתיות". על פי הטענה, הגביה ביתר נובעת הן מגביה בשיעור העולה על השיעור המותר, הן בשל גביית מרכיב התת שנתיות בגין חלקים או תשלומים בפוליסה שהתשלום אינו אמור לחול עליהם (כגון בגין חלק החיסכון בפוליסה או בגין תשלום המכונה "גורם פוליסה") וכן בשל גביית המרכיב האמור בפוליסות שאינן פוליסות ביטוח חיים, והכל בניגוד להנחיית המפקח. עילות התביעה העיקריות הנטענות הן: הפרת הוראות חוק הפיקוח, תקנות הפיקוח וחוזרי המפקח, חוסר תום לב ועשיית עושר ולא במשפט. הסעד המבוקש על ידי התובעים הינו החזר סכום התת שנתיות שנגבה שלא כדין כמתואר בתובענה, וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן כמתואר לעיל. הנזק האישי של כל התובעים ביחד הוערך על פי העולה מכתב התביעה בסך כולל של כ- 1,683 ש"ח (בגין שנת ביטוח אחת) בעוד שסכום התביעה הכולל כנגד כל הנתבעות (בגין תקופה של 7 השנים האחרונות) חושב והוערך על ידי התובעים בסך של כ- 2.3 מיליארד ש"ח, מתוכם יוחס לחברה סך נזק כולל של כ- 229 מליון ש"ח, והכל בהתבסס על הערכות והנחות שהניחו התובעים לענין זה. החברה טרם הגישה תגובתה וטרם נקבע מועד לדיון בבקשה.

11. ביום 3 בינואר, 2008 הוגשה כנגד החברה, כמו-גם כנגד חברות ביטוח נוספות (להלן - הנתבעות), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - הבקשה). הבקשה הוגשה מכח חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006. עניינה של התובענה הוא בדרישה להחזר הסכומים שנטען כי נגבו ביתר ושלא כדין בגין מרכיב דמי הניהול בפוליסות ביטוח חיים מסוג "משתתף ברווחים", בניגוד לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזי ביטוח), התשמ"ב-1981 (להלן - תקנות הפיקוח). על פי הטענה, הגביה שלא כדין הינה בשתי דרכים: (א) גביית דמי ניהול קבועים בשיעור גבוה מהמותר (למעלה משיעור של 0.05% לחודש מהשווי המשוערך של תיק ההשקעות) ו- (ב) גביית דמי ניהול משתנים מדי חודש במקום לגבות את דמי הניהול בסוף השנה. עילות התביעה הנטענות הן: הטעיה ומצג שווא, הפרת הוראות חוק הפיקוח, תקנות הפיקוח וחוזרי המפקח, חוסר תום לב ועשיית עושר ולא במשפט. הסעד המבוקש על ידי התובעים הינו החזר סכום דמי הניהול העודפים שנגבו על פי הטענה שלא כדין או התשוואה שהפסידו כמתואר בתובענה, וכן מתן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן כמתואר לעיל. הנזק האישי של התובע שהינו מבוטח של החברה הועמד על סך של 5.45 ש"ח (בגין שנת ביטוח אחת), בעוד שסכום התביעה הכולל כנגד כל הנתבעות (בגין

באור 7: - התחייבויות תלויות (המשך)

א. בקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

11. (המשך)

תקופה של 7 השנים האחרונות) חושב והוערך על ידי התובעים בסך של כ- 244 מליון ש"ח, מתוכם יוחס לחברה סך נזק כולל של כ- 18 מליון ש"ח, והכל בהתבסס על הערכות והנחות שהניחו התובעים לענין זה. החברה טרם הגישה תגובתה. ישיבת קדם משפט נקבעה לחודש מרס 2009.

12. ביום 18 בפברואר, 2008 הוגשה כנגד החברה, כמו גם כנגד חברות ביטוח נוספות (להלן - חברות הביטוח הנוספות, וביחד - הנתבעות), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - הבקשה). הבקשה הוגשה מכוח חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006. עניינה של התובענה הינה הטענה לפיה הנתבעות אינן משלמות, כביכול, כחלק מתשלום תגמולי ביטוח בביטוחי רכב רכוש וביטוח רכב צד ג' למבטחים או ניזוקים שהינם "עוסקים" לפי חוק מס ערך מוסף, את רכיב המע"מ בגין עלות תיקוני הרכב, ירידת ערך הרכב ועלות חוות דעת השמאים, אשר בעלות תשלומם נשאו התובעים, וזאת שלא כדין, באופן בו תקבולי הביטוח שולמו, לכאורה, בחסר, מאחר ולטענת התובעים, על פי הדין אין באפשרותם של בעלי הרכבים המסחריים לנכות באופן מלא את תקבולי המע"מ ששילמו. התובעים טוענים (כנגד חברות הביטוח הנוספות בלבד) כי הן אינן כוללות את רכיב המע"מ במסגרת חישוב ירידת ערך הרכב, על אף כי החל מחודש יולי 2005, אוסרות תקנות מס ערך מוסף, על "עוסק" לנכות את רכיב המע"מ לצורכי מס התשומות בגין רכישה או יבוא של "רכב פרטי", אפילו הרכב משמש או נועד לשמש את העוסק אך ורק לצרכי עסקו. הנזק האישי לתובע מס' 2, בגין האירוע המיוחס לחברה, מוערך על ידו, כנזכר בתביעה, בסך של 108 ש"ח, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית. התובעים אומדים את סכום התביעה כנגד כל הנתבעות, בשם כל הקבוצה אותם הם מבקשים לייצג בסך של 100 מיליוני ש"ח. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה - כל אדם ו/או תאגיד, אשר לא קיבל החזר מע"מ (מלא או חלקי) מהנתבעות במסגרת קבלת תקבולי ביטוח (על תיקונים, חו"ד שמאי וירידת ערך הרכב), אשר התקבלו במשך שבע השנים שקדמו להגשת הבקשה, ו/או כל אדם ו/או תאגיד, אשר בתחשיב הפיצוי שקיבל מהנתבעות בגין ירידת ערך הרכב לא הובא בחשבון רכיב המע"מ על ערך הרכב במועד הרלבנטי לעריכת התחשיב הנ"ל, וזאת החל מיום 10 ביולי, 2005 ואילך. התובעים מציינים, כי בשלב זה אין באפשרותם לדעת את המספר המדויק של יחיד הקבוצה המיוצגת. עילות התביעה הנטענות הן: הטעיה והפרת חובת גילוי על פי הוראות חוק הגנת הצרכן, הפרת חובה חקוקה לרבות חוק חוזה ביטוח, התנהגות שלא בתום לב ושלא בדרך מקובלת בניגוד לחוק החוזים (חלק כללי) ועשיית עושר ולא במשפט. הסעדים המבוקשים על ידי התובעים הינם: מתן פסק דין עשה/הצהרתי לפיו על הנתבעות להביא בחשבון את רכיב המע"מ בכלל החישוב לירידת ערך הרכב, מתן פסק דין עשה/הצהרתי לפיו על כל אחת מהנתבעות לשלם במסגרת תקבולי הביטוח, בגין תיקון הרכב, שמאות וירידת ערך הרכב, את אותו חלק המע"מ אשר על פי הדין לא ניתן לנכותו באמצעות מס תשומות; להורות לכל אחת מהנתבעות לשלם ליחיד הקבוצה המיוצגת (ובכללם לתובעים) את המע"מ על תקבולי הביטוח בגין תיקונים לרכב, בדיקת דו"ח שמאי (וירידת ערך הרכב מיום 10 ביולי, 2005 ואילך), בשיעור אותו חלק המע"מ שאינו ניתן לניכוי במס תשומות על פי הדין, וזאת לשבע השנים שקדמו להגשת בקשת האישור, בתוספת ריבית מיוחדת לפי סעיף 28א' לחוק חוזה ביטוח, או הפרשי הצמדה וריבית כדין. החברה טרם הגישה תגובתה וטרם נקבע מועד לדיון בבקשה.

13. ביום 20 בפברואר, 2008 הוגשה כנגד החברה, וכנגד שומרה, כמו גם כנגד חברות ביטוח נוספות, וכנגד תאגיד נוסף שאיננו מבטח (להלן ביחד - הנתבעות), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן - התובענה). עניינה של התובענה, הינה, לפי הטענה, בהטעיה, באי גילוי ובהתעשרות שלא כדין של הנתבעות באמצעות גביית דמי ביטוח בפוליסת ביטוח מקיף לרכב, בגין כיסוי ביטוחי נוסף [ריידר] מפני גניבה ו/או החלפה של מערכת שמע לרכב בדגמי רכבים בהם מורכבת מערכת שמע אינטגרלית מקורית (להלן - מערכת שמע אינטגרלית). לטענת התובעים, מדובר בגביית שווא, שכן בפועל, הנתבעות לא נדרשות לממש הכיסוי ו/או שהן נדרשות לממשו בהיקף כה זניח, עד כי לא ראוי לחייב בגינו בדמי ביטוח בסכום כלשהו או בסכום השווה לזה הנגבה על ידן בפועל. כמו כן, טוענים התובעים כי הנתבעות לא יידעו ו/או גילו למבוטחיהן כי ניתן להסיר מפוליסת הביטוח את הכיסוי הביטוחי של מערכת השמע האינטגרלית. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה כל מבוטח אשר רכש פוליסת ביטוח מקיף ו/או מנוי לכיסוי ביטוחי של חבילה ספציפית מאת הנתבעות, ואשר שילם בשבע השנים האחרונות, במסגרת פוליסת ביטוח מקיף לרכב, דמי ביטוח ו/או דמי מנוי עבור כיסוי ביטוחי למערכת שמע אינטגרלית.

באור 7: - התחייבויות תלויות (המשך)

א. בקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

13. (המשך)

התובעים מעמידים את הנזק האישי לכל אחד מחברי הקבוצה על סך של כ- 50 ש"ח, בממוצע. התובעים טרם אמדו את הנזק לקבוצה, אך מעריכים כי מדובר בעשרות רבות של מיליוני ש"ח. עילות התביעה הינן מכוח חוק החוזים (חלק כללי), חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), חוק הגנת הצרכן, חוק המכר, פקודת הנזיקין (נוסח חדש), וחוק עשיית עושר ולא במשפט. הסעדים העיקריים המבוקשים על ידי התובעים הינם ביטול ההוראה בפוליסה הנוגעת לכיסוי ביטוחי למערכת שמע אינטגרלית ברכב, מתן צו עשה כנגד הנתבעות שיוורה על החזר דמי הביטוח בגין כיסוי למערכת שמע אינטגרלית, או לכל הפחות החלק היחסי מדמי הביטוח כאמור (המשקלל את שיעור הסיכון בפועל), שנגבו על ידי הנתבעות, על פי הטענה, שלא כדין וכן בקשה להמצאת מסמכים לצורך בירור וכימות הנזק הנתבע וזיהוי מדויק של הקבוצה. החברה הגישה תגובתה ודיון מקדמי בבקשה נקבע לחודש יוני 2009.

14. ביום 23 במרס, 2008 הוגשה כנגד החברה (להלן - הנתבעת), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן - התובענה). עניינה של התובענה הוא, לפי הטענה, בהפרה לכאורה של סעיף 28(א) לחוק חוזה ביטוח, התשמ"א - 1981 ותקנה 27(ז) לתוספת לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו - 1986, המורות כי מקום בו מוגשת תביעה לתגמולי ביטוח, והכספים משולמים לתובע בחלוף 30 ימים מאת הגשת התביעה, על המבטח להוסיף לתגמולי הביטוח ריבית שנתית בשיעור 4% בעבור התקופה שמחלוף 30 יום ממועד הגשת התביעה ועד למועד התשלום בפועל. לטענת התובע, הנתבעת נמנעת מתשלום תוספת הריבית כאמור ומחתימה את התובעים על כתבי סילוק. בכך, לטענת התובע, מתעשרת הנתבעת שלא כדין. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג כוללת כל אדם אשר, במשך 7 השנים הקודמות להגשת התובענה, קיבל מהנתבעת תגמולי ביטוח בשל נזק לרכב פרטי, בין אם היה מבוטח אצל הנתבעת בביטוח מקיף ובין אם קיבל תגמולי ביטוח כצד ג' (נפגע), מקום בו שולמו לאותו אדם תגמולי הביטוח בחלוף 30 יום ומעלה מיום הגשת התביעה לנתבעת וללא שצורפה לכספי תגמולי הביטוח ריבית שנתית בגובה 4% כמתחייב מהוראות הדין. הנזק האישי לו טוען התובע הינו כ- 14 ש"ח, והוא מעריך את סך הנזק לקבוצה כולה בכ- 19.3 מיליון ש"ח. עילות התביעה הן: הפרת חובות חקוקות מכוח חוק חוזה ביטוח ותקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי) וכן עשיית עושר ולא במשפט. החברה טרם הגישה תגובתה. דיון מקדמי בבקשה נקבע לחודש מרס 2009.

15. ביום 14 באפריל, 2008 הוגשה כנגד החברה (להלן - הנתבעת) תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן - התובענה). עניינה של התובענה הוא, לפי הטענה, בהפליה לרעה של נשים במסגרת פוליסות המכונות "ביטוחי מנהלים", שהופקו לפני שנת 2001. על פי הטענה, הנתבעת נוהגת לזכות נשים מבוטחות, בהגיען לגיל הפרישה, בגמלה חודשית נמוכה מזו שמקבל מבוטח גבר בעל נתונים זהים, בנימוק כי תוחלת החיים של נשים גבוהה יותר. לעומת זאת, לפי הטענה, הנתבעת גובה מנשים פרמיית "ריסק" בשיעור זהה לזה שהיא גובה מגברים, על אף ששיעורי התמותה של נשים הינם נמוכים בהרבה. בכך, לטענת התובעת, יש משום הפליה אסורה מאחר והנתבעת מבחינה בין המגדרים כאשר ההבחנה פועלת לטובתה.

הקבוצה אותה מבקשת התובעת לייצג הינה כלל הנשים אשר רכשו מהנתבעת פוליסות המכונות "ביטוח מנהלים" בהן נערכה הבחנה בין גברים לנשים לעניין תשלום הגמלא אך לא נעשתה הבחנה בין המינים לעניין פרמיית ריסק. התובעת איננה מציינת את הנזק האישי שנגרם לה, לטענתה. התובעת טוענת כי לאור היקף הקבוצה (המוערך על ידה בעשרות אלפי נשים) הנזק שנגרם לכלל חברות הקבוצה מוערך במאות מיליוני ש"ח. עילות התביעה הן: הפליה בניגוד לחוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים, בכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים (להלן: "חוק איסור הפליה"); הפרת הוראות חוק הפיקוח; עשיית עושר ולא במשפט; הפרת חוק הגנת הצרכן וקביעת "תנאי מקפח" בחוזה אחיד כמשמעותו בחוק החוזים האחידים. הסעדים העיקריים המבוקשים על ידי התובעת הינם כי בית הדין יקבע ו/או יורה כי: א) ההפליה בה נוהגת הנתבעת, לפי הטענה, מנוגדת לדין, וכל הוראה בפוליסה ו/או כל פעולה מכוחה של הפליה זו - בטלות ומבוטלות; ב) בידי התובעת ויתר חברות הקבוצה הזכות לבחור בין החלופות הבאות: 1) להשוות את מקדמי הגמלה למבוטחת אישה לאלה הנוהגים למבוטח גבר באותו גיל, ולהורות כי במקרה של תשלום חד פעמי במקום גמלא יוגדל הסכום החד פעמי למבוטחת אישה בהתאם ליחס שבין מקדם הגמלא למבוטח גבר למקדם הגמלה למבוטחת אישה בגיל הרלבנטי. 2) הפחתה של סכומי הריסק שנגבו מהתובעת בפוליסה נשוא התובענה ויתר המבוטחות בפוליסה מסוג זה, והעמדתם

באור 7: - התחייבויות תלויות (המשך)

א. בקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

15. (המשך)

על סכומי הריסק הראויים למבוטחת אישה, כאשר הסכומים שיופחתו יצורפו לסכומי הצבירה לחיסכון של התובעת. כמו כן, התובעת מבקשת מבית הדין להתיר פיצול סעדים כך שניתן יהיה לתבוע בנפרד את הפיצוי ללא הוכחת נזק כקבוע בחוק איסור הפליה. החברה הגישה בקשה לסילוק התובענה על הסף בשל העדר סמכות עניינית של בית הדין לעבודה לדון בתובענה. בית הדין התיר לחברה לא להגיש את תגובתה לגוף התובענה והבקשה עד להכרעה בבקשה לסילוק. ביום 2 באוקטובר 2008, נעתק בית הדין לבקשת הסילוק הנ"ל.

16. ביום 30 ביולי, 2008 הוגשה כנגד שומרה תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן - התובענה). עניינה של התובענה הינה, לפי הטענה, בהפרה לכאורה של סעיפים 65, 67, 56(א) ו-56(ג) לחוק חוזה ביטוח, התשמ"א-1981, סעיף 12(א) לתוספת לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 והוראה של המפקח על הביטוח, המורים כי מקום בו מוגשת תביעת צד ג' לתגמולי ביטוח, על המבטח לשלם לידי צד ג' את מלוא הסכומים שהמבוטח צריך היה לשלם בשל מקרה הביטוח, לרבות את שכר טרחת השמאי. לטענת התובע, שומרה נמנעת מלשלם ו/או להשיב לצד ג' את מלוא שכר טרחת השמאי. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג הינה כל אדם אשר היה זכאי לקבל משומרה, כצד ג', כספים ו/או תגמולי ביטוח בשל נזק לרכב במהלך 7 השנים האחרונות, ושומרה לא השיבה ו/או שילמה לידי, את מלוא הסכום ששילם בגין שכר טרחת השמאי ו/או חלק ממנו. התובע העמיד את נזקו האישי על סך של 150 ש"ח, ומעריך את הנזק הכולל לקבוצה בכ- 6.8 מיליוני ש"ח. עילות התביעה הנתבעת הן הפרת חובה חקוקה ועשיית עושר ולא במשפט. בשלב מקדמי זה, לא ניתן להעריך את סיכויי התביעה ואת הסיכויים לאישורה כתובענה ייצוגית. החברה טרם הגישה תגובתה. מועד לדיון מקדמי בבקשה נקבע לחודש יוני 2009.

17. ביום 3 באוגוסט, 2008 הוגשה כנגד החברה, תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן - התובענה). עניינה של התובענה, לפי הטענה, באי תשלום שיפוי למבוטחי הנתבעת בביטוחי רכב, בגין הנזק שנגרם לאמצעי המיגון שהותקן ברכב על פי דרישתה תוך הפרת הוראות סעיף 1 לתוספת לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 (להלן - הפוליסה התקנית). הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה כל מבוטח אשר זכה, החל מיום 1.4.04 לקבל מהחברה תגמולי ביטוח בשל נזק לרכב פרטי או מסחרי עד 4 טון, לרבות בשל אובדן גמור, אובדן להלכה או גניבה עת היה מבוטח אצל החברה בביטוח לפי פרק א' לפוליסה התקנית ולא קיבל את כל ו/או חלק מתגמולי הביטוח בגין אובדן או נזק שנגרם לאמצעי המיגון כאמור. התובע העמיד את נזקו האישי על סך של 550 ש"ח ובהסתמך על נתונים מדוחותיה הכספיים של החברה ועל חישובים שביצע לעניין זה, העריך את הנזק הכולל לקבוצה כהגדרתה לעיל בכ- 23 מיליון ש"ח. עילות התביעה הנתבעת הינן הפרת חובה חקוקה ועשיית עושר ולא במשפט.

18. תובענה דומה לזו המפורטת בסעיף 16 לעיל, הוגשה ביום 2 בנובמבר, 2008 כנגד החברה. התובע מעמיד את נזקו האישי על סך של 1,350 ש"ח, ומעריך את סך הנזק לקבוצה כולה בכ- 20 מיליוני ש"ח.

19. ביום 9 בנובמבר, 2008 הוגשה כנגד החברה, תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: "התובענה"). עניינה של התובענה הינו, לפי הטענה, בהפרה לכאורה של הוראות שונות בחוק חוזה ביטוח, התשמ"א-1981, בתוספת לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 וכן הוראות המפקח לעניין מנגנון שמאות בביטוח רכב, המורים כי מקום בו מוגשת תביעת צד ג' לתגמולי ביטוח, על המבטח לשלם לידי צד ג' את מלוא הסכומים שהמבוטח צריך היה לשלם בשל מקרה הביטוח עד לסכום הנקוב במפרט הפוליסה. לטענת התובע, הנתבעת נמנעת מלשלם את מלוא הסכומים שהמבוטח על פי הפוליסה צריך היה לשלם לצד ג' הנפגע בשל מקרה הביטוח, בגין ירידת ערך הרכב. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג הינה כל אדם ו/או אישיות משפטית אחרת, אשר היה זכאי לקבל מהנתבעת, כצד ג', כספים ו/או תגמולי ביטוח בשל נזק של ירידת ערך לרכב במהלך 7 השנים הקודמות למועד הגשת תובענה זו, והנתבעת לא העבירה לידי מלוא הכספים שהיו מגיעים לו בגין ירידת הערך של הרכב. עילות התביעה הן הפרת חובה חקוקה ועשיית עושר ולא במשפט. התובע העמיד את נזקו האישי על סך של 1,500 ש"ח, והוא מעריך את סך הנזק לקבוצה כולה, בהתבסס על הנחות וחישובים שונים, בכ- 50 מיליוני ש"ח.

באור 7: - התחייבויות תלויות (המשך)

ב. תביעות

1. ביום 4 בספטמבר, 2002 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב תביעה (להלן - התביעה) כנגד החברה וכנגד המנהל הכללי שלה על-ידי עורך דין שייצג את החברה בתובענות ביטוחיות שהוגשו כנגדה (להלן - התובע). במסגרת התביעה נכללה, בין היתר, עילת תביעה בגין אובדן שכר טרחה עתידי של התובע, עקב אי העברת תובענות לטיפולו. התביעה לעניין זה, הינה על סך 15 מיליוני ש"ח. ביום 17 בינואר, 2008 הגיש התובע כתב תביעה מתוקן (ללא שתיקן את סכום התביעה). בין הצדדים הושגה פשרה בתיק זה שנוגעת בעיקרה לעילת התביעה לתשלום שכר ראוי בגין טיפול בתיקים שהתובע התפטור מהמשך הייצוג בהם. הסכם הפשרה הוגש וקיבל תוקף של פסק דין, ובכך הגיעה התביעה לידי סיום.
2. בחודש דצמבר 2003, הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו תביעה (להלן - התביעה) בסך 6.5 מיליוני ש"ח כנגד החברה, ממלא מקום המנהל הכללי שלה לשעבר ואחרים על-ידי סוכני ביטוח ואחרים (להלן - התובעים). עניינה של התביעה הוא חדירה שבוצעה לפני מספר שנים, למאגר המידע של החברה על-ידי מתחרים עסקיים של התובעים וטענה, כי בעקבות חדירה זאת, הושג מידע אשר שימש את המתחרים לפגוע בעסקי התובעים. החברה הגישה תביעה שכנגד, בגין חוב של עמלות עודפות ששולמו לתובעים בסך של 4.7 מיליוני ש"ח. הסיכוי לגבות מהתובעים סכום זה נראה קלוש. להערכת הנהלת החברה, בהסתמך על חוות דעת יועציה המשפטיים, היקף הנזקים הנתבע על-ידי התובעים נראה בשלב זה כמוגזם, ובכל מקרה, תעמוד לחברה זכות קיזוז של חוב העמלות העודפות. לאור האמור לעיל, לא נרשמה הפרשה בדוחות הכספיים. ביום 8 ביולי, 2007 ועל רקע העובדה כי התובעים בתובענה האמורה לא התייצבו ולא יצרו קשר עם פרקליטם שוחרר הפרקליט מייצוג ובית המשפט הורה על הפסקת התובענה וקבע כי חידוש התובענה יעשה רק אם תוגש בקשה לא יאוחר מ-24 חודש מיום ההחלטה ובאם לא תוגש תימחק התובענה ללא צורך בהחלטה נוספת. מאידך, התובענה שכנגד תיוותר על כנה. ביום 2 בדצמבר, 2007. ובהמשך להחלטת בית המשפט מיום 8 ביולי, 2007, קבע בית המשפט כי לאור העובדה שהתובעים לא הגישו תצהירים ולא התייצבו במסגרת התובענה שכנגד, זכאית חברה ליטול פסק דין נגד התובעים שכנגד (התובעים בתביעה העיקרית).

ג. ערבויות

החברה העמידה ערבויות לטובת עמיתי קופות הגמל "יתר", "פלס" ו"אמיר" (המנוהלות על-ידי מנורה מבטחים גמל בע"מ - חברה קשורה של החברה) להבטחת התחייבות הקופה כלפיהם לשיעור תשואה מובטח. היקף הערבויות מתייחס, נכון לתאריך הדוח הכספי, לצבירה בסך כולל של כ-4.0 מיליארד ש"ח. יצוין, כי החשב הכללי במשרד האוצר התחייב כלפי הקופות לקבל את מרבית הפקדונות של כספי העמיתים כאמור בתשואה מובטחת העולה על שיעור התשואה המובטח לעמיתים. בנוסף לאמור, נתנה החברה ערבויות דומות להבטחת קרן ההשקעות של העמיתים במסלול שאינו מבוטח תשואה וזאת לטובת עמיתים שהצטרפו לקופה עד לשנת 1994 ולגבי הפקדויותיהם הנומינליות עד לחודש ינואר, 2009. היקף הערבויות מתייחס, נכון לתאריך הדוח הכספי, לצבירה בסך כולל של כ- 643 מיליוני ש"ח.

באור 8: - צדדים קשורים ובעלי עניין

ביום 31 ביולי, 2008 אישרו ועדות הביקורת והדירקטוריונים של החברה האם ושל החברה שינוי בתכנית להקצאת מניות למר ארי קלמן, מנכ"ל החברה ומשנה למנכ"ל החברה האם, שאושרה לראשונה ביום 27 באוגוסט, 2003 (להלן - התכנית המקורית) כמפורט להלן.

בוצעה המרה מיידית של מלוא מניות החברה, שהוחזקו אצל הנאמן עבור מר קלמן, למניות החברה האם, המוחזקות גם הן על-ידי הנאמן לטובתו, וזאת בהתאם ליחס ההמרה הקבוע בתכנית המקורית, כשהוא מחושב נכון לערב אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון כאמור, דהיינו נכון לסוף יום המסחר בתאריך 30 ביולי, 2008 (להלן - ההמרה המיידית). מובהר בזאת, כי כתוצאה מההמרה המיידית לא חל כל שינוי במועדי ההבשלה של מנות המניות להן זכאי מר קלמן על-פי התכנית המקורית.

בנוסף, תוקן מסלול המיסוי החל על המניות להן זכאי מר קלמן, ממסלול פירותי למסלול הוני, בתנאי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה. דהיינו: במקום מסלול ההקצאה הפירותי (מסלול הכנסת עבודה), כפי שנקבע בתכנית המקורית, ימוסה מנכ"ל החברה במועד המימוש (כהגדרתו בסעיף 102 לפקודת מס הכנסה) על-פי המסלול ההוני. מובהר, כי תכנית המניות על-פי המסלול ההוני כאמור מחליפה את התכנית המקורית בתחולה לגבי שש המנות שטרם הבשילו על-פי התכנית המקורית בלבד, כאשר למעט השינויים הנ"ל ימשיכו לחול תנאי התכנית המקורית.

באור 8: - צדדים קשורים ובעלי עניין (המשך)

בהמשך לאמור לעיל, ביום 24 באוגוסט, 2008 הנפיקה החברה האם סך של 1,696,518 מניות בנות 1 ש"ח ע.ג. כ"א, כנגד קבלת מלוא יתרת מניות החברה שהוחזקו בנאמנות עבור מר קלמן על-פי התכנית המקורית וכתוצאה מכך עלה שיעור החזקות החברה האם בחברה ל-100%.

באור 9: - ארועים לאחר תאריך המאזן

א. לאחר תאריך הדוחות הכספיים נמשכו ירידות השערים בשווקי ההון בארץ ובעולם, וזאת בהמשך לירידות שחלו בתקופת הדוח. לירידות השערים בשווקי ההון השפעה מהותית על תוצאות הקבוצה ועל הונה העצמי, בשל הירידה בהיקף הכספים המנוהלים על-ידי הקבוצה (בעיקר בשל שחיקת ערכם), דבר המתבטא בירידה בהכנסות בדמי ניהול, וכן בירידה בשווי נכסי הנוסטרו של הקבוצה. אומדן ההשפעה על ההון העצמי בגין ירידת הערך בתיק ניירות הערך הסחיר של הקבוצה, שאינו מוחזק כנגד התחייבויות תלויות תשואה, מתאריך המאזן ועד למועד פרסום הדוח הכספי, מוערך בכ-170 מיליוני ש"ח נטו לאחר השפעת המס. ראה גם באור 6א. לעיל.

ב. לאחר תאריך הדוחות הכספיים פרעה החברה סך של 180 מיליוני ש"ח מתוך הלוואת בעלים בסך 394 מיליוני ש"ח, ובמקביל הנפיקה לחברה האם הון מניות בסך של 80 מיליוני ש"ח.

באור 10: - התאמה בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS

החברה אימצה לראשונה את תקני IFRS בשנת 2008 ולפיכך מועד המעבר לדיווח לפי תקני IFRS הינו 1 בינואר, 2007. החברה ערכה מאזן פתיחה למועד המעבר שממנו החל הדיווח לפי תקני IFRS.

לפני אימוץ תקני IFRS, ערכה החברה את דוחותיה הכספיים לפי כללי חשבונאות לחברות ביטוח בישראל. הדוחות הכספיים ביניים האחרונים של החברה לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל נערכו ליום 30 בספטמבר, 2007 ולתקופות של תשעה ושלושה חודשים שהסתיימו באותו תאריך. הדוחות הכספיים השנתיים הראשונים לפי תקני IFRS יהיו ליום 31 בדצמבר, 2008 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך.

בהתאם לכך, החברה מציגה את ההתאמות הבאות בין דיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS ליום 1 בינואר, 2007 (מועד המעבר לדיווח לפי IFRS), ליום 31 בדצמבר, 2007 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך וליום 30 בספטמבר, 2007 ולתקופות של תשעה ושלושה חודשים שהסתיימו באותו תאריך.

1 IFRS בדבר אימוץ לראשונה של תקני IFRS קובע, באופן עקרוני, כי יישום תקני IFRS במאזן הפתיחה למועד המעבר לדיווח על-פי תקני IFRS, ייעשה למפרע (מאז ומעולם).

ההקלות מיישום למפרע של תקני IFRS שאומצו על ידי הקבוצה

1 IFRS מתיר מספר נושאים לגביהם לא נדרש יישום למפרע עם המעבר לדיווח על-פי תקני IFRS. הקבוצה בחרה לאמץ את ההקלות הבאות:

מוניטין ועודפי עלות

הקבוצה לא יישמה למפרע את תקן דיווח כספי בינלאומי IFRS 3, צירופי עסקים ולפיכך מוניטין ועודפי עלות שנוצרו בצירופי עסקים שהתרחשו לפני 1 בינואר, 2007 לגבי רכישת מבטחים פנסיה לא טופלו בהתאם ל-IFRS 3 אלא הוצגו כפי שטופלו בהתאם לכללי החשבונאות המקובלים בישראל.

ייעוד מכשירים פיננסיים

החברה ייעדה ביום 1 בינואר, 2007 נכסים פיננסיים לקבוצת נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד אף על פי שייעוד כזה נדרש במועד ההכרה הראשוני בנכס (מועד רכישת ההשקעה).

חוזי ביטוח

הקבוצה מיישמת את הוראות המעבר של תקן בינלאומי מס' 4 "חוזי ביטוח".

רכוש קבוע

הקבוצה בחרה במועד המעבר למדוד פריטי רכוש קבוע לפי הסכום המדווח, כעלות נחשבת.

באור 10: - התאמה בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS (המשך)

									א. התאמות למאזנים המאוחדים	
31 בדצמבר, 2007			30 בספטמבר, 2007			1 בינואר, 2007				
תקני IFRS	השפעת המעבר לתקני IFRS מבוקר	תקינה ישראלית	תקני IFRS	השפעת המעבר לתקני IFRS בלתי מבוקר אלפי ש"ח	תקינה ישראלית	תקני IFRS	השפעת המעבר לתקני IFRS מבוקר	תקינה ישראלית	סעיף	
746,842	(3,186)	750,028	674,669	-	674,669	670,135	-	670,135		נכסים בלתי מוחשיים
774,591	-	774,591	749,354	-	749,354	757,901	-	757,901		הוצאות רכישה נדחות
174,332	-	174,332	152,673	-	152,673	144,356	-	144,356		רכוש קבוע, נטו
41,258	-	41,258	22,953	-	22,953	24,298	6,018	18,280	ד'1	נדל"ן להשקעה
769,655	(160)	769,815	736,167	-	736,167	665,198	-	665,198	ד'3	נכסי ביטוח משנה
52,967	-	52,967	43,005	-	43,005	46,024	-	46,024		נכסי מסים שוטפים
638,381	(17,143)	655,524	663,018	(14)	663,032	535,011	(434)	535,445		חייבים ויתרות חובה
8,951,981	-	8,951,981	8,854,553	-	8,854,553	7,690,352	-	7,690,352	ד'7	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
									ד'7	השקעות פיננסיות אחרות:
2,104,658	-	2,104,658	1,793,096	-	1,793,096	1,335,996	-	1,335,996		נכסי חוב סחירים
4,597,801	660	4,597,141	4,293,452	16	4,293,436	4,104,862	3,810	4,101,052		נכסי חוב שאינם סחירים
243,759	-	243,759	263,767	-	263,767	233,255	-	233,255		מניות
96,277	2,192	94,085	61,020	3,398	57,622	34,740	2,225	32,515		אחרות
5,139	5,139	-	-	-	-	-	-	-		נכסים מיועדים למימוש
321,259	-	321,259	205,594	-	205,594	258,052	-	258,052		מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
267,497	-	267,497	357,842	-	357,842	58,684	-	58,684		מזומנים ושווי מזומנים אחרים
<u>19,786,397</u>	<u>(12,498)</u>	<u>19,798,895</u>	<u>18,871,163</u>	<u>3,400</u>	<u>18,867,763</u>	<u>16,558,864</u>	<u>11,619</u>	<u>16,547,245</u>		סך הכל הנכסים
<u>9,557,471</u>	<u>-</u>	<u>9,557,471</u>	<u>9,366,961</u>	<u>-</u>	<u>9,366,961</u>	<u>8,210,448</u>	<u>-</u>	<u>8,210,448</u>		סך הכל נכסים עבור חוזים תלויי תשואה

באור 10: - התאמה בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS (המשך)

א. התאמות למאזנים המאוחדים									
31 בדצמבר, 2007			30 בספטמבר, 2007			1 בינואר, 2007			
תקני IFRS	השפעת המעבר לתקני IFRS מבוקר	תקינה ישראלית	תקני IFRS	השפעת המעבר לתקני IFRS	תקינה ישראלית	תקני IFRS	השפעת המעבר לתקני IFRS	תקינה ישראלית	
						בלתי מבוקר		סעיף	
						אלפי ש"ח			
258,870	-	258,870	258,870	-	258,870	258,870	-	258,870	הון מניות
141,148	-	141,148	141,148	-	141,148	141,148	-	141,148	פרמיה על מניות
58,766	51,732	7,034	46,519	39,485	7,034	68,318	61,284	7,034	קרנות הון
136,000	-	136,000	-	-	-	-	-	-	שטר הון צמית
936,802	(47,904)	984,706	912,592	(37,451)	950,043	866,183	82,581	783,602	יתרת רווח
1,531,586	3,828	1,527,758	1,359,129	2,034	1,357,095	1,334,519	143,865	1,190,654	סך הכל הון המיוחס לבעלי המניות של החברה
(4)	(12)	8	10	-	10	11	-	11	זכויות המיעוט
1,531,582	3,816	1,527,766	1,359,139	2,034	1,357,105	1,334,530	143,865	1,190,665	סך הכל הון
התחייבויות									
6,927,735	2,659	6,925,076	6,489,791	3,636	6,486,155	6,132,555	(9,403)	6,141,958	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
9,257,382	(54,059)	9,311,441	9,101,591	(49,666)	9,151,257	7,822,512	(172,473)	7,994,985	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
155,888	(29,629)	185,517	133,254	(11,638)	144,892	137,017	(10,474)	147,491	התחייבויות בגין מיסים נדחים, נטו
72,582	66,066	6,516	68,475	61,265	7,210	68,873	64,274	4,599	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
7,910	-	7,910	-	-	-	630	-	630	התחייבויות מסים שוטפים
795,497	(1,351)	796,848	687,927	(2,231)	690,158	651,044	(4,170)	655,214	זכאים ויתרות זכות
1,037,821	-	1,037,821	1,030,986	-	1,030,986	411,703	-	411,703	התחייבויות פיננסיות
18,254,815	(16,314)	18,271,129	17,512,024	1,366	17,510,658	15,224,334	(132,246)	15,356,580	סך הכל ההתחייבויות
19,786,397	(12,498)	19,798,895	18,871,163	3,400	18,867,763	16,558,864	11,619	16,547,245	סך הכל ההון וההתחייבויות

באור 10 : - התאמה בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007			ל-3 חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2007			ל-9 חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2007			סעיף
תקני IFRS	השפעת המעבר לתקני IFRS מבוקר	תקינה ישראלית	תקני IFRS	השפעת המעבר לתקני IFRS בלתי מבוקר אלפי ש"ח	תקינה ישראלית	תקני IFRS	השפעת המעבר לתקני IFRS מבוקר	תקינה ישראלית	
3,452,850	(4,285)	3,457,135	866,293	(1,267)	867,560	2,562,868	(3,500)	2,566,368	פרמיות שהורווחו ברוטו
508,278	-	508,278	130,316	-	130,316	370,001	-	370,001	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
2,944,572	(4,285)	2,948,857	735,977	(1,267)	737,244	2,192,867	(3,500)	2,196,367	פרמיות שהורווחו בשייר
924,073	14,512	909,561	60,907	74,904	(13,997)	918,781	34,225	884,556	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון אחרות
286,638	-	286,638	18,987	-	18,987	236,363	-	236,363	הכנסות מדמי ניהול
77,709	-	77,709	17,964	-	17,964	63,013	-	63,013	הכנסות מעמלות
4,232,992	10,227	4,222,765	833,835	73,637	760,198	3,411,024	30,725	3,380,299	סך הכל הכנסות
3,176,525	128,298	3,048,227	630,430	25,381	605,049	2,559,023	135,726	2,423,297	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
(352,835)	-	(352,835)	(78,827)	-	(78,827)	(273,365)	-	(273,365)	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
2,823,690	128,298	2,695,392	551,603	25,381	526,222	2,285,658	135,726	2,149,932	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
537,115	-	537,115	153,537	-	153,537	404,877	-	404,877	עמלות והוצאות רכישה אחרות
440,460	(1,018)	441,478	107,682	(3,272)	110,954	327,065	(4,617)	331,682	הוצאות הנהלה וכלליות
9,800	-	9,800	2,450	-	2,450	7,350	-	7,350	הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
60,441	-	60,441	35,155	-	35,155	52,627	-	52,627	הוצאות מימון
3,871,506	127,280	3,744,226	850,427	22,109	828,318	3,077,577	131,109	2,946,468	סך הכל הוצאות
361,486	(117,053)	478,539	(16,592)	51,528	(68,120)	333,447	(100,384)	433,831	רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
134,175	8,728	125,447	(4,920)	19,363	(24,283)	130,437	14,932	115,505	מיסים על ההכנסה (הטבת מס)
227,311	(125,781)	353,092	(11,672)	32,165	(43,837)	203,010	(115,316)	318,326	רווח נקי (הפסד)
227,326	(125,768)	353,094	(11,653)	32,165	(43,818)	203,011	(115,316)	318,327	מינוס ל: בעלי המניות של החברה
(15)	(13)	(2)	(19)	-	(19)	(1)	-	(1)	זכויות המיעוט
227,311	(125,781)	353,092	(11,672)	32,165	(43,837)	203,010	(115,316)	318,326	רווח נקי (הפסד)

באור 10: - התאמה בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS (המשך)

ג. הבדלים במבנה הדיווח בין התקינה הישראלית לבין הדוח הנוכחי:

1. מאזן

מבנה הדיווח בתקינה ישראלית היה שונה במרבית הסעיפים. להלן טבלה המציגה את השינויים העיקריים:

(א) בתקינה הישראלית השקעות עבור חוזים תלויי תשואה לא הוצגו בנפרד. בדיווח הנוכחי הוצגו השקעות אלו בנפרד, תוך פיצולן לנדל"ן להשקעה, השקעות פיננסיות ומזומנים ושווי מזומנים.

(ב) ניירות ערך, הלוואות ופקדונות בבנקים הוצגו בעבר בשורות נפרדות. במבנה הדיווח הנוכחי הם מוצגים כדלהלן:

(1) ניירות ערך המהווים מכשירי חוב פוצלו בין נכסי חוב לא סחירים וסחירים. תעודות סל, כתבי אופציה וקרנות השקעה נכללים בדיווח הנוכחי במסגרת השקעות פיננסיות אחרות.

(2) הלוואות ופקדונות בבנקים הוצגו בעבר בנפרד. במסגרת הדיווח הנוכחי הם נכללים בקבוצת נכסי חוב לא סחירים.

(3) מניות מוצגות במסגרת הדיווח הנוכחי בנפרד.

(ג) חלקם של מבטחי משנה בעתודות ביטוח וכתביעות תלויות, אשר הוצגו בעבר בנפרד, נכללו בדיווח הנוכחי בסעיף נכסי ביטוח משנה.

(ד) פרמיות לגביה, חייבים ויתרות חובה וחשבונות אחרים של מבטחי משנה, אשר הוצגו בעבר בנפרד, נכללים בדיווח הנוכחי בסעיף חייבים ויתרות חובה.

(ה) הוצאות רכישת תיקי ביטוח ורכוש אחר, אשר הוצגו בעבר בנפרד, נכללים בדיווח הנוכחי בסעיף נכסים בלתי מוחשיים.

(ו) עתודות ביטוח ותביעות תלויות בביטוח חיים ובביטוח כללי, אשר הוצגו בעבר בנפרד, נכללים בדיווח הנוכחי בסעיפים התחייבויות בגין חוזי ביטוח שאינם תלויי תשואה, והתחייבויות בגין חוזי ביטוח תלויי תשואה.

(ז) כתבי התחייבויות נדחים והתחייבויות לזמן ארוך לתאגידים בנקאיים, אשר הוצגו בעבר בנפרד, נכללים בדיווח הנוכחי בסעיף התחייבויות פיננסיות.

(ח) התחייבויות למבטחי משנה וזכאים ויתרות זכות, אשר הוצגו בעבר בנפרד, נכללים בדיווח הנוכחי בסעיף זכאים ויתרות זכות.

2. דוח רווח והפסד

(א) אוחדה ההצגה של דוח עסקי ביטוח חיים, דוח עסקי ביטוח כללי ודוח רווח והפסד, לדוח רווח והפסד יחיד.

(ב) במסגרת הדיווח הנוכחי מחזור הפרמיה שהתקבלה אינו מוצג, מוצגת רק הפרמיה שהורווחה.

(ג) שינוי בעתודה לסיכונים שטרם חלפו, אשר הוצג בעבר בשייר העצמי בשורה נפרדת, קוזז במסגרת הדיווח הנוכחי מהפרמיות ברוטו ופרמיות משנה ונכלל במסגרת סעיפי "פרמיות שהורווחו ברוטו" ו-"פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי המשנה".

באור 10: - התאמה בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS (המשך)

ג. הבדלים במבנה הדיווח בין התקינה הישראלית לבין הדוח הנוכחי:

2. דוח רווח והפסד (המשך)

- ד) עמלה שהתקבלה ממבטחי משנה אשר הוצגה בעבר בנפרד, נכללת במסגרת הדיווח הנוכחי בסעיף הכנסות מעמלות.
- ה) תביעות ששולמו ותלויות, ושינוי בעתודות בטוח חיים אשר הוצגו בעבר בנפרד, נכללים במסגרת הדיווח הנוכחי בסעיף תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח.
- ו) דמי עמלה ושינוי בהוצאות רכישה נדחות, אשר הוצגו בעבר בנפרד, נכללו במסגרת הדיווח בסעיף עמלות והוצאות רכישה אחרות.
- ז) הוצאות מימון לזמן קצר, אשר קוזזו בעבר מסעיף הכנסות מהשקעות, נכללות במסגרת הדיווח הנוכחי בסעיף הוצאות מימון.
- ח) פעילות של חברות מאוחדות, אשר הוצגה בעבר בשורה אחת לפני מימון ומיסים, מוצגת במסגרת הדיווח הנוכחי לפי הסעיפים המפורטים בדוח רווח והפסד. פעולות הדדיות בין החברה לחברות מאוחדות, שלא קוזזו בעבר מול עסקי ביטוח, מקוזזות במסגרת הדיווח הנוכחי במלואן.

3. דוחות על תזרימי המזומנים ופירוט הנכסים והתחייבויות

דוחות אלו השתנו בהתאם לשינויים בסעיפי המאזן.

- ד. באורים להתאמות למאזנים לימים 1 בינואר, 2007 (להלן: מועד המעבר), 30 בספטמבר, 2007 ו- 31 בדצמבר, 2007 ולדוחות רווח והפסד לתשעה ושלושה החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר, 2007 ולשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2007 בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS.

1. נדל"ן להשקעה

על פי כללי חשבונאות מקובלים בישראל, הציגה הקבוצה את הנדל"ן להשקעה על פי עלותו המופחתת. בהתאם להוראות תקן חשבונאות בינלאומי IAS 40 החליטה הקבוצה במועד המעבר להציג את הנדל"ן להשקעה על פי השווי ההוגן. לפיכך, במועד המעבר גדלה יתרת הנדל"ן להשקעה בסך 6,018 אלפי ש"ח, כנגד גידול בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך של 1,301 אלפי ש"ח וגידול ביתרת הרווח בסך 4,717 אלפי ש"ח.

2. עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים

בהתאם לחוזר המפקח מחודש פברואר 2007, אשר לפיו העתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים אינה עומדת בקנה אחד עם הוראות IFRS 4, בוטלה העתודה כאמור ברבעון הראשון של שנת 2007 בדרך של רישום פריט מיוחד בדוח רווח והפסד. על פי תקני ה- IFRS, יש להציג את ביטול העתודה כתיאום ליתרת הפתיחה של יתרת הרווח במועד המעבר. לאור האמור לעיל, נכון למועד המעבר קטנה יתרת ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה בסך 16,325 אלפי ש"ח, קטנה יתרת ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה בסך 125,033 אלפי ש"ח כנגד גידול ביתרת הרווח בסך 141,358 אלפי ש"ח. הרווח בתשעת החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר, 2007 ובשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2007 קטן בסך 141,358 אלפי ש"ח.

3. תביעות תלויות בביטוח כללי

- א) הפרשה להוצאות עקיפות ליישוב תביעות בביטוח כללי: בהתאם להנחיות המפקח, החל מהדוח הכספי לשנת 2006, נכללו בהפרשות לתביעות תלויות בביטוח כללי, הפרשות להוצאות עקיפות ליישוב תביעות המתייחסות לפוליסות שהונפקו בגין שנת חיתום 2006 ואילך. עם המעבר לדיווח על פי IFRS, הושלם אומדן הפרשה גם בגין שנות החיתום שקדמו לשנת חיתום 2006.

באור 10: - התאמה בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS (המשך)

ד. באורים להתאמות למאזנים לימים 1 בינואר, 2007 (להלן: מועד המעבר), 30 בספטמבר, 2007 ו- 31 בדצמבר, 2007 ולדוחות רווח והפסד לתשעה ושלשה החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר, 2007 ולשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2007 בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS. (המשך)

3. תביעות תלויות בביטוח כללי (המשך)

(ב) ייחוס הכנסות מהשקעות לצבירה:
בהתאם להנחיות המפקח, בעקבות השינוי בכללים הנוגעים להכרה בהכנסות מהשקעות עקב המעבר לכללי התקינה הבינלאומית, על חברות הביטוח לשנות את אופן חישוב ההכנסות מהשקעות אשר מתווספות לעודף ההכנסות על הוצאות, כך שיעמדו על שיעור קבוע של 3% ריאלי לשנה, וזאת ללא תלות בתשואה שהושגה בפועל על השקעות. בהוראות המפקח נקבע כי אין לשנות את יתרות עתודות העודף למועד המעבר.

לאור האמור לעיל, רשמה הקבוצה נכון למועד המעבר גידול בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח שאינם תלויי תשואה בסך 20,494 אלפי ש"ח, קיטון בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך 7,185 אלפי ש"ח וקיטון ביתרת הרווח בסך 13,309 אלפי ש"ח. ליום 30 בספטמבר, 2007 רשמה הקבוצה גידול בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח שאינם תלויי תשואה בסך 18,970 אלפי ש"ח וקיטון בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך 6,651 אלפי ש"ח. בתשעת החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר, 2007 רשמה הקבוצה קיטון בהתחייבויות ביטוחיות ותשלומים בגין חוזי ביטוח בסך 1,524 אלפי ש"ח וגידול במסים על ההכנסה בסך 534 אלפי ש"ח. ליום 31 בדצמבר, 2007 רשמה הקבוצה גידול בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח שאינם תלויי תשואה בסך של 18,044 אלפי ש"ח, קיטון בנכסי ביטוח משנה בסך 160 אלפי ש"ח, קיטון בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך של 6,492 אלפי ש"ח וגידול במוניטין שנוצר ברכישת חברה מאוחדת בסך 2,477 אלפי ש"ח. בשנת 2007 רשמה הקבוצה קיטון בהתחייבויות ביטוחיות ותשלומים בגין חוזי ביטוח בסך 6,274 אלפי ש"ח וגידול במסים על ההכנסה בסך 2,200 אלפי ש"ח.

4. מסים נדחים

בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל, מסים נדחים בגין הפרשים לזמן קצר הוצגו כנכסים והתחייבויות שוטפים במסגרת סעיפי חייבים ויתרות חובה וזכאים ויתרות זכות. עם המעבר לדיווח לפי תקני IFRS, על פי תקן חשבונאות בינלאומי IAS 12 - "מסים על ההכנסה" יתרות מסים נדחים מוצגות כנכסי מסים נדחים או התחייבויות בגין מסים נדחים ללא הבחנה בין יתרות לזמן קצר ויתרות לזמן ארוך. לאור האמור לעיל, רשמה הקבוצה במועד המעבר קיטון בסעיף חייבים אחרים בסך 434 אלפי ש"ח, קיטון ביתרת זכאים ויתרות זכות בסך 4,170 אלפי ש"ח, קיטון בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך 12,841 אלפי ש"ח וגידול בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך 16,577 אלפי ש"ח. ליום 30 בספטמבר, 2007 רשמה הקבוצה קיטון בסעיף חייבים אחרים בסך 14 אלפי ש"ח, קיטון ביתרת זכאים ויתרות זכות בסך 2,231 אלפי ש"ח, קיטון בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך 18,679 אלפי ש"ח וגידול בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך 20,896 אלפי ש"ח. ליום 31 בדצמבר, 2007, רשמה הקבוצה קיטון בסעיף חייבים אחרים בסך 17,143 אלפי ש"ח, קיטון ביתרת זכאים ויתרות זכות בסך 1,351 אלפי ש"ח, קיטון בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך 31,512 אלפי ש"ח וגידול בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך 15,720 אלפי ש"ח.

5. תשלומים מבוססי מניות

תקן חשבונאות מספר 24 של המוסד לתקינה - "תשלום מבוסס מניות", דן בהטבה בגין הענקות לעובדים רק לגבי עסקאות תשלום מבוסס מניות המסולקות במכשירים הוניים שבוצעו לאחר 15 במרס, 2005 ואשר טרם הבשילו עד ליום 1 בינואר, 2006.

באור 10: - התאמה בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS (המשך)

ד. באורים להתאמות למאזנים לימים 1 בינואר, 2007 (להלן: מועד המעבר), 30 בספטמבר, 2007 ו- 31 בדצמבר, 2007 ולדוחות רווח והפסד לתשעה ושלשה החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר, 2007 ולשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2007 בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS. (המשך)

5. תשלומים מבוססי מניות (המשך)

עם המעבר לדיווח לפי תקני IFRS, הקבוצה מיישמת את הוראות תקן דיווח כספי בינלאומי 2 IFRS - "תשלום מבוסס מניות", הקובע כי גם לגבי הענקות של מכשירים הוניים כאמור שבוצעו לפני 15 במרס, 2005 אך לאחר 7 בנובמבר, 2002 ואשר טרם הבשילו ליום 1 בינואר, 2007, יש לבצע מדידה כספית של ההטבה.

בהתאם, במאזן למועד המעבר הוקטנה יתרת הרווח בסך של כ- 19,053 אלפי ש"ח כנגד הגדלת קרן הון בסך של כ- 28,456 אלפי ש"ח והקטנת התחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך של כ- 9,403 אלפי ש"ח. ליום 30 בספטמבר, 2007 רשמה הקבוצה גידול בקרן הון בסך 29,944 אלפי ש"ח וקיטון בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך 9,776 אלפי ש"ח. בתשעת החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר, 2007 רשמה החברה גידול בהוצאות הנהלה וכלליות בסך 1,772 אלפי ש"ח וקיטון במסים על ההכנסה בסך 657 אלפי ש"ח. ליום 31 בדצמבר, 2007 רשמה הקבוצה גידול בקרן הון בסך 30,087 אלפי ש"ח וקיטון בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך 9,547 אלפי ש"ח. בשנת 2007 נרשם גידול בהוצאות הנהלה וכלליות בסך 2,363 אלפי ש"ח וקיטון במסים על ההכנסה בסך 876 אלפי ש"ח.

6. הטבות לעובדים

בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל, נמדדת ההתחייבות בשל סיום יחסי עובד-מעביד על בסיס מכפלת מספר שנות העבודה במשכורת החודשית האחרונה של העובד לכל תאריך מאזן על פי שיטת ה-"SHUT DOWN METHOD" והיעודות לפיצויים נמדדות בהתאם לערכי הפדיון שלהן לכל תאריך מאזן.

בהתאם לתקן חשבונאות בינלאומי IAS 19 - "הטבות עובד", תוכנית הפיצויים של הקבוצה נחשבת כתוכנית הטבה מוגדרת, לכן נדרש להציג את ההתחייבות בשל סיום יחסי עובד-מעביד על בסיס אקטוארי. החישוב האקטוארי מביא בחשבון עליות שכר עתידיות ושיעור עזיבת עובדים וזאת על בסיס הערכה של עיתוי התשלום.

הסכומים מוצגים על בסיס היוון תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים, לפי שיעורי הריבית של אגרות חוב ממשלתיות סחירות, אשר מועד פרעונן קרוב לתקופת ההתחייבויות המתיחסות לפיצויי הפרישה. כמו כן, הנכסים בגין הטבות לעובדים נמדדים לפי שוויים ההוגן.

ככל הידוע לקבוצה הנושא של ריבית ההיוון מצוי בבחינה ויתכן כי תתקבל לבסוף החלטה כי בישראל ריבית ההיוון הנאותה הינה זו המתבססת על אג"ח קונצרני חלף היוון בריבית של אג"ח ממשלתית. במקרה זה, הנתונים הכלולים בבאור לעיל ישתנו, ההתחייבות האקטוארית תקטן והוצאות המימון השוטפות בגין ההתחייבות יגדלו.

בנוסף, יעודות לסיום יחסי עובד-מעביד, המופקדות בחברה, אינן מהוות נכסי תוכנית ומוצגות בקיזוז מעתודות ביטוח חיים.

נכון למועד המעבר, רשמה הקבוצה גידול בהתחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו בסך 64,274 אלפי ש"ח, קיטון בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה בסך 47,440 אלפי ש"ח, קיטון בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה בסך 13,572 אלפי ש"ח, קיטון בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך 1,144 אלפי ש"ח וקיטון ביתרת הרווח בסך 2,118 אלפי ש"ח. ליום 30 בספטמבר, 2007 רשמה הקבוצה גידול בהתחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו בסך 61,265 אלפי ש"ח, קיטון בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה בסך 49,666 אלפי ש"ח, קיטון בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה בסך 15,334 אלפי ש"ח וגידול בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך 1,315 אלפי ש"ח. בתשעת החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר, 2007 רשמה הקבוצה קיטון בהוצאות הנהלה וכלליות בסך 6,389 אלפי ש"ח, קיטון בפרמיות שהורווחו ברוטו בסך 3,500 אלפי ש"ח, קיטון בהתחייבויות ביטוחיות ותשלומים בגין חוזי

באור 10: - התאמה בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS (המשך)

ד. באורים להתאמות למאזנים לימים 1 בינואר, 2007 (להלן: מועד המעבר), 30 בספטמבר, 2007 ו- 31 בדצמבר, 2007 ולדוחות רווח והפסד לתשעה ושלושה החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר, 2007 ולשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2007 בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS. (המשך)

6. הטבות לעובדים (המשך)

ביטוח בסך 4,108 אלפי ש"ח וגידול במסים על ההכנסה בסך 2,459 אלפי ש"ח. ליום 31 בדצמבר, 2007 רשמה הקבוצה גידול בהתחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו בסך 66,066 אלפי ש"ח, קיטון בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה בסך 54,059 אלפי ש"ח, קיטון בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה בסך 15,385 אלפי ש"ח, קיטון ביתרת מוניטין שנוצר ברכישת חברה מאוחדת בסך 524 אלפי ש"ח, גידול בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך 1,153 אלפי ש"ח וקיטון בזכויות מיעוט בסך 12 אלפי ש"ח. בשנת 2007 רשמה הקבוצה קיטון בהוצאות הנהלה וכלליות בסך 3,381 אלפי ש"ח, קיטון בפרמיות שהורווחו ברוטו בסך 4,285 אלפי ש"ח, קיטון בהתחייבויות ביטוחיות ותשלומים בגין חוזי ביטוח בסך 6,786 אלפי ש"ח וגידול במסים על ההכנסה בסך 2,063 אלפי ש"ח.

7. מכשירים פיננסיים

על פי כללי החשבונאות בישראל ניירות ערך סווגו לשתי קטגוריות: "השקעת קבע" המוצגת על פי העלות, או "השקעה שוטפת" המוצגת לפי שווי הוגן, ושינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

בהתאם לתקן חשבונאות בינלאומי IAS 39 - "מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה", הטיפול החשבונאי בהשקעות במכשירים פיננסיים מבוסס על סיווגם לאחת מארבע הקבוצות שלהלן:

- (א) נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.
- (ב) השקעות המוחזקות לפידיון.
- (ג) הלוואות ויתרות חובה.
- (ד) נכסים פיננסיים זמינים למכירה. נכסים אלו נמדדים לפי שווי הוגן והשינוי בערך הנכסים נזקף לקרן הון.

הטיפול בהתחייבויות פיננסיות מבוסס על סיווגן לאחת משתי הקבוצות שלהלן:

- (א) התחייבויות פיננסיות הנמדדות לפי שווי הוגן.
- (ב) התחייבויות פיננסיות הנמדדות לפי עלות מתואמת.

עוד יצויין כי החברה יישמה את ההקלה המפורטת בסעיף 25(ד) לתקן חשבונאות IFRS1 לפיו ניתן לייעד מחדש ניירות ערך סחירים לקבוצת נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ובלבד שהם מקיימים את התנאים האמורים בהוראות המעבר לתקן חשבונאות IFRS4.

להלן פירוט הסיווגים עליהם החליטה החברה:

(א) נכסים הכלולים בתיקי ההשקעה של פוליסות משתתפות ברווחי השקעה סחירים ובלתי סחירים - סווגו כנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד. משמעות הבחירה בסיווג זה הינה כי לא חל שינוי במעבר לדיווח על פי כללי ה- IFRS ביחס לדיווח על פי כללי חשבונאות מקובלים בישראל, זאת לאור העובדה, כי על פי הוראות המפקח, נכסים אלה נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד. בנוסף, שיטה זו יוצרת הקבלה (Match) מלאה בין הנכסים להתחייבויות.

(ב) נכסי נוסטרו סחירים ולא סחירים המהווים נגזרים, או הכוללים נגזרים משובצים - סווגו כנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד. השינוי ביחס לדיווח על פי כללי חשבונאות מקובלים בישראל בא לידי ביטוי במדידת הנכסים שאינם סחירים בקבוצה זו לפי שווי הוגן.

באור 10: - התאמה בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS (המשך)

ד. באורים להתאמות למאזנים לימים 1 בינואר, 2007 (להלן: מועד המעבר), 30 בספטמבר, 2007 ו- 31 בדצמבר, 2007 ולדוחות רווח והפסד לתשעה ושלשה החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר, 2007 ולשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2007 בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני IFRS. (המשך)

7. מכשירים פיננסיים (המשך)

פירוט הסיווגים עליהם החליטה החברה (המשך)

ג) נכסי נוסטרו לא סחירים הכוללים: אגרות חוב ח"ץ, אגרות חוב אחרות שאינן אגרות חוב להמרה, הלוואות ופקדונות - סווגו כהלוואות ויתרות חובה והוצגו לפי עלות מופחתת.

ד) נכסי נוסטרו אחרים שאינם נכללים בסעיפים ב' ו-ג' לעיל הכוללים, בין השאר, מניות סחירות ובלתי סחירות ואגרות חוב סחירות - סווגו כנכסים פיננסיים זמינים למכירה הנמדדים בשווי הוגן הנזקף לקרן הון. משמעות הסיווג לקבוצה זו הינה כי השינויים בשווי הנכסים נזקפים לקרן הון עד למועד מימושם, וזאת בשונה מהדיווח על פי כללי חשבונאות מקובלים בישראל, בו נזקפים השינויים לרווח והפסד ללא קשר למועד המימוש.

ה) התחייבויות פיננסיות - הוצגו לפי עלות מתואמת, ללא שינוי ביחס למצב כיום. כל המכשירים הפיננסיים בחברות הקבוצה שאינן חברות ביטוח הוצגו בשווי הוגן דרך רווח והפסד, ולפיכך למעבר לדיווח על פי כללי ה-IFRS, אין השפעה על תוצאותיהן.

ו) נכסים והתחייבויות הצמודים למדד המחירים לצרכן - המכשירים הפיננסיים הצמודים למדד המחירים לצרכן (להלן - המדד) משוערכים בכל תקופה בהתאם לשיעור עליית המדד בפועל.

לאור האמור לעיל רשמה הקבוצה נכון למועד המעבר גידול בנכסי חוב שאינם סחירים בסך 3,810 אלפי ש"ח, גידול בהשקעות פיננסיות אחרות בסך 2,225 אלפי ש"ח, גידול בקרן הון בסך 32,828 אלפי ש"ח, גידול בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך 2,221 אלפי ש"ח וקיטון ביתרת רווח בסך 29,014 אלפי ש"ח. ליום 30 בספטמבר, 2007 רשמה הקבוצה גידול בנכסי חוב שאינם סחירים בסך 16 אלפי ש"ח, גידול בהשקעות פיננסיות אחרות בסך 3,398 אלפי ש"ח, גידול בקרן הון בסך 9,541 אלפי ש"ח וגידול בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך 1,257 אלפי ש"ח. בתשעת החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר, 2007 רשמה הקבוצה גידול בהכנסות מהשקעות בסך 34,225 אלפי ש"ח וגידול במסים על ההכנסה בסך 12,595 אלפי ש"ח. ליום 31 בדצמבר, 2007 רשמה הקבוצה גידול בנכסי חוב שאינם סחירים בסך 660 אלפי ש"ח, גידול בהשקעות פיננסיות אחרות בסך 2,192 אלפי ש"ח, גידול בקרן הון בסך 21,645 אלפי ש"ח וגידול בהתחייבויות בגין מסים נדחים, נטו בסך 1,049 אלפי ש"ח. בשנת 2007 רשמה הקבוצה גידול בהכנסות מהשקעות בסך 14,512 אלפי ש"ח וגידול במסים על ההכנסה בסך 5,340 אלפי ש"ח.

באור 11: - פירוט הנכסים וההתחייבויות - מאוחד (*)

ליום 30 בספטמבר, 2008									
התפלגות הנכסים החופפים להתחייבויות ולהון העצמי									
סה"כ הנכסים	חוזים תלויי תשואה	סה"כ הנכסים ויתרות חובה ללא חוזים תלויי תשואה	התחייבויות אחרות	הון מינימלי	ביטוח כללי	ביטוח חיים			
						לא צמוד או מט"ח	צמוד למדד	המחירים לצרכן	
בלתי מבוקר									
אלפי ש"ח									
749,593	-	749,593	124,184	265,182	356,114	4,113	-	-	נכסים בלתי מוחשיים
8,839	-	8,839	8,839	-	-	-	-	-	נכסי מסים נדחים, נטו
763,702	15,366	748,336	99,502	-	469,408	156,609	146	22,671	הוצאות רכישה נדחות
181,659	-	181,659	92	-	181,567	-	-	-	רכוש קבוע, נטו
41,418	-	41,418	-	-	14,948	-	-	26,470	נדל"ן להשקעה
892,563	263,199	629,364	-	-	-	566,120	349	62,895	נכסי ביטוח משנה
160,712	-	160,712	160,539	-	173	-	-	-	נכסי מסים שוטפים
738,685	138,881	599,804	9,889	-	9,591	551,926	-	28,398	חייבים ויתרות חובה
4,791,924	2,639,077	2,152,847	-	-	547,019	1,427,661	19,634	158,533	השקעות פיננסיות אחרות:
7,617,880	2,854,128	4,763,752	-	-	153,831	1,060,176	6,347	3,543,398	נכסי חוב סחירים
2,147,487	1,955,325	192,162	125,570	-	51,213	12,760	1,215	1,404	נכסי חוב שאינם סחירים
976,515	757,786	218,729	179,351	-	9,837	29,541	-	-	מניות אחרות
217,565	217,565	-	-	-	-	-	-	-	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
361,369	-	361,369	103,932	-	36,863	86,333	33,047	101,194	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
19,649,911	8,841,327	10,808,584	811,898	265,182	1,830,564	3,895,239	60,738	3,944,963	סך הכל הנכסים
19,649,911	8,973,929	10,675,982	811,898	265,182	1,830,564	3,895,239	60,738	3,812,361	סך הכל הון והתחייבויות
-	(132,602)	132,602	-	-	-	-	-	132,602	עודף (גרעון)

(*) באור זה ניתן בהתאם לתקנות פרטי דין וחשבון ונערך בהתאם להנחיות המפקח. סיווג הנכסים וההתחייבויות בדוח זה אינו בהכרח תואם את הסיווג הנדרש בהתאם לתקני ה-IFRS לגבי מגזרי פעילות (IAS14 ו-IFRS8).

באור 11: - פירוט הנכסים וההתחייבויות - מאוחד *

ליום 30 בספטמבר, 2008									
התפלגות ההון העצמי וההתחייבויות									
סה"כ ההון וההתחייבויות	חוזים תלויי תשואה	סה"כ ההון וההתחייבויות ללא חוזים תלויי תשואה	התחייבויות אחרות	הון מינימלי	ביטוח כללי	ביטוח חיים			
						לא צמוד למדד המחירים לצרכן	או נקוב מט"ח	צמוד למדד המחירים לצרכן	
בלתי מבוקר אלפי ש"ח									
הון:									
277,778	-	277,778	-	-	277,778	-	-	-	הון מניות
258,240	-	258,240	-	-	258,240	-	-	-	פרמיה על מניות
(42,048)	-	(42,048)	-	-	(42,048)	-	-	-	קרנות הון
903,194	-	903,194	-	265,182	638,012	-	-	-	יתרת רווח
1,397,164	-	1,397,164	-	265,182	1,131,982	-	-	-	סך הכל הון המיוחס לבעלי המניות של החברה
3	-	3	3	-	-	-	-	-	זכויות המיעוט
1,397,167	-	1,397,167	3	265,182	1,131,982	-	-	-	סך הכל הון
התחייבויות:									
16,129,281	8,767,854	7,361,427	-	-	3,595,511	58,833	3,707,083	-	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה
80,193	-	80,193	80,193	-	-	-	-	-	התחייבויות בגין מסים נדחים, נטו
68,928	-	68,928	68,928	-	-	-	-	-	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
2,448	-	2,448	-	-	2,448	-	-	-	התחייבויות מסים שוטפים
738,505	206,075	532,430	127,967	-	297,280	1,905	105,278	-	זכאים ויתרות זכות
1,233,389	-	1,233,389	534,807	-	698,582	-	-	-	התחייבויות פיננסיות
18,252,744	8,973,929	9,278,815	811,895	-	698,582	3,895,239	60,738	3,812,361	סך הכל ההתחייבויות
19,649,911	8,973,929	10,675,982	811,898	265,182	1,830,564	3,895,239	60,738	3,812,361	סך הכל ההון וההתחייבויות

(* באור זה ניתן בהתאם לתקנות פרטי דין וחשבון ונערך בהתאם להנחיות המפקח. סיווג הנכסים וההתחייבויות בדוח זה אינו בהכרח תואם את הסיווג הנדרש בהתאם לתקני IFRS- לגבי מגזרי פעילות (IAS14 ו- IFRS8).